

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANA BİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI

SOSYAL HİZMET UZMANLARININ TOPLUMSAL
CİNSİYET ALGISI İLE SOSYAL ADALET
SAVUNUCULUĞU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif GÜRHAN DURAN

İstanbul
Temmuz-2022

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANA BİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI

SOSYAL HİZMET UZMANLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET
ALGISI İLE SOSYAL ADALET SAVUNUCULUĞU
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif GÜRHAN DURAN

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Emel YURTSEVER

İstanbul
Temmuz-2022

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Sosyal Hizmet Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Doç. Dr. Emel YURTSEVER

Üye Dr. Öğr. Üyesi Mehmet GEDİK

Üye Dr. Öğr. Üyesi Melek İPEK

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Metin TOPRAK
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Sosyal Hizmet Uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı İle Sosyal Adalet Savunuculuğu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Elif GÜRHAN DURAN

ÖN SÖZ

Bu tez çalışması sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişkiyi inceleyerek sosyal hizmet alanına katkı sağlamak amacıyla ortaya konmuştur.

Tez çalışmamın her aşamasında bana yardımcı olan ve desteğini esirgemeyen çok değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Emel YURTSEVER' e,

İstatistik alanında dersleriyle akademik hayatıma katkı sağlayan değerli hocam Doç. Dr. Hakan BEKTAŞ'a,

Çalışmamın en zor aşaması olan veri toplama sürecinde samimi bir şekilde araştırma sorularını cevaplayan, çalışmama destek verecek katılımcılara ulaşmam için zaman ayıran sosyal hizmet mesleğinin çok değerli sosyal hizmet uzmanlarına,

Fikirleriyle tez çalışmama katkı sağlayan Çağ Üniversitesi Meslek Yüksekokulu'nun değerli akademisyenlerine,

Tez çalışmam boyunca hiçbir karşılık beklemeden fikir ve tecrübelerini benden esirgemeyen, her koşulda desteğini hissettiğim kıymetli dostum Ar. Gör. Ali TAŞCI'ya,

Bugünlere gelmemde emeği büyük olan, kariyerimde bana vizyon katan, fikirleriyle yolumu aydınlatan çok değerli hocam Doç. Dr. Muammer SARIKAYA 'ya,

Bana olan desteklerini her zaman yanımda hissettiğim, koşulsuz sevgi ve varlıklarından güç aldığım kıymetli aileme teşekkürü borç bilirim.

Elif GÜRHAN DURAN

İstanbul-2022

ÖZET

**SOSYAL HİZMET UZMANLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET
ALGISI İLE SOSYAL ADALET SAVUNUCULUĞU
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Elif GÜRHAN DURAN

Yüksek Lisans, Sosyal Hizmet

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Emel YURTSEVER

Temmuz, 2022 – 112 Sayfa

Çalışmanın amacı, sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu çalışmada nicel araştırma modellerinden korelasyon yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Mersin’de çeşitli kurumlarda görev yapmakta olan sosyal hizmet uzmanları oluşturmakta olup araştırma örneklemini kapsamında 202 sosyal hizmet uzmanına ulaşılmıştır.

Verilerin toplanmasında kişisel bilgi formu, Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ve Dean (2009) tarafından geliştirilen Serpen, Duyan ve Aldoğan (2014) tarafından Türkiye’de geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan “Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği” kullanılmıştır. Kişisel bilgi formuna yönelik frekans ve yüzde dağılımı alınmıştır. Sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal adalet yetkinliklerini çeşitli değişkenlerle ortaya koyabilmek için gruplar arasında normal dağılım sağlanmadığı için ikili karşılaştırmalarda Mann Whitney U testi, ikiden fazla değişken gruplarının karşılaştırılmasında Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. İkiden fazla bağımsız grup arasında farklılığın anlamlı bulunması durumunda Kruskal Wallis 1-way ANOVA (Çoklu Karşılaştırma) testi uygulanmıştır.

Araştırmada sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sosyal adalet savunuculuğunun işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk ve müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutları arasında anlamlı ilişki

bulunmuştur. Sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısıyla birlikte sosyal adalet savunuculuk düzeyi de artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet, Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Adalet Savunuculuğu

ABSTRACT
INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN
SOCIAL WORKERS GENDER PERCEPTION AND SOCIAL
ADVOCACY

Elif GÜRHAN DURAN

Master, Social Work

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Emel YURTSEVER

July, 2022 – 112 Pages

The aim of the study is to examine the relationship between social workers' perception of gender and social justice advocacy. Correlation method, one of the quantitative research models, was used in this study. The population of the research consists of social workers working in various institutions in Mersin, and 202 social workers were reached within the scope of the research sample.

The demographic questionnaire was used to collect the data, the "Gender Perception Scale" developed by Altınova and Duyan (2013), and the "Social Justice Advocacy Scale" developed by Dean (2009) and whose validity and reliability studies were conducted in Turkey by Serpen, Duyan and Aldoğan (2014). " used. Frequency and percentage distribution for the personal information form was obtained. In order to reveal the gender perception and social justice competencies of social workers with various variables, the Mann Whitney U test was used for pairwise comparisons and the Kruskal Wallis H test for comparing groups of more than two variables, since there was no normal distribution between the groups. If the difference was found to be significant between more than two independent groups, the Kruskal Wallis 1-way ANOVA (Multiple Comparison) test was applied.

In the study, a positive and significant relationship was found between social workers' perception of gender and social justice advocacy. A significant relationship was found between collaborative action, client empowerment, social/political advocacy and client/community advocacy dimensions of social justice advocacy. The level of social justice advocacy increases along with the gender perception of social workers.

Keywords: Social Work, Gender, Social Justice Advocacy

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem	3
1.2.Amaç	5
1.3.Araştırmanın Önemi.....	6
1.4.Varsayımlar	7
1.5.Sınırlılıklar	7
1.6.Tanımlar	7
İKİNCİ BÖLÜM	8
KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Toplumsal Cinsiyet Algısı	8
2.1.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet	8
2.1.2. Toplumsal Cinsiyet Algısını Etkileyen Faktörler	9
2.1.2.1. Toplumsal Cinsiyet Rollerini	10
2.1.2.2.Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları	11

2.1.3. Toplumsal Cinsiyet Kuramları.....	12
2.1.3.1.Psikanalitik Kuram.....	12
2.1.3.2.Biyolojik Kuram	13
2.1.3.3.Sosyal Öğrenme Kuramı	14
2.1.3.4.Sosyal Bilişsel Kuram.....	15
2.1.3.5.Bilişsel Gelişim Kuramı.....	16
2.1.3.6.Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı	17
2.1.3.7.Sosyal Rol Kuramı	18
2.1.4. Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Hizmet.....	18
2.1.4.1.Sosyal Hizmet Uzmanlarına Yönelik Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları	19
2.2. Sosyal Adalet Savunuculuğu.....	22
2.2.1. Sosyal Adalet	22
2.2.2. Sosyal Adalet ve Sosyal Hizmet.....	24
2.2.3. Savunuculuk.....	25
2.2.4. Savunuculuk ve Sosyal Hizmet	26
2.2.5. Sosyal Adalet Savunuculuğu	27
2.2.6. Sosyal Adalet Savunuculuğu ve Sosyal Hizmet.....	29
2.2.6.1.Sosyal Hizmet Uzmanlarına Yönelik Sosyal Adalet Savunuculuğu Çalışmaları.....	30
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	33
YÖNTEM.....	33
3.1. Araştırmanın Modeli	33
3.2.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	33
3.3.Veritoplama Araçları	34
3.3.1.Kişisel Bilgi Formu.....	34
3.3.2.Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği.....	34

3.3.3.Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği.....	35
3.4.Verilerin Toplanması	37
3.5.Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	37
3.6.Araştırma Etiği.....	38
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	39
ARAŞTIRMA BULGULARI	39
4.1. Sosyal Hizmet Uzmanlarına İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler.....	39
4.2. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden Aldığı Puanlara İlişkin Bulgular	41
4.3. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Aldığı Puanlara İlişkin Bulgular	45
4.4. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Aldığı Puanların Korelasyon Sonuçları.....	58
BEŞİNCİ BÖLÜM	61
GENEL DEĞERLENDİRME VE TARTIŞMA	61
5.1. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısına Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi.....	61
5.2. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğuna İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi.....	64
5.3.Sosyal Hizmet Uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı İle Sosyal Adalet Savunuculuğu Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi.....	71
ALTINCI BÖLÜM	73
SONUÇ VE ÖNERİLER	73
KAYNAKÇA	79
EKLER	90
ÖZGEÇMİŞ	100

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Güvenirlik Katsayısı	35
Tablo 3.2: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği İç Tutarlılık Analizine İlişkin Bulgular	35
Tablo 3.3: Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği Güvenirlik Katsayısı	36
Tablo 3.4: Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği İç Tutarlılık Analizine İlişkin Bulgular	37
Tablo 4. 1: Sosyal Hizmet Uzmanlarının Yaş Durumuna İlişkin Bilgiler	39
Tablo 4. 2: Sosyal Hizmet Uzmanlarının Demografik Bilgileri	39
Tablo 4. 3: Sosyal Hizmet Uzmanlarının Çalışma Özelliklerine Göre Dağılımı.....	40
Tablo 4. 4: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Toplam Puan Tablosu	41
Tablo 4.5: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının Yaş İle İlişkisi	42
Tablo 4. 6: Cinsiyet, Eğitim Durumu ve Medeni Durum İle Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi	42
Tablo 4. 7: Yaşamın Büyük Çoğunluğunun Geçirildiği Yerleşim Birimi İle Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi.....	43
Tablo 4. 8: Sivil Toplum Üyeliği İle Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi.....	44
Tablo 4. 9: Çalışılan Sektör, Çalışma Alanı ve Çalışma Süresi İle Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi .	45
Tablo 4. 10: Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği Toplam Puan Tablosu	46
Tablo 4.11: Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının Yaş İle İlişkisi	47
Tablo 4.12: Cinsiyet İle Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi	48
Tablo 4.13: Eğitim Durumu İle Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi.....	49

Tablo 4.14:Medeni Durum İle Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi.....	50
Tablo 4.15:Yaşamın Büyük Çoğunluğunun Geçirildiği Yerleşim Birimi İle Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi.....	51
Tablo 4.16:Çalışılan Sektör İle Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi.....	52
Tablo 4.17:Sivil Toplum Üyeliği İle Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi.....	53
Tablo 4.18:Çalışma Alanı İle Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi.....	54
Tablo 4.19:Çalışma Süresi İle Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi.....	57
Tablo 4.20:Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeğinin Değerlendirilmesi	59

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt	:Aktaran
Çev	:Çeviren
Ed	:Editör
IFSW	:(International Federation of Social Workers) Uluslararası Sosyal Hizmet Çalışanları Birliği
NASW	:(National Association of Social Workers) Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
Sf	:Sayfa
SPSS	:(Statistic Packets For Social Sciences) Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı
Ss	:Standart sapma
Vd	:Ve diğerleri

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Sosyal hizmet mesleği, birey ve toplum sorunlarına çözüm bulmak amacıyla ortaya çıkmış bir mesleki disiplin ve uygulama alanıdır. Zamana bağlı olarak değişen, dönüşüme uğrayan birey ve toplum sorunları sosyal hizmetin nasıl tanımlanacağına, kavramsallaştırılacağına ve uygulanacağına dair tartışmalar yaratmıştır. Buna karşın genel anlamda kabul gören bazı tanımlamalar da mevcuttur.

Pierson ve Thomas (2010: 493) Sosyal hizmet sözlüğünde; sosyal hizmeti sosyal destek, savunuculuk ve toplum geliştirme çalışmalarıyla bireylere yaşamlarındaki ciddi zorlukların üstesinden gelmeleri için bakım, koruma veya danışmanlık sağlayan profesyonel faaliyetler olarak tanımlar. Bununla birlikte sosyal hizmet mesleki yöntem ve tekniklerini kullanarak toplum içerisindeki her bir bireyin eşit hak ve fırsatlara sahip olması için mücadele eder.

İnsan hakları bağlamında kadın ve erkek eşitliğinin önündeki engellerden birisi de toplumsal cinsiyet algısıdır. Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetin toplumda benimsenen değerlerine uygun tutum ve davranışları ifade eder. Çocukluk döneminden başlayan toplumsal cinsiyet algısı, yetişkinlik döneminde davranış kalıpları ve cinsiyet rolleri ile devamlılığını sürdürmektedir. Kadınların hassas, zayıf bir yapıda ve ev eksenli bir sosyal yaşama daha uygun olduğu, erkeklerin ise güçlü, koruyucu olduğuna ilişkin algılar toplumsal hayatta kadın ve erkek arasında ayrımcılığa sebep olmaktadır.

Sosyal hizmet, adil ve eşit bir toplum yaratmak için mücadele ederken toplum içerisinde sosyal adaleti sağlamak ve geliştirmek adına yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde savunuculuk yapar ve savunuculuğu teşvik eder.

Sosyal adalet, toplum içerisindeki her bir bireyin aynı hak ve fırsatlara sahip olmasıdır. Sosyal adalet insanların diline, dinine, rengine, cinsiyetine, statüsüne bakmaksızın her insanın toplumda aynı değeri görmesi gerektiğini temel alır. Her insan adaletli davranılmayı, adaletsizlikler karşısında korunmayı hak eder. Sosyal hizmet, sosyal adaleti sağlamak üzere toplum içerisinde ihtiyaç duyulan sosyal değişimi gerçekleştirmekle yükümlüdür (Sheafor ve Horejsi, 2014: 42).

Toplumsal sorunların çözümüne ilişkin tüm meslek grupları, tarih boyunca ayrımcılıkla mücadele etmeyi ve çözümü toplumun tamamına yönelik sosyal değişim sağlamakla mümkün olan sorunlara ilişkin savunuculuk faaliyetleri yürütmeyi ilke edinmişlerdir. Sosyal adalet savunuculuğu, birey ve toplumun ihtiyaçlarını ve toplumun ilerlemesine katkı sağlayacak sosyal değişimi engelleyen bireysel ve toplumsal faktörleri belirler ve değiştirmeyi hedefler (Greenleaf ve Williams, 2009: 8).

Sosyal hizmet uzmanları mesleki amaçları doğrultusunda sosyal adalet savunuculuğu kapsamında (www.ifsw.org, 2022):

- Birey, grup ve toplulukların sorunlarla baş etme kapasitesini geliştirmek için kısa ve uzun vadeli eylemlerde bulunur.
- Bireylerin sosyal çevreleri içinde ihtiyaç duyduğu hizmet ve kaynaklara ulaşmasını sağlar.
- Sosyal refahı arttıran, toplumsal kalkınmayı ve insan haklarını destekleyen, sosyal uyum ve istikrarı destekleyen politikalar ve programlar geliştirir.
- Toplumsal sorunlara yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde savunuculuk yapar ve savunuculuğa teşvik eder.
- Sosyal hizmet etik ilkeleriyle uyumlu politikalar oluşturulmasını ve bu politikaların savunulma ihtiyacı olan kişi ve gruplara uygulanmasını sağlar.
- Korunmaya ihtiyacı olan çocuklar, gençler, yaşlılar, engelliler gibi özel gereksinimli bireylere yönelik koruma programları geliştirir.

Bu ilkeler doğrultusunda toplumsal cinsiyet açısından sosyal hizmet uzmanlarının cinsiyet eşitsizliklerine karşı mücadele etmesi de kaçınılmazdır. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişki sosyal hizmet uzmanlarının demografik ve mesleki çalışma özellikleri ile birlikte incelenmek istenmiştir. Bu bağlamda tezin birinci bölümünde araştırma problemine, amacına, önemine, varsayımlarına, sınırlılıklarına ve bu çalışma kapsamında tanımlara yer verilmiştir.

İkinci bölümde tez çalışmasında yer alan bilgiler kavramsal ve kuramsal çerçevede ele alınmıştır. Toplumsal cinsiyet kavramı açıklanmış, toplumsal cinsiyet algısını etkileyen faktörler ve literatürde yer alan toplumsal cinsiyet kuramlarına değinildikten sonra toplumsal cinsiyetin sosyal hizmetle ilişki açıklanmıştır. Sosyal adalet ve

savunuculuk kavramları açıklandıktan sonra bu kavramların sosyal hizmetle ilişkilerine yer verilmiştir. Sosyal adalet savunuculuğu ve alt boyutları başlıklar halinde ele alındıktan sonra konu sosyal hizmet bakış açısıyla incelenmiştir.

Üçüncü bölümde tez çalışmasının yöntemini açıklamak amacıyla araştırma modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanma şekli ve süresi , verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması ile araştırma etiği hakkında bilgileri yer verilmiştir. Dördüncü bölümde tez çalışması sonucunda elde edilen araştırma bulguları tablolar halinde açıklanarak yorumlanmıştır. Beşinci bölümde tez çalışma aşamasında elde edilen araştırma bulguları araştırmanın amacı kapsamında genel değerlendirme ve tartışma başlığı altında ele alınmıştır. Altıncı bölümde sonuç ve öneriler başlığı altında sosyal hizmet uzmanlarının demografik ve mesleki çalışma özellikleriyle birlikte toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişkiye yönelik sonuçlar sosyal hizmet bakış açısıyla ortaya konmuş ve çalışmalardan elde edilen sonuçlara ilişkin önerilere yer verilmiştir.

1.1.Problem

Sosyal hizmet, içerisinde pek çok dinamik barındıran ve devamlı bir dönüşüme ihtiyaç duyan günümüz toplumlarının ana mesleklerinden biri olarak etkinliğini sürdürmektedir. Toplumsal olaylara pek çok farklı açıdan müdahil olması sosyal hizmet mesleğini icra eden sosyal hizmet uzmanlarının tam olarak karakterize edilememesini de beraberinde getirir.

Sosyal hizmet uzmanlarını sabit bir görev şablonu içerisinde görebilmek mümkün değildir. Sosyal hizmet uzmanı bilgi, beceri ve değer temeli altında mesleki eğitim almış, toplum içerisinde özel ihtiyaç sahibi gruplara (çocuk, kadın, engelli, yaşlı, sığınmacı, azınlık...) ve bu grupların etkileşim halinde olduğu bireyleri, sosyal yapıları olumlu anlamda değiştirmeye yönelik faaliyetler gerçekleştiren, bu anlamda toplumların sorunlarla baş etme kapasitesini en üst seviyeye çıkararak sosyal değişim sağlamayı hedefleyen meslek elemanıdır (Sheafor ve Horejsi, 2014: 27).

Farklı meslek gruplarının, toplulukların, kurumsal yapıların üzerinde toplumsal cinsiyetin eşitliği, ayrımcılığı, algısı, tutumu gibi farklı yönlerden etkisi araştırılmaktadır (Campbell ve Sanders, 1997; Shin ve Lee, 2020; Rogers vd., 2021). Sosyal hizmet mesleği ve sosyal hizmet uzmanları da toplumsal cinsiyet konusunun

çalışma gruplarından birini oluşturmaktadır. Bu çalışma daha önce yapılmış çalışmalardan farklı olarak sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişkinin tespit edilmesi açısından ilk olma özelliği taşımaktadır.

Toplumsal cinsiyet algısı kadınların düşük statüdeki işlerde (çocuk bakıcısı, sekreter, kuaför, kasiyer) ve aynı statüde erkeklere oranla düşük ücretlerle çalıştırılması gibi meslek ve gelir üzerinde ayrımcılığa sebep olmaktadır. Ayrıca aile hayatında kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha fazla sosyal kısıtlamalara maruz kalması, toplum tarafından kadınların “kusursuz ve güzel” olmak zorunda olması, mevcut güzellik algısı nedeniyle fiziksel özellikleri kusurlu olarak görülen kadınların öz güven kaybı yaşaması, evlilik hayatında kadınların erkeklere göre evliliğin zarar görmemesi için her türlü uyumu göstermesinin beklenmesi insan ilişkileri üzerinde ve sosyal hayatta da cinsiyet temelli eşitsizliklere yol açmaktadır (Zastrow, 2018: 611-613).

Toplumda var olan engellerle, eşitsizliklerle ve adaletsizliklerle mücadele etmek; marjinalleştirilmiş, sosyal olarak dışlanmış, mülksüzleştirilmiş, savunmasız ve risk altında bırakılmış insan gruplarının topluma dâhil edilmesini kolaylaştırmak; toplumsal eşitsizlikleri ortadan kaldıracak sosyal politikalar geliştirmek sosyal hizmetin temel amaçlarından biridir (www.ifsw.org, 2022). Bu amaçlar doğrultusunda sosyal hizmet uzmanları toplumsal cinsiyet algısından kaynaklı kadın ve erkek arasındaki eşitsizliklerle mücadele etmekle yükümlüdür. Kadın ve erkeğe biçilen toplumsal roller doğrultusunda oluşan toplumsal cinsiyet eşitsizliğine bağlı olarak cinsiyet ayrımcılığı, hak ihlalleri, sosyal dışlanma beraberinde toplum içerisinde sosyal adaleti sağlama ihtiyacını doğurmaktadır.

Sosyal hizmet uzmanları sosyal adaleti sağlama noktasında mesleki görevlerinden biri olan savunuculuk rolü ile toplumsal eşitsizlikleri gidermek noktasında önemli bir sorumluluğa sahiptir. Sosyal adalet savunuculuğu toplumdaki her bir bireyin haklarını koruyan ve gözeten, eşit hak ve fırsatlara sahip adaletli bir toplum yaratma amacı taşıyan eylemler bütünüdür. Sosyal adalet savunuculuğu gerçekleştirirken sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısının ne düzeyde olduğu, sosyal adaleti sağlama konusunda ne derece yetkin olduğu ve toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu yetkinliği arasındaki ilişkinin ne yönde ve derecede olduğunun tespit edilmesi, bireylerin ve toplumların sosyal haklar bağlamında eşit olmasını ve

yüksek yararını gözeten sosyal hizmet mesleği açısından toplumsal cinsiyet ve sosyal adalet savunuculuğu kapsamında ihtiyaç duyulacak hususların ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

İnsan hakları, eşitlik, sosyal uyum, bireyin güçlendirilmesi, özgürleştirilmesi gibi değerleri olan sosyal hizmet disiplinde, toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal adalet savunuculuğu önemli çalışma alanlarından biridir. Ancak sosyal hizmet disiplinde her iki kavramın birlikte ve ilişkisel anlamda ele alındığı çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle, bu araştırmada “Sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu arasında ilişki bulunmakta mıdır?” temel problemine cevap aranmaktadır. Çalışma kapsamında sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuk düzeyi, sosyal hizmet uzmanlarının demografik ve çalışma özelliklerinin toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal adalet savunuculuğuna etkisi ve sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişki ortaya konacaktır.

1.2.Amaç

Bu araştırmanın amacı, sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Sosyal hizmet uzmanlarının demografik ve çalışma özelliklerinin (yaş, cinsiyet, eğitim, medeni durum, yaşamının büyük çoğunluğunu geçirdiği yerleşim birimi, çalışma alanı, çalışma süresi vb.) toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal adalet savunuculuğuna etkisi ile sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişkinin anlaşılmasıyla birlikte, literatüre ve sosyal hizmet mesleğine katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Ayrıca sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişkiyi tespit ederek çalışma sonucunda öneriler geliştirmek, sosyal hizmet uzmanlarında toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğunun önemini anlamak noktasında farkındalık sağlayacaktır.

Araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Sosyal hizmet uzmanlarının demografik ve çalışma özellikleri nelerdir?
2. Sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ne düzeydedir?
3. Sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı demografik ve çalışma özelliklerine göre farklılaşmakta mıdır?

4. Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ne düzeydedir?
5. Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu demografik ve çalışma özelliklerine göre farklılaşmakta mıdır?
6. Sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3.Araştırmanın Önemi

İçinde bulunduğu toplum tarafından kadın ve erkeğe verilen rolleri ifade eden toplumsal cinsiyet kavramı, sosyal hayatta kadın ve erkekten cinsiyetine uygun davranışlar bekler. Kadınların toplumsal hayatın hemen hemen her alanında erkeklere oranla bir adım geride durması, toplumda kadınlara yönelik rollerin yerine getirilmemesi halinde erkek egemen cinsiyet algısı sebebiyle kadınlara yönelik şiddet ve nefret söylemlerinin ortaya çıkmasıyla birlikte kadın ve erkek arasında toplumsal cinsiyet eşitsizliği oluşturmaktadır.

Sosyal hizmet mesleği de sadece cinsiyet temelli olmaksızın çeşitli sebeplerden dolayı eşitsizliklere maruz kalan ve toplumda dezavantajlı konumda bulunan birey, grup ve toplulukların dezavantajlarını gidermeyi temel alan bir disiplindir. Bu amaçla sosyal hizmet uzmanları toplum içindeki eşitsizlikleri gidermek amacıyla sosyal adaleti sağlamak üzere savunuculuk faaliyetleri yürütür.

Bu çalışma kapsamında sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişkiyi inceleyerek sosyal hizmet mesleğinde toplumsal cinsiyet ve sosyal adalet savunuculuğu alanlarında yapılan çalışmalara katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırmadan elde edilecek veriler ilerleyen dönemlerde yapılacak olan araştırmalara güncel veri sunacaktır. Literatürde toplumsal cinsiyet ve sosyal adalet alanlarında çalışmalar bulunmaktadır (Duranni ve Halai, 2018; Dickey ve Singh, 2017; Manique ve Fourie, 2016; Galvin, 2015; Comack, 1990). Ancak sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişkiye dair daha önce yapılmış bir çalışmaya rastlanmaması sebebiyle araştırmanın bu yönde önemi ortaya konacaktır.

1.4.Varsayımlar

Araştırmada kabul edilen varsayımlar şunlardır:

1. Bu araştırmada kullanılan ölçüm araçlarının sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal adalet savunuculuğu düzeylerini ölçmek için uygun araçlar olduğu varsayılmaktadır.
2. Bu araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının anket sorularını samimi ve objektif olarak yanıtlayacakları varsayılmaktadır.

1.5.Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

1. Bu araştırma, Ocak 2022-Mart 2022 tarihleri arasında Mersin ilinde görev yapmakta olup çalışmaya gönüllü olarak katılım sağlayan sosyal hizmet uzmanları ile sınırlıdır.
2. Bu araştırma, sosyal hizmet uzmanlarına yönelik hazırlanan kişisel bilgi formu ve ölçeklerde yer alan sorular ve bu sorulara verilen yanıtlar ile sınırlıdır.

1.6.Tanımlar

Sosyal Hizmet Uzmanı: Sosyal hizmet bilimi eğitimini almış, sosyal hizmet mesleğini yürüten diplomalı meslek elemanıdır.

Toplumsal Cinsiyet: Sosyal hayatta biyolojik cinsiyetin kadın ve erkek olmasından kaynaklı toplumun inşa ettiği rollerdir.

Sosyal Adalet Savunuculuğu: Toplumun her bir üyesinin eşit hak ve fırsatlara sahip olması amacıyla gerçekleştirilen eylemler bütünüdür.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, alanyazın araştırması yapılarak toplumsal cinsiyet, sosyal adalet ve savunuculukla ilgili kavramsal ve kuramsal çerçeveye yer verilmiştir. Kavramsal ve kuramsal çerçevede toplumsal cinsiyet bağlamında kavramsal tanımlamalardan, toplumsal cinsiyet algısını etkileyen faktörlerden, toplumsal cinsiyetle ilgili kuramlardan ve toplumsal cinsiyetin sosyal hizmetle olan ilişkisinden bahsedilecektir. Sosyal adalet savunuculuğu bağlamında sosyal adalet, savunuculuk ve sosyal adalet savunuculuğu tanımlamaları ve bu kavramların sosyal hizmet mesleğiyle ilişkisi ele alınacaktır.

2.1. Toplumsal Cinsiyet Algısı

Bu bölümde toplumsal cinsiyet kavramı açıklanacak, toplumsal cinsiyet algısını etkileyen faktörler ele alınacaktır. Toplumsal cinsiyet kuramları açıklandıktan sonra toplumsal cinsiyet ve sosyal hizmet ilişki incelenecektir.

2.1.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

Biyolojik farklılıkları kodlamak üzere kullanılan cinsiyet, insanları kadın ve erkek yapan özelliklere işaret eder. Erkek ve kadının üremesi sonucu yeni doğan bir bebeğin cinsiyetinin kadın ya da erkek olarak kodlanması biyolojide X ve Y olmak üzere iki tip olan cinsiyet kromozomu ile olur. Kadın yumurtaları sadece X cinsiyetini belirleyen kromozomu içerirken erkek sperm X veya Y kromozomunu taşır. Bir Y spermi yumurtayı dölediği zaman bebeğin erkek olacağı anlamına gelen XY kromozomunu dışı embriyosuna taşırken X spermi ise bebeğin kız olacağını gösteren XX kromozomunu embriyoya taşımaktadır (Oakley, 1985: 18).

1960'ların sonu ve 1970'lerin başında "cinsiyet" kavramının kadın ve erkek arasındaki farklılıkları sadece biyolojik olarak açıklamanın yeterli gelmemesi üzerine "toplumsal cinsiyet" kavramını oluşturma çabasına girilmiştir (West ve Zimmerman, 1987:130). Cinsiyet; anatomi, hormonlar, fizyoloji gibi biyolojik özelliklerle atfedilen bir kavramı işaret ederken toplumsal cinsiyet ise psikolojik, kültürel ve sosyal yollarla inşa edilen bir statüyü tanımlar (Stoller, 1984: 65-67).

Yaratılış özelliği olarak erkek ve dişi üreme işlevinde aldığı rol ile ayırmamızı sağlayan cinsiyet (sex) kavramından farklı olarak toplumsal cinsiyet (gender) bireylerin içinde yaşadıkları toplumda kadın ve erkek olmaktan kaynaklı atanmış rollerini ifade eder (Dökmen, 2009: 20). Bireylerin kadın veya erkek olarak biyolojik özelliklerine bağlı ortaya çıkan cinsiyet kavramı, insan yaşamı ilerledikçe bireyi ait olduğu toplumda görev ve sorumluluklara göre konumlandırarak toplumsal cinsiyet kavramını inşa eder. İnşa edilen toplumsal cinsiyeti devam ettiren ise cinsiyetlerde olması gereken tutum ve davranışlara ilişkin inançları tanımlayan cinsiyet kalıpyargıları, ideal kadın ve erkeği birbirinden ayırdığına inanılan farka ilişkin inanışlardır (Vatandaş, 2007: 31).

Günümüzde toplumsal cinsiyet, doğumdan önce başlayıp ölümden sonraya kadar devam eden, sosyal olarak inşa edilmiş ve kültürel olarak üretilmiş sosyal davranış beklentileriyle ilgili olarak bir kişinin psikososyal kimliğine veya deneyimine atıfta bulunur (Germon, 2009: 2). Butler (1990: 53) toplumsal cinsiyeti kadınların sistematik ve yaygın olarak toplumsal eşitsizliklere maruz kalması ve erkekler tarafından tahakküm altına alınmasının nedenlerini anlamaya yönelik entelektüel bir çabanın sonucu olarak tanımlamış ve toplumsal cinsiyet kavramının sosyal bilimlerin alanının bir parçası haline geldiğini ifade etmiştir.

2.1.2. Toplumsal Cinsiyet Algısını Etkileyen Faktörler

Cinsiyetler arasındaki biyolojik farklılıkların aksine toplumsal cinsiyet kavramı, kadın ve erkek arasındaki farklılıkların birbirleri ile olan ilişkilerinin sosyal açıdan konumlandırılmasında kullanılmaya başlanmıştır. Zaman içerisinde bu kavram, toplumları kadın ve erkek olarak ayıran kimlikleri ve rolleri oluşturan faktörleri daha doğru şekilde temsil etmiştir. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları birbirine bağımlı olmasının yanı sıra ayırt edici yanları da içerisinde barındırmaktadır. Toplumsal cinsiyet; sosyal, değişken ve değişime tabi bir yapıya sahipken cinsiyet insan üreme sistemindeki temel ve değişmeyen fiziksel farklılıkları ifade etmektedir (Acker, 1992: 565).

Bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsiyet kalıpyargıları toplumsal cinsiyet algısını oluşturan faktörlerdendir.

2.1.2.1. Toplumsal Cinsiyet Rollerini

Toplumsal cinsiyetin temel dinamiklerinden birini cinsiyet rollerini oluşturmaktadır. Cinsiyet rollerini açıklamadan önce rol kavramına yer vermek gerekir. Rol, belirli bir toplumsal yapı içerisinde bireylerin toplumsal konumunu veya sosyal statüsünü açıklayan sosyolojik bir terimdir. Rol kavramının sosyolojik ve psikolojik tarafı rol yapma veya rol üstlenme gibi süreçleri ifade eder. Bireyler toplumun kendilerine yükledikleri herhangi bir role yönelik haklara ve sorumluluklara sahip olurlar. Bireyler toplum içinde birçok özelliğe göre tanımlanarak aynı anda farklı rollere sahip olabilirler. Mesleki roller, ebeveynlik rolleri, cinsiyet rolleri bunlardan birkaçıdır (Dural, 2021: 19).

Toplumsal cinsiyet rolleri, bireylerin kendi kimliğini erkek ya da kadın olarak algılaması ve cinsiyetinin gerektirdiği davranışları göstermesi anlamına gelir (Altınova ve Duyan, 2013: 11). Zamana bağlı olarak da değişebilen toplumsal cinsiyet rolleri, cinsiyete dayalı alanlarda toplumların inanç yapısı, iş ve aile sorumluluklarının bölünmesine destek veya erkek ayrıcalığının kabul gibi çeşitli bileşenleri içinde barındırmaktadır (Reichelt, Makavi ve Sargsyan, 2021: 231).

Bireyler cinsiyet rollerini oluştururken içinde yaşadıkları toplumun o cinsiyete özgü belirlediği roller çerçevesinde yetişmektedir. Toplum genelinde kadının yapması gereken görev ve davranışlar olarak düşünülen kadınsı cinsiyet rollerini nazik ve kibar olmak, bakım ihtiyacı olan aile üyelerinin bakım sorumluluğunu yerine getirmek (ocuk, yaşlı, engelli...), ev temizliği ve yemek yapmak gibi roller oluştururken erkeklerin yapması gereken görev ve davranışlar olarak düşünülen erkeksi cinsiyet rollerini ise cesur, korkusuz ve güçlü olmak, tamir ve tadilat yapmak, eve para getirmek, aile üyelerini korumak gibi roller oluşturur (Kaçar, 2019: 9).

Erkek ve kadının ailede, iş yaşamında, sosyal çevrede ve toplum içerisinde hangi rolleri yerine getirmesi gerektiğine dair görüş ve inanışlar olarak da tanımlanan toplumsal cinsiyet rolleri günümüzde geleneksel ve modern roller olarak iki açıdan değerlendirilmektedir. Erkeğin alışması ve eve ekmek getirmesi, kadının evde çocuğuyla ilgilenmesi ve bakıcılık görevini üstlenmesi gibi roller geleneksel rolleri temsil ederken ev içi işlerin eşler veya birlikte yaşayan ortaklar arasında bölünmesi ve ailede ortak karar verme gibi roller modern rolleri temsil eder (Hansson, 2012: 185).

2.1.2.2. Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları

Toplumsal yapı ve kültürel farklılıklar bireylerin cinsiyetlerine uygun olacak kişilik yapısını, davranış ve sorumlulukları cinsiyet kalıpyargılarına dönüştürmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri bu kalıpyargılar aracılığıyla üretilmekte, pekiştirilmekte ve aktarılmaktadır. Toplumsal cinsiyet kalıpyargıları bir toplum içerisinde kadın ve erkeklerin bilişsel yapı ve şemalarını ifade ederken bireylerin kişilik yapısı, tutum ve davranışları, inanışları, fiziksel görünümü gibi birçok dinamiğe sahiptir (Esen vd., 2017: 47).

Kalıpyargılar belirli bir grup içindeki birey ve olgulara ilişkin inanışı, değerleri ve algıyı içeren bilişsel yapıları ifade eder. Bireylerin ırkı, cinsiyeti, yaşamını geçirdiği yer, mensup olduğu inanç sistemi gibi çeşitli gruplara ait olmasından kaynaklı birçok farklı özellik gösterebileceği halde aynı özellikleri gösteriyor gibi düşünülmesi eğilimine kalıpyargılı düşünme eğilimi denir (Franzoi, 1996; akt. Dökmen, 2010: 31). Toplumsal cinsiyete ilişkin belirli bir algının oluşması da içinde bulunulan grubun kalıpyargılarıyla ilişkilidir. Ait olunan grup içinde öğrenilen kalıpyargılar, bireyler tarafından kabul görür ve uygulanır. Sosyal gruplar, aile, çevre, kitle iletişim araçları gibi faktörler kalıpyargıların geliştirilmesini ve sürdürülmesini etkiler (Şıvgın, 2015: 36).

Cinsiyete ilişkin kalıpyargılar toplum yapısı, sosyokültürel değerler, inanç sistemi gibi dinamikler doğrultusunda çeşitli davranışların kadın ve erkeğe uygunluğuna dair genellemelerdir (Güney, 2012: 12). Cinsiyet kalıpyargıları cinsiyet tiplemesinin bir parçasıdır. Cinsiyet tiplemesi bir çocuğun kendi cinsiyetinin farkına vardığı andan itibaren o cinsiyete ait davranışların, değerlerin ve güdülerin geliştirilmesidir. Örneğin bir kız çocuğu kendisini “kız” gibi görmeye başladığında her yerde çiçekli elbise giymek isteyebilirken bir erkek çocuğu kendisini “erkek” gibi görmeye başladığında farklı otomobiller konusunda bilgi sahibi olmak isteyebilir. Bu davranışlar ortaya çıkan cinsiyet kategorisinin farkındalığı nedeniyle aynı cinsiyete ait davranışları geliştirme süreci ile açıklanabilir (Akbar, 2020: 17).

Toplumsal cinsiyet kalıpyargıları tanımlayıcı ve kuralcı kalıpyargılar olarak da açıklanabilmektedir. Tanımlayıcı kalıpyargılar insanların cinsiyetlerinin nasıl farklılaştığına dair inanışlardır. Kuralcı kalıpyargılar ise insanların cinsiyetlerinin nasıl farklı olması gerektiğine dair sahip oldukları inanışlardır. Henüz yetişkin bir birey

olmadan önce çocuklar giyim, oyuncak seçimi, oyun tercihleri ebeveyn rolleri gibi toplumsal cinsiyet rollerinin farkına varır. Yetişkinlik sürecine kadar kişilik özellikleri, ilgi alanları, akademik yetenekleri, sosyal hayattaki davranışları da cinsiyet kalıpyargılarına göre şekillenir (Tobin vd., 2010: 603).

2.1.3. Toplumsal Cinsiyet Kuramları

Bu bölümde toplumsal cinsiyet algısını oluşturan kuramsal çerçeveyi açıklamak üzere toplumsal cinsiyet kuramlarına yer verilecektir.

2.1.3.1. Psikanalitik Kuram

Freud'un psikanalitik yaklaşımı, toplumsal cinsiyet gelişimine ilişkin ilk kuramsal açıklamalardan olmuş ve toplumsal cinsiyetin oluşumunu üç dönemle tanımlamıştır. Bu dönemlerin özellikleri aşağıdaki gibidir (Fast, 1993; Freud, 1969; Golombok ve Fivush, 1996; akt. Dökmen, 2010: 43-44):

- 0-18 aylık arayı kapsayan ilk dönemde kız ve erkek çocuklarının toplumsal cinsiyet tecrübeleri aynıdır. Erkek çocuklar hayata erkek anatomisiyle başlar ve libidoları erkek cinsel organıyla bağlantılı olup anneleriyle ilişkisi karşı cins ilişkisi gibidir. Kız çocukları ise anatomik açıdan dişilik organı olarak vajina, erkeklik organı olarak da klitorise sahip iki cinsiyetli olup ilk dönemlerde yaşam deneyimlerinde klitoris yer alır ve libidoları da klitorisle ilişkili olarak erkek olup anneleriyle karşı cins ilişkisi güderler yani kız ve erkek çocuğu bu dönemde biyolojik açıdan ve toplumsal cinsiyet olarak erkeksidir. Bu dönemin başında çocuk annesini kendisinden ayrı bir varlık olarak değil vücudunun bir parçası gibi görür.
- 18-24 aylık dönemi kapsayan ikinci dönemde çocuklar kadın ve erkek arasındaki farkları algılamaya başlar ve 5 yaşına geldiklerinde cinsel kimlikleri oluşur. Freud'a göre bu dönemde çocuklar yalnızca erkekliği bilir ve sevgi objesi olarak anneyi görür. Cinsiyet ayrımı ise bir penise sahip olmakla olmamak olarak algılanır. Erkek çocuklar kızlarda kendilerinde olan penisin olmadığını görürler ve babalarının fiziksel ve cinsel olarak daha güçlü olduğunu düşünerek ilgilerini annelerine yöneltirlerse penislerini kaybedeceklerinden korkarlar (kastasyon anksiyetesi). Kız çocukları ise bir

penise sahip olamadıkları için kendilerini eksik görüp kendilerinin de bir gün penise sahip olacaklarını düşünerek (elektra kompleksi) bu eksikliğin annelerinden kaynaklandığını düşündükleri için babalarına yönelirler. Bu yöneliş onların karşı cinse ilgi anlamında kadınlık yoluna girişlerinin başlangıcıdır.

- Toplumsal cinsiyet rolünü oluşumunun üçüncü döneminde (ödipal dönem) babalarıyla anneleri için yarışa giren erkek çocuklar kastrasyon (hadım edilme) korkusuyla annelerine olan cinsel yönelimlerinden vazgeçerler ve babalarına yönelirler. Bu şekilde toplumsal hayatta erkek olarak yerlerini alırlar. Kız çocukları ise babalarıyla pasif kadınsı bir ilişki içine girip anneleriyle bir yarışma içine girerler.

2.1.3.2.Biyolojik Kuram

Biyolojik kurama göre kadın ve erkek biyolojik özellikleri bakımından farklılaşır. Üreme işlevine sahip olması sebebiyle insanlar çoğalıp toplu halde yaşamaya başladıkları andan itibaren erkekler dış çevredeki sorunlarla mücadeleden sorumluyken kadınlar ev içi işlerden sorumlu olmuşlardır. Günümüzde birçok faktöre bağlı olarak (kadının iş yaşamında katılımı, çekirdek aile yapısına geçiş, doğum kontrolü vb.) bu görev dağılımı güncellenmiş ve değişmiş olsa da yüzyıllardır süre gelmiş olan cinsiyet rolleri, kadın ve erkeğin kalıplaşmış davranışlarını ve tutumlarını şekillendirerek iki cinsiyet üzerinde de baskı yaratmaktadır (Güldü ve Kart, 2009: 101).

20. yüzyıla kadar yapılan cinsiyet karşılaştırmalarından farklı olarak biyoloji ile birlikte davranışsal olarak cinsiyet farklılıkları ve benzerliklerini ortaya çıkarmaya yönelik ilk sistematik girişimler Maccoby ve Jacklin'in (1974) çalışmaları ile olmuştur. Bu çalışmalar ile bilişsel yeteneklerde, sosyopsikolojik davranışlarda, kişilikte cinsiyet farklılıklarına dair çalışmaların temelleri atılmış ve günümüze kadar ulaşmıştır. Kadınlar ve erkeklerin biyolojik özellikleriyle beraber davranışsal olarak da farklılaşması iki cinsiyette de güçlü ve zayıf yanların varlığı ile açıklanır. Örneğin kadınlara atfedilen belli türdeki olumlu nitelendirmeler (güzel, bakımlı, hassas, narin olma gibi) aynı zamanda kadınların dayanıklılık, saldırganlık gerektiren bazı yüksek statülü rollerden dışlanmasına da neden olmuştur (Eagley, 1995: 145).

Biyolojik yaklaşımlarından biri olan evrimsel psikoloji de evrim teorisine göre erkek ve kadının insanlık tarihi boyunca farklı uyum sorunlarıyla karşılaşmalarından dolayı cinsiyet farklılıklarının ortaya çıktığını, kadın ve erkeğin tabiatı gereği farklı sorunları ve ihtiyaçları var olacağı için bu farklılıkların ortadan kalkamayacağını savunur. Evrimsel psikoloji yaklaşımına göre erkekler ve kadınlar insanlığın evrimsel tarihi boyunca karşı karşıya kaldıkları uyum sorunlarıyla tam olarak örtüşen bir şekilde modellenmiştir (Dökmen, 2010: 52-56).

Evrimsel psikoloji yaklaşımı aynı zamanda cinsiyet farklılıklarına ilişkin daha geniş söyleme dair birkaç içgörü sunar. Birincisi, ne kadın ne de erkek diğerinden "üstün" veya "aşağı" kabul edilebilir, bir kuşun kanatlarının bir balığın yüzgeçlerinden veya bir kangurunun bacaklarından daha üstün veya daha aşağı olarak kabul edilemeyeceği gibi. Her cinsiyet, kendi uyum sağlama zorluklarıyla (bazıları benzer, bazıları farklı) başa çıkmak için tasarlanmış mekanizmalara sahiptir ve bu nedenle üstünlük veya aşağılık kavramları, evrimsel psikolojinin bakış açısından mantıksal olarak tutarsızdır. İkincisi, evrimsel psikoloji hakkındaki yaygın yanlış anlamaların aksine cinsiyet farklılıklarının nedensel bir cinsel seçilim sürecinden kaynaklandığını bulmak, farklılıkların değişmez veya inatçı olduğu anlamına gelmez. Tersine, kökenlerini anlamak, cinsiyet farklılıklarının ortaya çıkma olasılığının en yüksek olduğu (örneğin eş rekabeti bağlamında) bağlamlar için güçlü bir buluşsal yöntem sağlar ve dolayısıyla değişikliğin geçerli olduğuna karar verilirse müdahale için etkili çözümler için bir kılavuz sağlar (Buss, 1995: 167).

2.1.3.3.Sosyal Öğrenme Kuramı

İnsan davranışını şekillendiren davranış kalıplarının öğrenmeye dayalı olarak oluştuğunu savunan sosyal öğrenme kuramını psikolog Albert Bandura teorik olarak temellendirmiştir. Bandura (1977) davranışların çocukluk döneminden itibaren gözlem yoluyla öğrenildiğini ve toplumsal hayattaki birtakım ipuçlarıyla bu davranışların pekiştirildiğini buna bağlı olarak da çocukların aynı cinsiyetten ebeveynin ve aynı cinsiyetteki diğer yetişkinlerin sosyal hayattaki davranışlarını gözlemleyerek ve gözlemedikleri bu davranışları tekrarlayarak cinsiyet rollerini inşa ettiğini savunmuştur. Bandura, aynı cinsiyetten yetişkinler ve çocuklar arasında önemli davranışsal ilişkiler tanımlayarak (örneğin elbise, ses tonu, yüz ifadesi, aynı cinsiyetten akranlarla sosyallik) "karşı cinsten davranışın" aynı cinsiyetteki çocuklar

arasında neredeyse hiç bulunmadığını yaptığı çalışmalarında tespit etmiş ve bunun sosyal öğrenme teorisini desteklemek için önemli bir bulgu olduğunu vurgulamıştır (Bandura ve Bassey, 1981).

Bandura'nın sosyal öğrenme kuramının deneysel olarak doğrulamasını yaptığı uygulama sahalarından biri de çocuklarda toplumsal cinsiyete dair davranışların nasıl oluştuğu üzerine olmuştur. Çocukların oyun davranışlarını gözlemek üzere yaptığı çalışmada, çocukların kendileriyle aynı cinsiyetten yetişkinleri gözlemlediklerini, onların davranış ve konuşma kalıplarını taklit ederek kendilerine model aldıklarını ve bu yetişkinlerden gelen tepkilere göre çocukların toplumsal olarak kabul edilebilir şekilde cinsiyet davranışlarını gerçekleştirmeye eğilimli olduklarını tespit etmiştir (Bussey ve Bandura, 1999:685-690).

Sosyal öğrenme kuramına göre bireyler, kadın ve erkek rollerine ilişkin davranış kalıplarını çocukluk döneminde sosyal çevresini gözlemleyerek ve bunun sonucunda örnek aldığı davranışları ödüllendirme ve cezalandırma tutumlarına göre inşa ederler. Kızların annelerini temizlik veya yemek yaparken görmesi ve sonrasında oyun dünyalarına bu eylemleri dâhil etmesi ve ebeveynlerinden bu örnek almaya yönelik onaylandığına dair bir tutum görmesi cinsiyet rollerinin oluşturulmasında temel basamaklardan biridir (Pehlivan, 2017: 504-505).

2.1.3.4.Sosyal Bilişsel Kuram

Bandura'nın sosyal öğrenme teorisi, Bussey ve Bandura (1999: 685-687) tarafından toplumsal cinsiyeti açıklamak üzere sosyal bilişsel kurama dönüştürülmüştür. Sosyal bilişsel kuram, çevresel faktörler (medya, kültür), kişilerarası sosyal deneyimler (ebeveynlik, akran etkileşimleri), içsel motivasyonlar ve insanın biyolojik potansiyelleri ile etkileşim içindeki bilişsel mekanizmaların (ilgi alanları, yetenek, şema, ilgi alanları) karışımı yoluyla meydana gelen gelişimsel süreçleri tanımlar. Toplumsal cinsiyetin sosyal bilişsel teorisi, bireylerin toplumsal faktörler, bireysel ve sosyal deneyimler ve potansiyeller ile toplumsal cinsiyetlerini geliştirdikleri ve cinsiyete dayalı toplumsal oluşumların anlamını ve beklentisini öğreten toplumsal süreçler aracılığıyla cinsiyet algısını geliştiren bir başlangıç noktası sağladığını öne sürer.

2.1.3.5.Bilişsel Gelişim Kuramı

Toplumsal cinsiyet gelişimine ilişkin bilişsel bakış açıları, çocukların kendilerini çevreleyen sosyal dünyaya dair anlam bulmanın ve bunu anlamlandırmanın yollarını aktif olarak aradıklarını, bu arayış neticesinde gördüklerini ve duyduklarını yorumlamalarına yardımcı olmak için ise toplum tarafından sağlanan cinsiyet ipuçlarını kullandıklarını varsayar. Çocuklar, diğer insanlar hakkında beklentiler oluşturmak ve davranış için kişisel standartlar geliştirmek için bu ipuçlarını kullanma konusunda harika bir beceriye sahiptirler ve bunu çok hızlı ve genellikle çok az doğrudan eğitimle yapmayı öğrenirler. 5 yaşına kadar çocuklar, kendilerine ve başkalarına uygulanan (genellikle eğlenceli ve yanlış) cinsiyete dayalı davranışlara göre cinsiyet kalıpyargıları geliştirirler. Bu kalıpyargıları başkaları hakkında izlenimler oluşturmak, kendi davranışlarına rehberlik etmek, dikkatlerini yönlendirmek ve anılarını düzenlemek için kullanırlar (Martin ve Ruble, 2004: 67-68).

Cinsiyet gelişiminin ilk bilişsel teorisi ise Kohlberg'in (1966) Piaget'in fikirlerine dayanan bilişsel gelişim kuramı olmuştur. Kohlberg'in teorisi, çocuğun cinsiyet gelişimindeki aktif rolünü vurgular ve çocukların cinsiyet kavramlarını anlamalarının davranışlarını etkilediğini öne sürer. Kohlberg, cinsiyet rolü gelişimini; cinsiyet etiketleme dönemi, cinsiyetin kararlılığı dönemi ve cinsiyetin değişmezliği dönemi olarak üç döneme ayırmıştır. (Kaçar, 2019: 15). 2-3,5 yaş aralığına denk gelen cinsiyet etiketleme dönemi, çocukların kendini kız veya erkek olarak fark etmeye başladıkları ve kendi cinsiyetlerini etiketleyebildikleri ancak cinsiyetin kalıcılığını ve değişmezliğini henüz kavrayamadıkları dönemdir. 3,5-4,5 yaş aralığındaki cinsiyetin kararlılığı döneminde cinsiyetin devamlılığını fark ederler fakat cinsiyetleri fiziksel özelliklere göre kodladıkları için şekilsel değişikliklerden etkilenebilirler. Örneğin bir çocuk bu dönemde saçını kısa kestiren bir kızını erkek olarak düşünebilir. 4,5-7 yaş aralığındaki cinsiyet değişmezliği dönemine gelindiği zaman çocuklar şekilsel şartlar olmaksızın cinsiyetin devamlılığını ve değişmezliğini öğrenirler. Ödüllendirme olmaksızın cinsiyetleriyle tutarlı olduğunu düşündükleri davranışlar sergilerler (Dökmen, 2010: 67).

2.1.3.6. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı

Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nin yaratıcısı psikolog Sandra Lipsitz Bem (1981a) tarafından açıklanan toplumsal cinsiyet şeması kuramı, toplumsal cinsiyeti bireylerin çevresel bilgilere yüklediği anlamları bilişsel olarak kodlayarak cinsiyet rollerini düzenlemesiyle oluşan bir tür şema olarak tanımlar. Toplumsal cinsiyet şeması içeriğe değil sürece dayalı olarak açıklanır ve toplumsal cinsiyetin kültürle, bireylerin ait olduğu toplulukla veya belirli bir sosyal çevreyle değişebilen dinamik bir bağlamsal deneyim olduğunu savunur (Bem, 1981b).

Bem, toplumun ve onun araçlarının bireylere çocukluk dönemlerinden itibaren toplumsal hayatı “kadın” ve “erkek” olarak ikiye ayırmayı ve bu ayrımı günlük yaşantımızın her aşamasına işlemeyi toplumsal cinsiyet şemalarının öğrettiğini ifade ederken insanların cinsiyete bağlı olarak sosyal yapıları ne şekilde düzenledikleri hakkında bilgi verir (Liben ve diğerleri, 2002:24).

Toplumsal cinsiyet şeması kuramına göre birey çevresinden gelen bilgileri mevcut cinsiyet temasına göre algılar, kodlar ve örgütler. Örneğin cinsiyet şemasında erkek çocukları için girişken, güçlü, korkusuz, sert olmak uygunken, kız çocukları için nazik, güzel, fedakâr, becerikli olmak uygun tema bileşenlerini temsil eder. Bu cinsiyet temaları sayesinde çocuklar, toplum içerisinde erkeksi ve kadınsı tanıma uygun olarak kendi davranışlarını düzenlemeye güdülenmektedir. Bu güdülenme ile çocuk, cinsiyet şemasındaki ayırt edici özellikleri kendisine uygun olacak şekilde seçer. Seçtiği cinsiyet şemalarını öğrendikten sonra benlik kavramını oluşturur. Böylece benlik kavramını cinsiyet şemasına göre geliştirmiş ve zihninde iki farklı cinsiyet teması (kadın-erkek) oluşturmuş olur (Pehlivan, 2017: 506-507).

Toplumsal cinsiyet şemaları çocukluk döneminden başlayarak yetişkinliğe kadar günlük hayattaki alışkanlıkları etkilemektedir. Kadınlar yemek hazırlama, temizlik yapma, çocuk bakımı gibi görevleri üstlenirken erkeklerin ev geçindirme, tamir ve tadilat yapma gibi görevleri üstlenmesi ve bu alışkanlıkların dışına çıktığında örneğin kadınların ev ve kariyer hayatlarını birlikte yürütebilmek için çocuklarının bakımı konusunda destek aldıklarına sorgulanması bu şemayı akla getirir (Karkıner, 2016: 64).

2.1.3.7.Sosyal Rol Kuramı

Eagley (1983) tarafından geliştirilen sosyal rol kuramı, toplumsal hayatta kadınlar ve erkeklerin rollerine dair inanışların onların toplum içerisinde cinsiyet bağlamında konumlandığını savunur. Sosyal rol kuramına göre kadınlar ve erkekler sosyal hayatta farklı rolleri üstlenir. Toplum yapısı içerisinde farklılaşan bu roller neticesinde de cinsiyete dair farklılaşmalar meydana gelir. Bu farklılaşmanın sonucu olarak kadınlar toplum içinde statü ve otorite hiyerarşisinde erkeklere göre daha düşük pozisyonlarda (ev kadınlığı, çocuk bakımı, vasıfsız meslekler vb.) konumlandırılır (Eagley ve Steffan, 1984: 751).

Sosyal rol kuramı, cinsiyetler arası farklılıkları cinsiyet kalıpyargıları ve sosyal roller ile açıklarken biyolojik faktörlerin yanı sıra toplumsal cinsiyetin bireyin ait olduğu kültür ve sosyal yapıya göre gelişim gösterebileceğine dikkat çeker (Çetin, 2021: 15).

2.1.4. Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet disiplininin amacı dil, din, ırk, renk, cinsiyet fark etmeksizin bireylerin sorunlarla baş etme kapasitesini arttırmak ve böylece hayatlarına dair en iyi tercihlere karar vermeleri noktasında bireysel güçlerinin farkında olmalarını sağlamaktır (Cankurtaran ve Beydili, 2016: 2). Bu sebepten dolayı sosyal hizmet uzmanları, çeşitli sebeplerden ayrımcılığa uğramış birey, grup ve topluluklar adına sosyal adaleti sağlamak üzere savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirir.

Toplumsal cinsiyet algısı nedeniyle kadınların maruz kaldıkları toplumsal sorunlarla mücadele etmek sosyal hizmet mesleğinin gereklerinden biridir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile mücadelede sosyal hizmet kuramları arasında ilk akla gelen feminist sosyal hizmet kuramıdır.

Dominelli'nin (2002: 161-162) toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak adına feminist sosyal hizmet kuramı ve pratiğini şekillendiren ilkeleri şöyledir:

1. Kadınların farklılıklarını kabul etmek
2. Kadınların güçlü yönlerine değer vermek
3. Farklı kadın grupları arasında oluşabilecek adaletsizlikleri önlemek için hayatın her aşamasında gruplar arasında ayrıcalıkları ortadan kaldırmak
4. Kadınları kendi kararlarını verebilecek bir konumda görmek.

5. Toplumsal koşullar içerisinde kadınların konumunu belirlemek, birey ve toplum arasındaki ilişkiyi onaylamak
6. Kadınların sorunlarına yönelik kendi çözüm önerileri ve bireysel ihtiyaçlarını ifade edecek alan yaratmak
7. Mikro, mezzo ve makro düzeyde “Bireysel Olan Politiktir” ilkesini kabul etmek
8. Kişisel problemleri toplumsal sorunlar olarak düzenlemek
9. Kadın ihtiyaçlarını hayatın her alanında bütünleşik bir bakış açısı ile ele almak
10. İnsan ilişkilerinin birbirine bağlı olduğunu fark edip bireye ait bir sorunun sonuçlarının bireyin ait olduğu toplumu da etkileyeceğini bilmek
11. Kadınların bireysel gibi görünen sorunlarının toplumsal nedenlerden kaynaklandığını fark etmek; sorunu mikro ve makro düzeyde ele almak
12. Kişisel sorunlara ortak çözümler üretmektir.

Sosyal hizmet uygulamasında feminist sosyal hizmet kuram ve pratiği de göz önüne alındığı zaman sosyal hizmet uzmanlarının, kadının toplumsal hayattaki konumunu güçlendirmek ve geliştirmek adına önemli rolleri vardır. Sosyal hizmet, hayatın her alanında cinsiyete dayalı ayrımcılıkla mücadele ederken bu sürecin çözüm ortağı olarak müracaatçıları da çözüm sürecine dâhil etmeli, onlarla iş birliği halinde olmalı, toplum içinde sosyal adaleti gerçekleştirmek amacıyla toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak üzere savunuculuk faaliyetleri yürütmelidir. Bu bağlamda sosyal hizmet uzmanlarına yönelik toplumsal cinsiyet farkındalığını arttıracak ve gerekli hallerde bu farkındalığı yeniden düzenleyecek çalışmalar yapılmalıdır (Gürey, 2017: 20).

2.1.4.1.Sosyal Hizmet Uzmanlarına Yönelik Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları

Toplumsal cinsiyet ve sosyal hizmet ilişkisini ele alan araştırmalar da sosyal hizmet uzmanlarının görevlerini açıklar niteliktedir.

Türkiye’de sosyal hizmet uzmanlarına yönelik toplumsal cinsiyet olgusunu ele alan araştırmalar şöyledir:

Özateş’in (2007: 85) toplumsal cinsiyet ayrımcılığı nedeniyle temel eğitimden kopan kız çocuklarının sosyal hizmet perspektifinde değerlendirildiği çalışmada, kız çocuklarının sosyokültürel sebeplerden dolayı toplumsal cinsiyet algısı bağlamında

yaşamlarını ev kadını ya da anne olarak sürdürecekleri inancıyla eğitimden yoksun bırakıldıklarını, bu sebeple sosyal hizmet uzmanlarının toplumun en zayıf üyelerine öncelik tanıma ilkesinden yola çıkarak temel eğitimden kopan kız çocuklarına yönelik sosyal adaleti desteklemesi, mesleki objektifliği ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak müracaatçı ile birlikte eylemlerde bulunması gerektiği vurgulanmıştır.

Güzel'in (2020: 95) sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı üzerine yapılan araştırmasında, sosyal hizmet uzmanlarının insan hakları, bireyin üstün yararı, eşitlik, adalet gibi değerleri temel alan bir mesleğin profesyonelleri olarak toplumsal cinsiyet eşitliği açısından yüksek düzeyde olumlu bir algıya sahip olduklarını ve multidisipliner bir anlayışla toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması yönünde değişmesi için toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ile mücadele konusunda toplumsal sorunlara değinen tüm meslek dallarıyla kolektif bir oluşum içerisinde olması gerektiğini belirtmiştir. Bu oluşumun toplumsal cinsiyet ayrımcılığı noktasında özellikle kadınlara yönelik her türlü olumsuz düşünce, davranış ve uygulamanın önüne geçeceğini ve böylece kadın haklarının korunmasına yönelik sosyal hizmet uzmanlarının temel sorumluluklarından biri olan savunuculuk rolünü de gerçekleştirmiş olacağına yer vermiştir.

Karataş'ın (2018: 95-100) toplumsal cinsiyet konusunda sosyal hizmet uzmanlarının tutum ve görüşlerini araştırdığı çalışmasında Zeyneloğlu'nun (2008) Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ile sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutum ve görüşlerini değerlendirmiştir. Bu ölçeğe göre İstanbul ilinde görev yapmakta olan 111 sosyal hizmet uzmanı ile yürüttüğü çalışmasında sosyal hizmet uzmanlarının ölçek puanına göre eşitlikçi bir tutuma sahip oldukları fakat kendilerini kişisel değerleri açısından geleneksel olarak ifade eden ve bu durumun mesleki müdahalelerini etkilemediğini belirten sosyal hizmet uzmanlarının kendilerini eşitlikçi olarak ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına göre ölçek puanlarının anlamlı derecede düşük olduğu tespit edilmiştir. Mesleki deneyim ve tecrübelerde sosyal hizmet uzmanlarının LGBTİ bireylere yönelik ön yargılı tutumlarının olduğu görülmüş, bu bağlamda sosyal hizmet uzmanlarına yönelik farkındalık ve duyarlılık eğitimlerinin süpervizör eşliğinde verilmesi gerekliliğinin olduğunu, bu konuda kitle iletişim araçlarının da kullanılabileceğini belirtmiştir.

Dünya genelinde sosyal hizmet uzmanlarına yönelik toplumsal cinsiyet araştırmaları şöyledir:

Abu Bader' in (2005: 13) tesadüfi örnekleme yöntemi ile İsrail'de 15 noktada İnsan Kaynakları Hizmet Biriminde görev yapan 400 örneklemeden oluşan Arap ve Yahudi sosyal hizmet uzmanının cinsiyet, etnik köken ve iş memnuniyeti üzerine yaptığı çalışmasında, erkeklere oranla kadın sosyal hizmet uzmanlarının daha fazla iş yükü ve buna karşın daha az terfi imkânına sahip olduğu ancak buna rağmen cinsiyete dayalı iş tatmin düzeylerinde anlamlı bir farkın olmadığını tespit etmiştir. Bu durum, sosyal hizmet uzmanlarının çoğunluğunun kadın olması ve bu nedenle insani hizmet organizasyonlarına politika oluşturma ve kadınlarla ilgili meselelere kadın sosyal hizmet uzmanının fazla olması nedeniyle daha fazla dâhil olmaları gerçeğiyle açıklanmıştır.

Sparks-Cooke (2015: 71) sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algıları kapsamında sosyal hizmet uzmanlarının meslekte kalma süresi ile lezbiyen ve gey ebeveynlere yönelik tutumları arasındaki ilişkiye dair araştırmasında, iki değişken arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmasa da sosyal hizmet uzmanlarının çalışma sahalardaki tutumların daha fazla farkında olmalarını ve bu tutumların müracaatçılara yönelik düşünce ve davranışları önemli derecede etkilediğini belirtmiştir.

Saravia ve Saavedra (2018: 561) Şilili sosyal hizmet uzmanları arasındaki cinsiyet, kuşak ve etnik kimliğe bağlı eşitsizlikler üzerine yaptığı çalışmasında, Şilili sosyal hizmet uzmanlarının hem mesleki eğitim aşamasında hem de iş gücüne dâhil edildikleri süreçte yaşamlarının farklı zamanlarında cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını ve bu sebepten ötürü sosyal eşitsizlikler ve adaletsizlikle mücadele etmek için sosyal hizmet mesleğini tercih ettiklerini ortaya çıkarmıştır. Uluslararası düzeyde ve Şili'de sosyal hizmet mesleği, toplumsal eşitsizlikleri önleme amacıyla ağırlıklı olarak kadınlar tarafından tercih edilen bir meslek olmasına rağmen kadın sosyal hizmet uzmanlarının erkek sosyal hizmet uzmanlarından düşük maaşlar aldığı ve kadın sosyal hizmet uzmanlarının yönetici pozisyonuna sahip olamayacağı gibi cinsiyete dayalı emek eşitsizliğine maruz kaldığı belirtilmiştir.

Segev ve Lander'in (2019: 541-542) İsraili erkek sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyetle ilgili deneyimlerini incelediği araştırmasında, erkek sosyal hizmet

uzmanlarının toplumsal cinsiyet perspektifinde sosyal hizmet mesleğinin mücadele ettiği sorunların, duygusal yaşamlarında sosyal hizmetin yerini ve kadın egemen bir meslekle başa çıkmanın karmaşıklıklarını ele alarak yapılan nitel çalışmada, İsraili erkek sosyal hizmet uzmanlarının sosyal hayatlarında toplumsal cinsiyete dayalı rollerini yerine getirmek durumunda hissettikleri buna karşın sosyal hizmet mesleğiyle birlikte erkek hegemonik birçok davranışı terk etme eğiliminde oldukları bunun neticesi olarak da toplumun kendilerine dayattığı erkeklik ile profesyonel yaşamları içerisinde olmaya çalıştıkları, erkeklik kavramının ikilemine bağlı kimlik karmaşası yaşadıkları görülmüştür. Bu noktada çözüm olarak erkek sosyal hizmet uzmanlarına eğitim sürecinde ve meslek hayatında yardımcı olacak mekanizmalar geliştirilmesi bununla birlikte erkek müracaatçılara yapabileceği katkının daha fazla tanınmasının sağlanabileceği önerilmiştir.

2.2. Sosyal Adalet Savunuculuğu

Bu bölümde sosyal adalet savunuculuğu kavramı açıklanacaktır. Açıklamadan önce sosyal adalet ve savunuculuk kavramları ve sosyal hizmetle ilişkilerine yer verilecektir.

2.2.1. Sosyal Adalet

Geçmiş adalet kavramı kadar eski olmayan sosyal adalet kavramına ilişkin tanımlardan bahsetmeden önce adalet kavramına kısaca değinmek gerekir. Antik Yunan döneminde Sokrates-Platon-Aristoteles üçlüsü ile üzerine yoğunlaşılana adalet kavramı, zamana ve toplumsal koşullara bağlı olarak değişikliğe uğramıştır. Sokrates, adaleti hak edene hak ettiği şeyin verilmesi olarak tanımlar ve adaletli davranan bireylerin diğerlerine göre daha mutlu bir yaşam süreceğini iddia eder. Adalet kavramının tabiatı gereği sabit bir tanıma sahip olması gerektiğini düşünse de genel bir tanımın farklı alanlarda geçerliliğini yitirebileceğini ifade eder (Topakkaya, 2008: 29).

Platon'a göre adalet, bir toplumu kendi içinde uyumlu ve mükemmel kılan toplumsal bilinci ifade eder. Platon'un sosyal adalet teorisi ise her bireyin toplum içerisindeki görevini etkin bir şekilde yerine getirmesine ve bu sayede düzen ve adaletin sağlanacağına odaklanır (Udoudom ve Basse, 2018: 112).

Aristoteles, adaleti insanların adil olanı yaptıktan sonra (yasaya uyan, eşitlik gözeten, çıkarıcı olmayan) haklı şeyler istediklerini sağlayan huy olarak tanımlar. Adaletsizliği ise yasaya uymayan, çıkarıcı ve eşitlik gözetmeyen insanın huyu olarak ifade eder (Çiçek, 2020: 3).

Sosyal adalet terimi ilk kez 1840 yılında Sicilyalı bir rahip olan Luigi Taparelli d'Azeglio tarafından topluluklarda değişen ahlaki anlayışları ve bu anlayışları çevreleyen sorunları ele almak amacıyla yazdığı kitabında yer vermesiyle ortaya çıkmış sonrasında kısa zamanda edebiyata girerek kullanılmaya devam etmiştir (Novak, 2009: 1-2). Günümüzde sosyal adalet kavramına ilişkin farklı görüşler mevcuttur.

Nozick'e göre adil bir toplum, bireylerin haklarının korunması ile inşa edilir, bu hakların korunmasından sorumlu otorite ise devlettir. Walzer'in adalet anlayışında ise evrensel adalet kurallarından bahsedilemez. Dini inanış, kültürel yapı, coğrafi konum gibi pek çok faktör toplumsal yapıyı oluşturur. Sosyal adalet anlayışı da bu faktörlere göre toplumdan topluma değişebilmektedir. Hayek, sosyal adaleti yanıltıcı bir illüzyon olarak görür. İllüzyon benzetmesini ise bir toplumda çatışan grupların kendi çıkarlarını korumak amacıyla kurguladıkları bir söylem olarak yarattıklarından dolayı toplulukları etkisi altına aldığı için kullanmıştır (Çakır, 2017: 566-568).

Sosyal adaletin toplumsal refaha sahip olmakla mümkün olacağını ve adaletin toplumsal yapının temelini oluşturduğunu söyleyen Rawls (1999), devletin toplumdaki dezavantajlı birey ve grupların refah seviyesini maksimum düzeye getirmekle görevli olduğunu ifade eder. Rawls'ın sosyal adalet anlayışında bir toplum içerisindeki her bireyin o toplumun tamamını kapsayan bir adalet sistemi içerisinde eşit birtakım temel hak ve özgürlüklere sahip olması gerekir. Bu sistem içerisinde dezavantajlı konumda olanlara fırsat eşitliği sağlanmalı, sosyal ve ekonomik eşitsizlikler ortadan kaldırılmalıdır (Çoban, 2017: 257).

Miller (1999: 1-21) sosyal adalet kavramını hayattaki iyi ve kötü şeylerin bir toplumdaki bireyler arasında nasıl dağıtılması gerektiğini temellendiren bir kavram olarak tanımlar. Sosyal adalet kavramı, dağıtıcı adalet olarak da ifade edilmesiyle birlikte dağıtıcı adaletin geniş bir versiyonu olarak karşımıza çıkar. Dağıtılması gereken iyiler ve kötüler ya da avantajlar ve yükler denildiğinde ise ilk önce gelir, servet, eğitim, iş gibi konular anlaşılrsa da eşit fırsatlara sahip olma, onurlu bir yaşam

sürme, sosyal haklara erişebilme de sosyal adaletin sağlanması gereken temel konulardır.

En yalın haliyle sosyal adalet, bir toplumda var olan tüm kaynaklara eşit derecede erişebilme, asgari geçim standartlarına sahip olabilme ve herhangi bir sebepten ötürü o toplum içerisinde ayrımcılığa maruz kalan birey ve grupların korunmasını kapsar. Sosyal adalete dair tüm tanımların temelinde, insanın biricikliği ve tüm insanların her alanda eşit şekilde yaşam sürmesi vurgulanır (Kalkıncı, 2021: 23).

2.2.2. Sosyal Adalet ve Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet, insan ve toplum sorunlarına bilimsel yöntemlerle çözüm arayan ve toplumsal refahı amaçlayan bir meslektir. Sosyal hizmeti meslek haline getiren bilgi, beceri ve değer temelleri mevcuttur. Sosyal adalet kavramı, sosyal hizmet mesleğinin değer temellerinden birini oluşturmaktadır. Sosyal hizmet mesleğinde değerler, birey ve toplum sorunlarına göre şekillenen sosyal hizmet uzmanının yerine getirmekle yükümlü olduğu bir dizi temel etik ilkeler anlamında kullanılmaktadır. (Thompson, 2013: 173).

Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (NASW, 2021) tarafından belirlenen etik ilkeler; sosyal hizmet mesleğinin temel hizmet anlayışına, sosyal adalete, kişinin saygınlığı ve değerine, insan ilişkilerinin önemine, bütünlüğüne ve yetkinliğine dayanmaktadır. Sosyal adalete ilişkin etik ilke kapsamında sosyal hizmet uzmanlarının öncelikle yoksulluk, işsizlik ve ayrımcılık gibi konularda savunmasız ve baskı altındaki birey ve toplulukların sosyal değişimini takip etmesi gerekliliğine odaklanır. Her türlü kültürel ve etnik çeşitliliğe, toplumsal baskıya karşı duyarlılığa ve bilgi geliştirmeye vurgu yapılır. Sosyal hizmet uzmanları, ihtiyaç duyulan bilgi, hizmet ve kaynaklara erişimi sağlamaya çalışır. Ayrıca tüm insanlar için karar alma süreçlerine anlamlı katılımı ve fırsat eşitliğini sağlar (Asakura ve Maurer, 2018: 290-291).

Sosyal hizmet perspektifinde sosyal adalet dil, din, renk, cinsiyet, statü, siyasi eğilim, maddi gelir ayırt etmeksizin herkesin aynı hak, fırsat ve korunmaya sahip olduğu adil bir toplum yaratabilme çabasını ifade eder. Her birey salt insan olmasından dolayı saygı görmeyi ve adaletli davranılmayı, istismar ve sömürüden korunmayı, temel sağlık hizmetlerine ve sosyal hizmetlere ulaşabilmeyi hak eder (Sheafor ve Horejsi, 2014: 42).

2.2.3. Savunuculuk

Savunuculuk kavramına yönelik ortak bir tanım bulunmamakla birlikte savunuculuğun sosyal hizmetle ilişkisine değinmeden önce savunuculuğa ilişkin tanımlamalardan bahsetmek gerekir.

Thompson (2019:104) savunuculuğu özel gereksinimli bireyler veya toplum içerisinde dezavantajlı konumda olan gruplar gibi kendi çıkarlarını savunamayan birey ve grupların çıkarlarını temsil etmek olarak tanımlar.

Savunuculuk; birey, grup ve toplum adına sosyal adaleti sağlama veya koruma amacı ile doğrudan temsil etme, savunma, müdahil olma, destekleme ya da bir dizi eylem hakkında tavsiyede bulunma olarak tanımlanmıştır (Mickelson, 1995: 95; akt. Sheafor ve Horejsi, 2014: 77).

Savunuculuk, toplumsal bir sorun karşısında birey ve toplum adına mücadele etmek ve sosyal adaleti sağlamak için toplumu güçlendirmek üzere toplum içerisinde ayrımcılığa maruz kalan birey ve grupların karar alma mekanizmalarına dâhil edilmesidir. Çözümü ortak hareket etmekle mümkün olan sorunlara karşı harekete geçmek ve değişim yaratmak savunuculuğu gerçekleştirmenin temel basamaklarından (Başcılar, 2021: 92).

Savunuculuk pek çok meslekte yer alırken mesleklerin işlevlerine göre farklı koşullarda aynı amaca hizmet eder. Hukuk literatüründe avukatların mahkemelerde ve gerekli hallerde müvekkillerini temsil etmek üzere kullandığı mesleki bir terim olarak kullanılan savunuculuk aynı zamanda hukuk eğitimi alan meslek elemanlarının sahip olması gereken mesleki becerileri de ifade eder (Payne, 2020: 384).

Medya kuruluşlarında savunuculuk, medya araçları ile gerçekleşir. Toplumsal değişim yaratma, politika değişimi için yasal düzenlemeler hakkında bilgi aktarma ve yayma, kamu sorunlarına dikkat çekme, sosyal değişimi agresif bir tutumla teşvik etme faaliyetlerini barındırır (Sezgin, 2008: 148).

Savunuculuk çalışmalarının en fazla yapıldığı mesleklerden biri de hemşireliktir. (Mallik, 1997; Hewit, 2002; Hanks, 2010; Choi, 2015). Hemşire savunuculuğunda hastayı bağımsız hale getirmek, hakları konusunda bilgilendirmek, sağlık durumuyla ilgili aldığı kararlarda desteklemek, korumak ve ona güvenli bir ortam oluşturmak,

sağlık sistemini hasta haklarına duyarlı hale getirmek hemşirelik mesleğinin savunuculuk faaliyetlerinin temelini oluşturmaktadır (Ardahan, 2003: 24).

Görüldüğü üzere insan hizmetlerine dair mesleklerde savunuculuk temel mesleki rollerin başında gelmektedir. Bu çalışma kapsamında savunuculuk sosyal hizmet mesleği çerçevesinde ele alınacaktır.

2.2.4. Savunuculuk ve Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmet mesleğinin tarihinden beri yaşlarına, sınıflarına, ırk veya etnik kökenlerine, inanç veya cinsel yönelimlerine bakmaksızın tüm insanlar için adalet ve insan haklarını savunmuştur. Sosyal hizmet mesleğinde temel değerlerden biri olan savunuculuk bireylerin, grupların, kuruluşların ve toplulukların haklarını güvence altına alan ve onların haklarını geliştiren faaliyetler olarak tanımlanır. Savunuculuk ihmal ve istismar edilen özel ihtiyaç sahibi gruplara koruma hizmetleri sağlamaktan; yoksulluk, işsizlik gibi sosyal sorunların nedenlerini ve toplumsal sonuçlarını ortaya çıkarmaya kadar her türlü konuyu kapsar. Bu bağlamda sosyal hizmet uzmanları sadece durumlara değil nedenlere de aracılık eder (Cox, Tice ve Long, 2017: 150-170)

Ezell'e göre (1994: 38) savunuculuk bir müracaatçı veya müracaatçı grubu adına belirli bir kararı, kanunu, politikayı veya uygulamayı etkileme amaçlı çabalar bütünü olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımda müdahale hedefi müracaatçıdan çok kurum veya sistem odaklıdır.

Hepworth ve Larsen (2017: 428) savunuculuğu müracaatçıların ihtiyaçları doğrultusunda kaynak ve hizmet sağlamak veya müracaatçıların ihtiyacı olan kaynak ve hizmetlerin sağlanması amacıyla yeni mevzuat veya politika oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapmak ve müracaatçıları olumsuz etkileyen mevcut politika, prosedür ve uygulamaları değiştirmek olarak tanımlamıştır.

Sosyal hizmet savunuculuğu müracaatçı (veya vaka) ve sistem (veya sınıf) savunuculuğu olarak ikiye ayrılır. Müracaatçı (vaka) savunuculuğu gerekli bir hizmeti, kaynağı veya yetkiyi güvence altına almak ve geliştirmek için müracaatçı ya da müracaatçı grupları adına gerçekleştirilen sosyal hizmet müdahalesi olarak tanımlanmıştır. Müracaatçı (vaka) savunuculuğunda sosyal hizmet uzmanı hizmet

alanı dâhilinde müracaatçının hizmet ve kaynaklara erişimini takip etmeli, hizmete erişim noktasında yaşadığı sorunlara yönelik çözümler üretmelidir. Sistem (sınıf) savunuculuğu ise sosyal hizmet uzmanı müracaatçı savunuculuğundan beslenerek müracaatçıyı etkileyen sistemlerde müracaatçının bireysel haklarıyla ilgili ihtiyaç duyduğu yapısal değişiklikleri gerçekleştirmeyi amaçlar. Sistem (sınıf) savunuculuğunda sosyal hizmet uzmanı bireysel haklarının farkında olmayan veya bu haklardan mahrum bırakılmış dezavantajlı grupların önündeki engelleri kaldırmaya yönelik eylemlerde bulunmalı, bu engelleri ortadan kaldıracak düzenlemelerin yapılması amacıyla yasa yapıcılarla faaliyet yürütmelidir. (Enros, 2005: 6).

2.2.5. Sosyal Adalet Savunuculuğu

İnsan haklarını koruyan ve saygı duyan, toplum içerisinde en uçta kalmış dezavantajlı gruplara duyarlı olan adil bir toplumun oluşturulmasına yönelik eylemler içeren sosyal adalet savunuculuğu kavramı, toplum içerisindeki adaletsizliklerden etkilenen nüfusa yönelik sosyal değişim yaratmayı hedefler (Chen, 2001: 191). Sosyal adaletsizlikleri gidermeye yönelik savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirmek için mesleki anlamda bir takım beceri ve yetkinliklerin var olması gerekir. Dean'ın (2009: 5-25) sosyal adalete ilişkin savunuculuk yetkinlikleri sınıflandırması şu şekildedir:

Müracaatçının güçlendirilmesi: Güçlendirme, müracaatçıların yaşadıkları bireysel sorunlar karşısında güçsüzlük duygusunun giderilmesine yönelik eleştirel bir bakış açısı kazandırmayı ve bu sorunlarla baş etme kapasitesini arttırmayı, müracaatçıların öz yeterliliğini ve bunun sonucunda kendi haklarını savunabilir hale gelmelerini amaçlayan ve bu amaçla bireylerin kendi kaderini tayin hakkını temel alan bir yaklaşımdır (Erbay, 2019:44). Sosyal adalet savunuculuğu bağlamında güçlendirme ise bireylerin öz yeterliliğini arttırmaktan ziyade sosyal, kültürel, ekonomik ve politik anlamda bireylerin çevresindeki kaynakları fark etmesine ve bu kaynaklara erişebilme becerisini elde etmesine odaklanır (Dean, 2009:5-7).

Müracaatçı Savunuculuğu: Müracaatçı savunuculuğu müracaatçı adına hareket etmek için meslek elemanının mesleki gücünü kullanması olarak ifade edilir. Müracaatçının meslek elemanına bağımlılığını azaltmak ve istenmeyen baskıyı önlemek adına savunuculuk eylemleri, güçlendirme faaliyetleriyle dengelenmelidir. Her ne kadar müracaatçının güçlendirilmesi genellikle tercih edilmesi gereken müdahale türü olsa

da pek çok sorunla mücadele eden, bilgi-beceriden yoksun, haklarından mahrum bırakılmış müracaatçılara savunuculuk müdahalesinde bulunmak kritik bir öneme sahiptir. Müracaatçının ihtiyaçları düzeyinde yerel, kamusal ve sivil toplum düzeyinde temsilcilerle iletişim kurmak, müracaatçıyı ihtiyaç duyduğu hizmet ve kaynaklara ulaştırmak meslek elemanlarının savunucu olarak hizmet vermelerinin bir yoludur (Dean, 2009:9-11).

Toplum Ortaklığı: Danışmanlık müdahalelerinde ve psikolojik müdahalelerde toplumsal faktörler ana hedef olmasa da bireyin ait olduğu topluluğu ya da sosyal grupların yapısını bilmeden birey odaklı sorun çözümü istemeden de olsa sorunlar için bireyin suçlanmasına sebep olabilir. Bu suçlamanın önüne geçebilmek için sorun çözümü adına topluma, topluluklara ya da gruplara yönelik müdahaleler geliştirmek ve uygulamak savunuculuğa işbirlikçi bir misyon yükler. Toplum ortaklığı bireylerin gelişimini etkileyen çevresel faktörleri belirleme becerisi olarak ifade edilir. Bireysel bir sorunla ilgili ortak kaygılar taşıyan gruplarda savunuculuk soruna ilişkin nedenlerin belirlenmesi, sorunun sistematik doğasını anlamaya ve bir müdahale planı belirlemeye, aynı sorundan etkilenen farklı gruplar arasında ilişkiler kurmaya olanak sağlar. Bununla birlikte toplum ortalığı gerçekleştiren savunucu grupların hedeflerini anlamak için etkili dinleme becerisine sahip olmalı ve onların güçlü yanlarını, sahip olduğu kaynakları ortaya çıkaracak yetkinlikte olmalıdır (Lewis ve diğerleri, 2002; akt. Dean, 2009:13-15).

Sistem Savunuculuğu: Sistem savunuculuğu müracaatçının gelişimine engel olan sistematik faktörlerin tespit edilmesi ve ortadan kaldırılması olarak tanımlanır (Dean, 2009:17-19). Sistem savunuculuğunu içeren bir müdahalenin basamakları şöyledir:

- Müracaatçının gelişimini etkileyen çevresel faktörlerin tanımlanması
- Değişimin aciliyetini göstermek için verileri sağlamak ve yorumlamak
- Sorunun çözümüne ilişkin çözüm ortaklarıyla işbirliği içinde değişime rehberlik edecek bir vizyon geliştirmek
- Sistem içindeki siyasi güç ve sosyal etkinin kaynaklarını analiz etmek
- Değişim sürecini uygulamak için adım adım bir plan geliştirmek
- Değişime karşı olası tepkilerle başa çıkmak için bir plan geliştirmek
- Direnişi tanımak ve bunlarla başa çıkmak

- Müracaatçının savunuculuk çabalarının sistem ve bileşenler üzerindeki etkisini değerlendirmek (Lewis ve diğerleri, 2002: 2).

Lewis ve diğerleri (2002) sistemik değişiklikleri ortaya çıkarmada karşılaşılan zorlukları ve değişim için çalışanların sahip olması gereken nitelikleri vizyon, kararlılık, liderlik, iş birliği, sistem analizi ve güçlü veri elde etmek olarak kabul etmiştir. Meslek elemanları, aldıkları eğitim sayesinde, değişimi kolaylaştırmak için bu niteliklere ve müracaatçılarında değişim meydana getirmek için güçlü profesyonel becerilere sahiptir. Meslek elemanları profesyonel rollerinin bir parçası olarak bu çabada liderliği üstlenecek doğru kişilerdir (Lopez ve Paylo, 2009:280).

2.2.6. Sosyal Adalet Savunuculuğu ve Sosyal Hizmet

Bir toplumdaki tüm üyelerin aynı haklara, fırsat eşitliğine sorumluluk ve çıkarlara sahip olabilmesi sosyal adalet kavramını ifade eder (Sheafor ve Horejsi, 2014). Sosyal adalet savunuculuğu müracaatçının güçlendirilmesi ve savunuculuğu (Thompson, 2016), toplum örgütlenmesi ve sistem savunuculuğu (Yanardağ, 2019), işbirlikçi hareket, sosyal savunuculuk ve politika savunuculuğunu(Erbay ve Tuncay, 2006) içine alır.

Barker (2003) Sosyal Hizmet Sözlüğü'nde sosyal adalet kavramını bir toplumun tüm üyelerinin aynı haklara, korumaya, fırsatlara, sorumluluklara ve sosyal yardımlara sahip olduğu ideal bir koşul olarak tanımlamıştır. Sosyal adalet; ayrımcılık, baskı, eşitsizlik gibi toplumsal sorunlar karşısında savunuculuğa vurgu yapar.

Toplumsal kaynakların ve sorumlulukların o topluma ait üyelere eşit ve adil olarak dağılımını tanımlayan sosyal adaleti sağlamak sosyal hizmet mesleğinin de temel amaçlarından biridir (Erbay ve Tuncay, 2006: 56). Sosyal adalet sağlarken sosyal hizmet meslek elemanlarının en temel rollerinin başında savunuculuk rolü gelmektedir. Toplumsal sorunlar karşısında oluşturulan politikaları güncel olarak takip etmek, oluşum süreçlerindeki temel sebepleri bilmek savunuculuk faaliyetlerinin temelini oluşturur (Hoefler, 2019: 21) .

Sosyal hizmet uzmanları, savunuculuk faaliyetlerini yürütürken müracaatçının katılımını ve iradesini göz önünde bulundurmalıdır. Müracaatçının ihtiyaçlarını giderebilmek adına kaynak ve fırsat yaratmak üzere savunuculuk yaparken

müracaatçının kendi kendisinin savunucusu olmasını sağlamalıdır (Sheafor ve Horejsi, 2014: 77).

Sosyal hizmet uzmanları, ulusal ve küresel düzeyde toplumun refahını; birey, grup ve toplulukların gelişimini sağlamalıdır. İnsan hakları temelinde müracaatçıların ihtiyaçlarını karşılayacak yaşam standartlarını oluşturmalı ve sosyal adaletin gerçekleşmesi için kültürel, ekonomik, sosyal ve politik değerleri ve kurumları teşvik etmelidir. Müracaatçıların temel ihtiyaçlarına erişebilmesi için ihtiyaç duydukları hizmetleri, istihdamı, kaynak ve fırsatları temin etmek üzere sosyal ve politik savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirmelidir. Savunmasız, dezavantajlı, ihmal ve istismar mağduru birey ve grupları odağına alarak toplum adına gerekli kaynak ve fırsatları geliştirmek üzere çalışmalıdır(NASW,2021).

2.2.6.1.Sosyal Hizmet Uzmanlarına Yönelik Sosyal Adalet Savunuculuğu Çalışmaları

Sosyal hizmet uzmanlarına yönelik sosyal adalet savunuculuğunu ele alan araştırmalar da sosyal adalet savunuculuğu ve sosyal hizmet ilişkisini açıklar niteliktedir.

Türkiye’de sosyal hizmet uzmanlarına yönelik sosyal adalet savunuculuğu olgusunu ele alan araştırmalar genellikle sosyal hizmet uzmanlarının sosyal hizmet eğitimi aşamasında yapılmış olup şöyledir:

Bozdemir ve Ceyhan’ın (2020:967) sivil toplum kuruluşlarında görev yapan sosyal hizmet uzmanlarıyla kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapmakta olan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuk düzeylerinin karşılaştırıldığı çalışmada, sosyal hizmet uzmanlarına yönelik Serpen, Duyan ve Aldoğan (2014) tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması gerçekleştirilen Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği uygulanmıştır. Sivil toplum kuruluşlarında görev yapmakta olan sosyal hizmet uzmanlarının işbirlikçi hareket düzeyinin kamuda çalışan sosyal hizmet uzmanlarına göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak sosyal adalet savunuculuk seviyesi yüksek çıkan sosyal hizmet uzmanları, çalışma alanları farklılaşsa bile savunuculuk becerileri farklılaşmamaktadır. Buna karşın sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu becerisini arttırmaya yönelik güçlendirme ve iyileştirmeye ihtiyaç duymaktadır.

Büyükbodur ve Kayma (2020: 918) sosyal hizmet bölümü öğrencilerinde empati düzeyinin sosyal adalet savunuculuğuna etkisini araştırdığı çalışmada, 138 gönüllü sosyal hizmet lisans öğrencisine demografik bilgi formu, Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği ve Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'ni uygulamıştır. Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin empati düzeyi ile sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişkiyi incelemek için gerçekleştirdiği araştırmadan elde edilen sonuçlar, empati düzeyiyle sosyal adalet savunuculuğunun pozitif ilişkili olduğunu göstermiştir. Empati düzeyi yüksek öğrencilerin sosyal adalet savunuculuğunda önemli derecede artışların olduğu sonucuna varılmış, sosyal hizmet eğitiminde sosyal adalet savunuculuğu düzeyini arttırmak için empati becerisinin güçlendirilmesine yönelik derslerin eğitim müfredatına eklenmesi önerilmiştir.

Kalaycı'nın (2018: 1424) sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri ile lgbti bireylere yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, öğrencilerin lgbti bireylere yönelik tutumlarıyla sosyal adalet yetkinlikleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmasa da sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal adalet savunuculuğu ölçek puanlarının yeterli olmaya yakın olduğu, cinsiyet değişkeni bazında ise kadınların sosyal adalet yetkinliklerinin erkeklerden anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Demirören'in (2021:60-61) randomize kontrollü çalışma ile savunuculuk eğitiminin sosyal adalet savunuculuğu becerisi ve etik duyarlılık üzerine etkisini incelediği çalışmada, hemşirelik lisans öğrencilerinden deney ve kontrol grubu oluşturarak deney grubuna vaka çalışması, web çalışması ve Bloom Taksonomisi'ne dayalı savunuculuk eğitimi verilmiş, eğitimin etki büyüklüğünün yüksek düzeyde etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu eğitim ile rutin eğitim programı karşılaştırıldığında öğrencilerin sosyal adalet yetkinliklerinin olumlu düzeyde arttığı sonucuna varılmıştır.

Dünya genelinde sosyal hizmet uzmanlarına yönelik sosyal adalet savunuculuğuna ilişkin çalışmalar şöyledir:

Enros (2005: 56-57) ruh sağlığı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının hastane ortamındaki müracaatçılara yönelik sosyal adalet savunuculuğu uygulamalarına ilişkin çalışmada, sosyal hizmet uzmanlarıyla görüşmeler gerçekleştirmiştir. Sosyal hizmet uzmanları hastane ortamında genellikle sağlık sistemi içerisindeki sorunlar karşısında sosyal adaleti sağlamaya yönelik savunuculuk yapmaktadır. Ruh sağlığı

sorunları olan bireylere yönelik psikiyatrist ve hemşireler fiziksel ihtiyaçları karşılarırken sosyal hizmet uzmanları müracaatçıların duygusal, ruhsal ve sosyal alanlarıyla ilgilenir. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanları, sorunlara sistematik bir bakış açısıyla bakabilmelidir. Sosyal adalet savunuculuğuna ilişkin çalışmaların arttırılması sosyal hizmet uzmanlarının sorunlara yönelik sistematik bakış açısını da arttıracaktır.

Van Vooris ve Hostetter (2006: 105-121) lisansüstü öğrencilere yönelik MSV eğitimi ile sosyal hizmet uzmanlarının güçlendirilmesi ve sosyal adalet savunuculuğu yoluyla müracaatçının güçlendirilmesi arasındaki ilişkiye yönelik çalışmada, sosyal adalet savunuculuğu yoluyla yetkilendirilen müracaatçıları güçlendiren sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğuna bağlılıklarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanma şekli ve süresi, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasında kullanılan analizler ve araştırma etiği hakkında bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişkilerin incelendiği betimsel bir araştırmadır. Betimsel araştırmada bir veya daha fazla sayıdaki değişkene ilişkin sayısal değerlerin toplanması, değişkenler arasında var olan ilişkileri, birlikte değişim ihtimallerini veya seviyelerinin betimlenmesi ve sunulmasına olanak sağlayan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada, sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişkinin incelenmesi ilişkisel tarama modelini kullanmayı gerekli kılmaktadır (Büyüköztürk, 2020: 5).

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, sosyal hizmet mesleği uygulama alanlarında görev yapmakta olan sosyal hizmet uzmanları oluşturmaktadır. Araştırmada, tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden yargısal örnekleme kullanılmıştır. Yargısal örnekleme çalışılmak istenen alana ilişkin belirli kriterleri sağlayacak, çalışma alanında deneyimli uzmanlardan oluşan çalışma grubunun ana kitleyi temsil edeceği ve çalışma hakkında derinlemesine sonuçlar elde edileceği varsayımı ile yapılan örneklemedir (İslamoğlu ve Alnıaçık, 2019: 206). Örnekleme çalışmalarında, araştırmaya konu olan evren içerisinden evrenin özelliklerini yansıtmaya açısından evreni temsil etme kabiliyeti yüksek olan bir grup seçilir ve grup hakkında evrenin tamamına ilişkin genellemelere varmak amaçlanır (Akgül, 2022: 5).

Araştırmanın çalışma evrenini, Mersin ilinde sosyal hizmet mesleği uygulama alanlarında görev yapmakta olan sosyal hizmet uzmanları oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini kapsayan sosyal hizmet uzmanlarının sayılarına yönelik

ampirik veriler yetersizdir. Bununla birlikte Türkiye’de sosyal hizmet bölümünden mezun sayısı 32.000 olarak belirlenmiştir (SHOD, 2020: 5). Mersin evrenine yönelik örneklem büyüklüğünü hesaplamak için Türkiye’deki sosyal hizmet bölümü mezunlarının sayısı üzerinden örneklem büyüklüğü tablosundan yararlanılarak hesaplama yapılmıştır.

Tabloda 50000 kişilik evrende %95 güven düzeyi için gerekli olan örneklem büyüklüğü 381 kişi olarak belirtilmiştir (Çıngı, 1994: 25; Neuman, 2009: 300). Türkiye evreni için 381 olarak belirlenen örneklem büyüklüğüne bakıldığında Mersin ili evren alındığında 202 katılımcıya ulaşmak %95 güven düzeyinde yeterli bulunmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla ilk bölümde, araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının demografik özellikleri ve sosyal hizmet mesleğine ilişkin çalışma özelliklerini belirlemek üzere oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu” uygulanmıştır. İkinci bölümde, sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısını ölçmek amacıyla “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” uygulanmıştır. Üçüncü bölümde ise sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğunu ölçmek için “Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği” uygulanmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu katılımcıların demografik özelliklerini ve sosyal hizmet mesleğine ilişkin özelliklerini belirlemek üzere 9 sorudan oluşmaktadır.

3.3.2. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

Toplumsal Cinsiyet Ölçeği Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek toplam 25 maddeden oluşan likert tipi ölçekten alınabilecek en düşük puan 25 en yüksek puan 125 olarak belirlenmiştir. Ölçekte 2, 4, 6, 9, 10, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24 ve 25 numaralı ifadeler olumsuz maddeler olarak hazırlanmış ve tersten hesaplanmaktadır. Maddelerde toplumsal cinsiyet algısına ilişkin ifadeler bireylerin “Tamamen katılmıyorum = 1” ile “Tamamen katılıyorum = 5” arasındaki derecelerde

görüş bildirmeleri istenmiştir. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği tek boyutlu olmakla birlikte yüksek puan alanların toplumsal cinsiyet algısı olumlu, düşük puan alanların toplumsal cinsiyet algısı olumsuz olarak ifade edilmektedir.

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nin geliştirilme aşamasında geçerlik ve güvenilirlik analizi yapılmıştır.

Tablo 3.1: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Güvenirlik Katsayısı

Ölçek	Güvenirlik Alfa Katsayısı
Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	0.872

Tablo 3.1.'de görüldüğü üzere ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında Cronbach Alpha (α) güvenilirlik katsayısı 0.872 olarak hesaplanmıştır.

Bu çalışma kapsamında da araştırmadan elde edilen verilerin güvenilirliğini belirlemek amacıyla iç tutarlılık analizi yapılmıştır.

Tablo 3.2: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği İç Tutarlılık Analizine İlişkin Bulgular

Ölçek	Güvenirlik Alfa Katsayısı
Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	0.891

Tablo 3.2.'de görüldüğü üzere bu araştırmanın güvenilirlik katsayısını belirlemek amacıyla araştırmadan elde edilen verilerle yapılan iç tutarlılık analizine göre araştırmadan elde edilen veriler Toplumsal Cinsiyet Ölçeği için Cronbach Alpha (α) güvenilirlik katsayısı 0.891 olarak hesaplanmıştır.

3.3.3.Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği

Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği Dean (2009) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması Türkiye'de Serpen, Duyan ve Aldoğan (2014) tarafından yapılmıştır. Sosyal adalet savunuculuğu için gerekli olan beceri ve yetkinliklerin niceliksel olarak ölçümünde kullanılan Sosyal Adalet Savunuculuğu

Ölçeği 43 maddeden oluşmakta olup geçerlik ve güvenirlik çalışmasından sonra ölçek 41 maddelik son halini almıştır.

Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği; İşbirlikçi Hareket (1, 5,8, 9, 10, 13, 15, 19, 20, 21, 25, 26, 29, 34, 37, 40, 42), Müracaatçının Güçlendirilmesi (1, 18, 23, 27, 28, 30, 32, 33, 35), Sosyal/ Politik Savunuculuk (3, 6, 7, 11, 14, 22, 24, 36), Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu (4, 16, 17, 31, 38, 39, 41) olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır.

Likert tipi ölçekte sosyal adalet savunuculuğuna ilişkin ifadeler bireylerin “Kesinlikle Doğru Değil = 1” ile “Kesinlikle Doğru = 7” arasındaki derecelerde görüş bildirmeleri istenmiştir. Ölçekten alınabilecek puanlar minimum 41 maksimum 287 olarak belirlenmiştir. Ölçekte 4, 6, 11, 12, 16, 17, 24, 38, 39, 41 ve 43 numaralı ifadeler olumsuz maddeler olarak hazırlanmış ve tersten hesaplanmaktadır. Sosyal adalet savunuculuk düzeyi Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği’nden alınan puan arttıkça artmaktadır.

Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği uyarlama çalışmasında ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizi yapılmıştır.

Tablo 3.3: Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği Güvenirlik Katsayısı

Ölçek	Güvenirlik Alfa Katsayısı
İşbirlikçi Hareket Boyutu	0.89
Müracaatçının Güçlendirilmesi Boyutu	0.76
Sosyal/Politik Savunuculuk Boyutu	0.79
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Boyutu	0.71
Sosyal Adalet Savunuculuğu (Toplam)	0.92

Tablo 3.3.’ te görüldüğü üzere bu araştırmanın Cronbach Alpha (α) güvenirlik katsayısını belirlemek amacıyla araştırmadan elde edilen verilerle yapılan iç tutarlılık analizine göre işbirlikçi hareket boyutunda 0.89; müracaatçının güçlendirilmesi boyutunda 0.76; sosyal/politik savunuculuk boyutunda 0.79; müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutunda 0.71; Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği’nin tamamında 0.92 olarak hesaplanmıştır.

Bu çalışma kapsamında da araştırmadan elde edilen verilerin güvenirliğini belirlemek amacıyla iç tutarlılık analizi yapılmıştır.

Tablo 3.4:Sosyal Adalet Savunuculuğu leği İç Tutarlılık Analizine İlişkin Bulgular

Ölçek	Güvenirlik Alfa Katsayısı
İşbirlikçi Hareket Boyutu	0.92
Müracaatçının Güçlendirilmesi Boyutu	0.81
Sosyal/Politik Savunuculuk Boyutu	0.76
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Boyutu	0.72
Sosyal Adalet Savunuculuğu (Toplam)	0.93

Tablo 3.4.' te görüldüğü üzere araştırmadan elde edilen verilerle iç tutarlılık analizini yapmak üzere yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmasında Cronbach Alpha (α) güvenirlik katsayısı işbirlikçi hareket boyutunda 0.92; müracaatçının güçlendirilmesi boyutunda 0.81; sosyal/politik savunuculuk boyutunda 0.76; müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutunda 0.72; Sosyal Adalet Savunuculuğu leği'nin tamamında 0.93 olarak hesaplanmıştır.

3.4.Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında Mersin ilinde görev yapmakta olan sosyal hizmet uzmanları ile yapılan görüşmelerin ardından veriler Ocak-Mart 2022 tarihleri arasında toplanmıştır. Verilerin toplanmasında araştırma sorularının anket formları sosyal hizmet uzmanlarına dağıtılmış, anket soruları doldurulduktan sonra toplanmıştır.

3.5.Verilerin çözümlenmesi ve Yorumlanması

Verilerin analiz edilmesinde SPSS 25.0 (Statistical Package for Social Sciences) Programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde parametrik olmayan testler kullanılmıştır. Parametrik testlerin kullanılabilmesi için örneklemenin normal dağılıma uygun olması, varyansların türdeş olması, sürekli ya da aralıklı ölçekle ölçüm yapılmış olması, gözlemlerin birbirinden bağımsız olması, örneklemenin ana kitleden tesadüfi seçilmiş olması ön koşulu gereklidir (İşlamoğlu ve Alınçık, 2019: 277). Bu araştırma kapsamında tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden yargısal örnekleme modeli

kullanılmasından dolayı analizlerde parametrik testler için gerekli olan örneklem tesadüflüğü sağlanmamaktadır.

Sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde parametrik testler için gerekli olan varsayımlar sağlanmadığı halde parametrik testlerin uygulandığı da görülmüştür. Örnekleme yöntemine bakmaksızın parametrik test uygulanabilmesi için bağımlı değişkene ilişkin ölçümlerin bağımsız gruplar arasında normal dağılması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2020: 39). Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden alınan puanlar bağımsız gruplar arasında normal dağılım göstermediğinden dolayı bu araştırmanın analizinde parametrik olmayan testler kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeklerden alınan puanlar ve yaş gibi sayısal değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymak için Spearman korelasyon katsayısı, ölçeklerden elde edilen puan ortalamalarının bağımsız iki grup arasında farklılaşp farklılaşmadığını ölçmek üzere Mann Whitney U testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığını ölçmek üzere Kruskal Wallis analizi kullanılmıştır. Kruskal Wallis testi sonrası ikiden fazla bağımsız grup arasında puan ortalamaları açısından anlamlı farklılık bulgusu elde edilen durumlarda farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek üzere bağımsız gruplar arasında parametrik olmayan çoklu karşılaştırma testi olarak Kruskal-Wallis 1-way ANOVA analizi yapılmıştır.

3.6.Araştırma Etiği

Çalışmada veri toplama aşamasına geçmeden önce 31.12.2021 tarihinde Sabahattin Zaim Üniversitesi Enstitü Yönetim Kurulu'ndan Etik Kurul Onayı (Ek-1) alınmıştır. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarına araştırma süreci açıklanarak yüz yüze görüşmelerle yazılı onamları alınmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu yazılı onam verse de bazı katılımcılar yazılı onam vermek yerine sözlü onam vermeyi tercih etmişlerdir. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarına araştırmanın amacı ve etik kuralları belirtilmiş gönüllü olmadıkları takdirde katılımın sonlandırılacağı hakkında açıklama yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde sosyal hizmet uzmanlarına ilişkin tanımlayıcı bilgiler, sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı puanlara ilişkin bulgular, sosyal hizmet uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı puanlara ilişkin bulgular ve sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı puanların korelasyon sonuçları alt başlıkları altında ele alınmıştır.

4.1. Sosyal Hizmet Uzmanlarına İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

Araştırma sonucunda 202 sosyal hizmet uzmanından elde edilen verilere ilişkin tanımlayıcı bilgilere dair tablo ve yorumlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4. 1: Sosyal Hizmet Uzmanlarının Yaş Durumuna İlişkin Bilgiler

	<i>N</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>
Yaş	202	23	71	34.37	8.459

Tablo 4.1.'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yaş aralığı 23 ile 71 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 34.37'dir.

Tablo 4. 2: Sosyal Hizmet Uzmanlarının Demografik Bilgileri

	Gruplar	<i>f</i>	<i>%</i>
Cinsiyet	Kadın	108	53.5
	Erkek	94	46.5
Medeni Durum	Evli	105	52
	Bekâr	97	48
Eğitim Durumu	Lisans	171	84.7
	Yüksek Lisans	31	15.3
Yerleşim Birimi	Büyükşehir	100	49.4
	Şehir	49	24.3
	İlçe	45	22.3
	Köy	8	4
	Toplam	202	100

Tablo 4.2.'de görüldüğü üzere sosyal hizmet uzmanlarının demografik özelliklere göre dağılımlarına bakıldığında cinsiyet durumuna göre araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının %53.5'i kadın, %46.5'i erkektir. Medeni duruma göre araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının %52'si evli, %48'i bekârdır. Eğitim durumuna göre araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının %84.7'si lisans, %15.3'ü yüksek lisans eğitim düzeyindedir. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının %49.4'ü yaşamının büyük çoğunluğunu büyükşehirde, %24.3'ü şehirde, %22.3'ü ilçede, %4'ü köyde geçirmiştir.

Tablo 4. 3: Sosyal Hizmet Uzmanlarının Çalışma Özelliklerine Göre Dağılımı

	Gruplar	f	%
Sivil Toplum Üyeliği	Evet	88	43.6
	Hayır	114	56.4
Sektör	Kamu	136	67.3
	Sivil Toplum	13	6.4
	Özel Sektör	24	11.9
	Yerel Yönetim	29	14.4
Çalışma Alanı	Çocuk	32	15.9
	Genç	17	8.4
	Kadın	20	9.9
	Aile	22	10.9
	Engelli	24	11.9
	Yaşlı	18	8.9
	Göç	17	8.4
	Bağımlılık	7	3.5
	Sağlık	32	15.8
	Tutuklu veya Hükümlü	13	6.4
Çalışma Süresi	1 yıldan az	17	8.4
	1-5 yıl arası	84	41.6
	6-10 yıl arası	39	19.3
	11-15 yıl arası	15	7.4
	15 yıldan fazla	47	23.3
	Toplam	202	100

Tablo 4.3.'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olup olmadığına ilişkin dağılıma bakıldığında sosyal hizmet uzmanlarının %43.6'sının sivil toplum kuruluşuna üyeliği bulunmaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının %56.4'ünün ise herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üyeliği bulunmamaktadır. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının %67.3'ü kamu kuruluşlarında, %6.4'ü sivil toplum kuruluşlarında, %11.9'u özel

sektörde, %14.4'ü yerel yönetimlerde görev yapmaktadır. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının çalışma alanlarına göre dağılımında sosyal hizmet uzmanlarının %15.9'unun çocuk, %8.4'ünün genç, %9.9'unun kadın, %10.9'unun aile, %11.9'unun engelli, %8.9'unun yaşlı, %8.4'ünün göç, %3.5'inin bağımlılık, %15.8'inin sağlık, %6.4'ünün tutuklu veya hükümlü alanında çalışmakta olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının çalışma süresine göre dağılımında sosyal hizmet uzmanlarının %8.4'ünün 1 yıldan az, %41.6'sının 1-5 yıl arası, %19.3'ünün 6-10 yıl arası, %7.4'ünün 11-15 yıl arası, %23.3'ünün 15 yıldan fazla süredir sosyal hizmet mesleğinde çalışmakta olduğu görülmektedir.

4.2. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden Aldığı Puanlara İlişkin Bulgular

Bu bölümde sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı puanlara, sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algıları ile demografik ve mesleki çalışma özellikleri arasındaki ilişkiye yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4. 4: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Toplam Puan Tablosu

	<i>N</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>
Toplam Puan	202	74.00	125.00	111.32	11.629

Tablo 4.4.' te görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı en düşük puan 74, en yüksek puan 125 olmuştur. Ölçekten alınan toplam puanların ortalaması 111.32, standart sapması 11.629 olarak bulunmuştur. Çalışmada, toplam puan ortalamasının 111.32 olması araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yüksek düzeyde olumlu toplumsal cinsiyet algısına sahip olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı puan ortalamalarının yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit üzere Spearman Korelasyon testi yapılmıştır. Spearman korelasyon testi sonucunda sayısal değişkenler arasında korelasyon(ilişki) yönünün pozitif olması iki sayısal değişken arasındaki ölçüm değerlerinin birlikte arttığını ya da azaldığını, korelasyon(ilişki) yönünün negatif olması ise iki değişken arasındaki ölçüm

değerlerinden biri artarken diğerinin aynı oranda azaldığını göstermektedir (Büyüköztürk, 2016: 185).

Tablo 4. 5: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının Yaş İle İlişkisi

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	Yaş İle Korelasyon(r)	<i>p</i>
Toplam Puan	-.036	.615

***p* < .01 **p* < .05 0-0.3 arası düşük; 0.3-0.7 arası orta; 0.7-1.0 arası yüksek düzey ilişki ifade eder.

Tablo 4.5.'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yaşı ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (*p* > .05).

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının cinsiyeti, eğitim durumu ve medeni durumu ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını tespit etmek üzere Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 4. 6: Cinsiyet, Eğitim Durumu ve Medeni Durum İle Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi

	Gruplar	<i>N</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>	<i>U</i>	<i>p</i>
Cinsiyet	Kadın	108	113.88	9.424	3844.00	.003
	Erkek	94	108.37	13.177		
Eğitim Durumu	Lisans	171	110.81	11.542	2064.500	.049
	Yüksek Lisans	31	114.12	11.893		
Medeni Durum	Evli	97	112.14	11.050	4707.000	.353
	Bekar	105	110.56	12.142		

p < .05

Tablo 4.6.'da görüldüğü üzere araştırmaya katılan kadın sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldıkları toplam puan ortalamalarının (\bar{x} =113.88), erkek sosyal hizmet uzmanlarının toplam puan ortalamalarından (\bar{x} =108.37) anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir (*U*=3844.00, *p* < .05).

Eğitim durumuna göre araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının bilgilerini almak üzere lisans, yüksek lisans ve doktora seçenekleri sunulmuş fakat araştırma grubu içerisinde doktora düzeyinde sosyal hizmet uzmanına rastlanmamıştır. Bu nedenle Toplumsal Cinsiyet Algısı leği’nden alınan toplam puan ortalamaları ile lisans ve yüksek lisans eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını tespit üzere Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 4.6.’da görüldüğü üzere yüksek lisans düzeyindeki sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı leği’nden aldığı toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=114.12$), lisans düzeyindeki sosyal hizmet uzmanlarına($\bar{x}=110.81$) göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir ($U=2064.500, p < .05$).

Tablo 4.6.’da görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı leği’nden aldığı toplam puan ortalamaları ile medeni durum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > .05$).

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yaşamının büyük çoğunluğunu geçirdiği yerleşim birimi ile Toplumsal Cinsiyet Algısı leği’nden alınan toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını tespit etmek üzere Kruskal Wallis testi yapılmıştır.

Tablo 4. 7: Yaşamın Büyük oğunluğunun Geçirildiği Yerleşim Birimi İle Toplumsal Cinsiyet Algısı leği’nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi

Yerleşim Birimi	<i>N</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>	<i>Sd</i>	X^2	<i>p</i>
Büyükşehir	100	111.10	11.523	3	1.952	.583
şehir	49	111.24	12.160			
İlçe	45	110.95	12.003			
Köy	8	116.87	6.957			

$p < .05$

Tablo 4.7.’te görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı leği’nden aldığı toplam puan ortalamaları ile yaşamının çoğunluğunu geçirdiği yerleşim birimi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$).

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olup olmaması, çalıştığı sektör, çalışma alanı, çalışma süresi gibi mesleki çalışma özellikleri ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin analizler de yapılmıştır.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olup olmaması ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını tespit etmek üzere Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 4. 8: Sivil Toplum Üyeliği İle Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi

	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	U	p
Sivil Toplum Üyeliği	Evet	88	110.98	11.556	4845.500	.679
	Hayır	114	111.57	11.729		

$p < .05$

Tablo 4.8.'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları ile sosyal hizmet uzmanlarının herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üyeliğinin olup olmaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > .05$).

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının çalıştığı sektör(kamu, sivil toplum, özel sektör, yerel yönetim), çalışma alanı(çocuk/genç, kadın/aile, engelli/yaşlı, göç, bağımlılık/sağlık, tutuklu/hükümlü) ve çalışma süresi(5 yıldan az, 6-15 yıl arası, 15 yıldan fazla) ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını tespit etmek üzere Kruskal Wallis testi yapılmıştır.

Tablo 4. 9: Çalışılan Sektör, Çalışma Alanı ve Çalışma Süresi İle Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi

	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	Sd	X²	p
Çalışılan Sektör	Kamu	136	111.30	11.534	3	1.217	.749
	Sivil Toplum	13	105.92	17.134			
	Özel Sektör	24	111.50	11.787			
	Yerel Yönetim	29	113.68	8.367			
Çalışma Alanı	Çocuk/Genç	49	110.80	13.164	5	1.419	.922
	Kadın/Aile	42	112.12	11.110			
	Engelli/Yaşlı	42	110.57	10.773			
	Göç	17	112.88	12.051			
	Bağımlılık/Sağlık	39	110.87	11.363			
	Tutuklu/Hükümlü	13	112.46	11.851			
Çalışma Süresi	5 yıldan az	101	111.7030	11.758	2	.439	.803
	6-15 yıl arası	54	111.8704	10.174			
	15 yıldan fazla	47	109.8723	12.972			

$p < .05$

Tablo 4.9.'da görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları ile çalıştığı sektöre göre kamu kurumlarında, sivil toplum kuruluşlarında, özel sektörde ve yerel yönetimlerde çalışanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 4.9.'da görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları ile çalışma alanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 4.9.'da görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları ile çalışma süreleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$).

4.3. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Aldığı Puanlara İlişkin Bulgular

Bu bölümde sosyal hizmet uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı puanlara, sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ile demografik ve mesleki çalışma özellikleri arasındaki ilişkiye yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4. 10: Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği Toplam Puan Tablosu

<i>N(202)</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>
İşbirlikçi Hareket Boyutu	43	119	96.00	13.944
Müracaatçının Güçlendirilmesi Boyutu	14	56	46.34	6.069
Sosyal/Politik Savunuculuk Boyutu	12	56	32.99	9.247
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Boyutu	13	49	39.42	6.284
Toplam Puan	103	287	220.13	30.248

Tablo 4.10.' da görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'ne verdikleri yanıtlara göre ölçekten aldıkları toplam ve alt boyut puanları aşağıdaki gibidir:

- İşbirlikçi hareket 96.00 ± 13.944 (puan aralığı: 17-119),
- Müracaatçının güçlendirilmesi 46.34 ± 6.069 (puan aralığı: 9-63),
- Sosyal/politik savunuculuk 32.99 ± 9.247 (puan aralığı: 8-56),
- Müracaatçı/toplum savunuculuk 39.42 ± 6.284 (puan aralığı: 7-49),
- Toplam puan 220.13 ± 30.248 (puan aralığı: 41-287) olarak bulunmuştur.

Sosyal Adalet Ölçeği'nden alınan toplam puan ortalaması 41 ve 123 aralığında düşük, 124 ve 205 aralığında orta, 206 ve 287 aralığında yüksek düzeyde sosyal adalet savunuculuğunu ifade etmektedir. Çalışmada, araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının toplam puan ortalamasının 220.13 olmasının yüksek düzeyde sosyal adalet savunuculuğuna sahip olduğunu göstermektedir.

Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nin işbirlikçi hareket boyutundan alınabilecek en düşük puan 17, en yüksek puan 119'dur. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının işbirlikçi hareket boyutundan aldığı toplam puan ortalaması 96.00 olarak bulunmuştur. Çalışmada, işbirlikçi hareket boyutundan alınan toplam puan ortalamasının 96.00 olması araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yüksek düzeyde işbirlikçi hareket düzeyine sahip olduğunu göstermektedir.

Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nin müracaatçının güçlendirilmesi boyutundan alınabilecek en düşük puan 9, en yüksek puan 63'tür. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçının güçlendirilmesi boyutundan aldığı toplam puan ortalaması 46.34 olarak bulunmuştur. Çalışmada, müracaatçının güçlendirilmesi boyutundan alınan toplam puan ortalamasının 46.34 olması araştırmaya katılan sosyal

hizmet uzmanlarının yüksek düzeyde müracaatçı güçlendirme yeterliliğine sahip olduğunu göstermektedir.

Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nin sosyal/politik savunuculuk boyutundan alınabilecek en düşük puan 8, en yüksek puan 56'dır. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal/politik savunuculuk boyutundan alınan toplam puan ortalaması 32.99 olarak bulunmuştur. Çalışmada, sosyal/politik savunuculuk boyutundan alınan toplam puan ortalamasının 32.99 olması araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının orta düzeyde sosyal/politik savunuculuk düzeyine sahip olduğunu göstermektedir.

Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nin müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutundan alınabilecek en düşük puan 7, en yüksek puan 49'dır. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutundan aldığı toplam puan ortalaması 39.42 olarak bulunmuştur. Çalışmada, müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutundan alınan toplam puan ortalamasının 39.42 olması araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yüksek düzeyde müracaatçı/toplum savunuculuğu düzeyine sahip olduğunu göstermektedir.

Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'ne ilişkin toplam puan ortalamaları ile araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yaşı arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak üzere Sperman Korelasyon testi yapılmıştır. Korelasyon testi sonucunda sayısal değişkenler arasında korelasyon (ilişki) yönünün pozitif olması iki sayısal değişken arasındaki ölçüm değerlerinin birlikte arttığını ya da azaldığını, korelasyon (ilişki) yönünün negatif olması ise iki değişken arasındaki ölçüm değerlerinden biri artarken diğ erinin aynı oranda azaldığını göstermektedir (Büyüköztürk, 2016: 185).

Tablo 4. 11: Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği' nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının Yaş İle İlişkisi

Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği	Yaş İle Korelasyon(r)	p
İşbirlikçi hareket boyutu	.036	.613
Müracaatçının güçlendirilmesi boyutu	-.069	.328
Sosyal/politik savunuculuk boyutu	.200**	.004
Müracaatçı/toplum savunuculuk boyutu	.039	.586
Toplam puan	.072	.309

** $p < .01$ * $p < .05$ 0-0.3 arası düşük; 0.3-0.7 arası orta; 0.7-1.0 arası yüksek düzey ilişki ifade eder.

Tablo 4.11.'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yaşı ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları ve işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi ve müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutlarından aldıkları toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$). Sosyal hizmet uzmanlarının yaşı ile sosyal/politik savunuculuk boyutundan alınan toplam puan ortalamaları arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < .01$).

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının cinsiyetine göre Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden alınan toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını tespit etmek üzere Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 4. 12: Cinsiyet İle Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi

	Cinsiyet	N	\bar{x}	Ss	U	p
İşbirlikçi hareket	Kadın	108	95.50	14.188	4961.000	.781
	Erkek	94	96.58	13.711		
Müracaatçının güçlendirilmesi	Kadın	108	45.94	6.728	4886.500	.647
	Erkek	94	46.79	5.208		
Sosyal/politik savunuculuk	Kadın	108	32.37	8.446	4730.000	.403
	Erkek	94	33.69	10.091		
Müracaatçı/toplum savunuculuğu	Kadın	108	38.50	6.195	4036.000	.012
	Erkek	94	40.48	6.248		
Toplam puan	Kadın	108	217.75	29.962	4721.500	.392
	Erkek	94	222.87	30.504		

$p < .05$

Tablo 4.12.'de görüldüğü üzere Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nin müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutundan alınan toplam puan ortalamalarına bakıldığında araştırmaya katılan erkek sosyal hizmet uzmanlarının toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=40.48$) kadın sosyal hizmet uzmanlarının toplam puan ortalamalarından ($\bar{x}=38.50$) anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir ($U=4036.000$, $p < .05$). Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden alınan toplam puan ortalamaları ve işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi ve sosyal/politik

savunuculuk boyutlarından alınan toplam puan ortalamaları ile cinsiyet arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$).

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının eğitim durumu ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını tespit etmek üzere Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 4. 13: Eğitim Durumu İle Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi

	Eğitim	N	\bar{x}	Ss	U	p
İşbirlikçi hareket	Lisans	171	96.01	13.556	2527.500	.681
	Yüksek Lisans	31	95.93	16.167		
Müracaatçının güçlendirilmesi	Lisans	171	46.54	5.526	2522.500	.668
	Yüksek Lisans	31	45.19	8.490		
Sosyal/politik savunuculuk	Lisans	171	32.50	9.231	2092.000	.062
	Yüksek Lisans	31	35.67	9.016		
Müracaatçı/toplum savunuculuğu	Lisans	171	39.44	6.243	2611.000	.895
	Yüksek Lisans	31	39.32	6.610		
Toplam puan	Lisans	171	219.94	29.298	2412.000	.426
	Yüksek Lisans	31	221.19	35.560		

$p < .05$

Tablo 4.13.'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları ve işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk ve müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutlarından aldığı toplam puan ortalamaları ile eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > .05$).

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının medeni durumu ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden alınan toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını tespit etmek üzere Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 4. 14: Medeni Durum İle Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi

	Medeni Durum	N	\bar{x}	Ss	U	p
İşbirlikçi hareket	Evli	97	96.12	13.550	5051.500	.921
	Bekâr	105	95.89	14.363		
Müracaatçının güçlendirilmesi	Evli	97	46.39	5.714	5021.500	.864
	Bekâr	105	46.29	6.406		
Sosyal/politik savunuculuk	Evli	97	33.71	9.499	4626.000	.261
	Bekâr	105	32.32	9.002		
Müracaatçı/toplum savunuculuğu	Evli	97	39.86	5.776	4855.000	.566
	Bekâr	105	39.01	6.721		
Toplam puan	Evli	97	221.48	29.501	4926.000	.688
	Bekâr	105	218.89	31.011		

$p < .05$

Tablo 4.14.'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları ve işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk, müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutlarından alınan toplam puan ortalamaları ile medeni durum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > .05$).

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yaşamının büyük çoğunluğunu geçirdiği yerleşim birimi ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını tespit etmek üzere Kruskal Wallis testi yapılmıştır.

Tablo 4. 15: Yaşamın Büyük Çoğunluğunun Geçirildiği Yerleşim Birimi İle Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi

	Yerleşim Birimi	<i>N</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>	<i>Sd</i>	X^2	<i>p</i>
İşbirlikçi Hareket	Büyükşehir	100	97.14	13.677	3	3.218	.359
	Şehir	49	96.95	13.206			
	İlçe	45	92.26	15.377			
	Köy	8	97.00	11.820			
Müracaatçının Güçlendirilmesi	Büyükşehir	100	46.33	6.244	3	.206	.977
	Şehir	49	46.77	5.440			
	İlçe	45	45.86	6.545			
	Köy	8	46.50	5.580			
Sosyal/Politik Savunuculuk	Büyükşehir	100	34.24	8.786	3	6.634	.085
	Şehir	49	32.65	9.001			
	İlçe	45	30.11	9.847			
	Köy	8	35.62	10.702			
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu	Büyükşehir	100	39.24	6.616	3	3.190	.363
	Şehir	49	40.30	6.185			
	İlçe	45	39.33	5.838			
	Köy	8	36.87	4.969			
Toplam Puan	Büyükşehir	100	222.21	29.964	3	2.176	.537
	Şehir	49	222.36	28.785			
	İlçe	45	212.86	32.255			
	Köy	8	221.50	30.241			

$p < .05$

Tablo 4.15.'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları ve işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk, müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutlarından alınan toplam puan ortalamaları ile yaşamının büyük çoğunluğunu geçirdiği yerleşim birimi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > .05$).

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının çalıştığı sektöre göre Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden alınan toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını tespit etmek üzere Kruskal Wallis testi yapılmıştır.

Tablo 4. 16: Çalışılan Sektör İle Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi

	Çalışılan Sektör	<i>N</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>	<i>Sd</i>	X^2	<i>p</i>	<i>p</i> (Kruskal Wallis 1-way Anova)
İşbirlikçi Hareket	Kamu	136	94.41	13.940	3	13.922	.003	Kamu*Yerel Yönetim (.010)
	Sivil Toplum	13	101.69	12.113				
	Özel Sektör	24	93.45	16.021				
	Yerel Yönetim	29	103.03	10.051				
Müracaatçının Güçlendirilmesi	Kamu	136	45.84	5.982	3	7.639	.054	
	Sivil Toplum	13	47.07	5.024				
	Özel Sektör	24	45.54	8.102				
	Yerel Yönetim	29	49.00	4.217				
Sosyal/Politik Savunuculuk	Kamu	136	31.50	8.765	3	16.094	.001	Kamu*Yerel Yönetim (.005)
	Sivil Toplum	13	38.38	8.005				
	Özel Sektör	24	32.91	11.048				
	Yerel Yönetim	29	37.62	8.321				
Müracaatçı/ Toplum Savunuculuğu	Kamu	136	39.16	5.643	3	3.762	.288	
	Sivil Toplum	13	39.92	7.793				
	Özel Sektör	24	39.33	7.987				
	Yerel Yönetim	29	40.48	7.064				
Toplam Puan	Kamu	136	216.36	29.424	3	13.752	.003	Kamu*Yerel Yönetim (.007)
	Sivil Toplum	13	232.07	27.201				
	Özel Sektör	24	216.41	36.835				
	Yerel Yönetim	29	235.55	23.853				

$p < .05$

Tablo 4.16.'da görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının çalıştığı sektör ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden alınan toplam puan ortalamaları ($X^2=13.752$, $p<.05$) ve işbirlikçi hareket ($X^2=13.922$, $p<.05$), sosyal/politik savunuculuk ($X^2=16.094$, $p<.05$) boyutlarından alınan toplam puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulgusu elde edilmiştir. Sosyal hizmet uzmanlarının çalıştığı sektör ile müracaatçının güçlendirilmesi ve müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutlarından alınan toplam puan ortalamalarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>.05$).

Kruskal Wallis Analizi sonucunda, Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden alınan toplam puan ortalamalarına göre çalışılan sektörde istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek üzere Kruskal Wallis 1-way ANOVA analizi yapılmıştır. Tablo 4.16.'da görüldüğü üzere yerel yönetimlerde görev yapmakta olan sosyal hizmet uzmanlarından Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları ve işbirlikçi hareket, sosyal/politik savunuculuk boyutlarından alınan toplam puan ortalamalarının kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapmakta olan sosyal hizmet uzmanlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir ($p<.05$).

Araştırmaya sosyal hizmet uzmanlarının sivil toplum üyeliği ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden alınan toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını tespit etmek üzere Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 4. 17: Sivil Toplum Üyeliği İle Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi

	Sivil Toplum Üyeliği	<i>N</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>	U	<i>p</i>
İşbirlikçi hareket	Evet	88	99.31	12.678	3733.000	.002
	Hayır	114	93.44	14.386		
Müracaatçının güçlendirilmesi	Evet	88	47.55	5.656	3980.000	.012
	Hayır	114	45.40	6.232		
Sosyal/politik savunuculuk	Evet	88	35.05	9.371	3993.000	.013
	Hayır	114	31.39	8.866		
Müracaatçı/toplum savunuculuğu	Evet	88	40.37	6.536	4075.000	.022
	Hayır	114	38.69	6.009		
Toplam puan	Evet	88	227.86	28.672	3710.500	.002
	Hayır	114	214.17	30.202		

$p<.05$

Tablo 4.17.'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının sivil toplum üyeliği ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden alınan toplam puan ortalamaları($U=3710.500$, $p < .05$) ve işbirlikçi hareket($U=3733.000$, $p < .05$), müracaatçının güçlendirilmesi($U=3980.000$, $p < .05$), sosyal/politik savunuculuk($U=3993.000$, $p < .05$), müracaatçı/toplum savunuculuğu($U=4075.000$, $p < .05$) boyutlarından alınan toplam puan ortalamalarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulgusu elde edilmiştir. Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üyeliği olan sosyal hizmet uzmanlarının toplam puan ortalamalarının sivil toplum üyeliği olmayanlara göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının çalışma alanı ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden alınan toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını tespit etmek üzere Kruskal Wallis testi yapılmıştır.

Tablo 4. 18: Çalışma Alanı İle Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi

	Çalışma Alanı	N	\bar{x}	Ss	Sd	X ²	p	p (Kruskal Wallis 1-way Anova)
İşbirlikçi Hareket	Çocuk/Genç	49	90.14	17.007	5	21.128	.001	Çocuk/Genç* Göç (.000) Kadın/Aile* Göç (.019) Tutuklu/Hükümlü* Göç (.020)
	Kadın/Aile	42	94.71	14.136				
	Engelli/Yaşlı	42	97.83	12.732				
	Göç	17	106.64	6.772				
	Bağımlılık/Sağlık	39	98.95	10.362				
	Tutuklu/Hükümlü	13	93.62	10.476				
Müracaatçının Güçlendirilmesi	Çocuk/Genç	49	43.96	8.314	5	13.395	.020	Çocuk/Genç* Göç (.039)
	Kadın/Aile	42	46.21	4.745				
	Engelli/Yaşlı	42	48.00	5.374				
	Göç	17	48.94	4.588				
	Bağımlılık/Sağlık	39	47.05	4.931				
	Tutuklu/Hükümlü	13	44.85	3.647				

Tablo 4.18: Çalışma Alanı İle Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi(Devamı)

	Çalışma Alanı	<i>N</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>	<i>Sd</i>	X^2	<i>p</i>	<i>p</i> (Kruskal Wallis 1-way Anova)
Sosyal/Politik Savunuculuk	Çocuk/Genç	49	32.02	9.575	5	6.253	.282	
	Kadın/Aile	42	32.38	9.284				
	Engelli/Yaşlı	42	31.93	10.689				
	Göç	17	35.11	6.762				
	Bağımlılık/Sağlık	39	35.79	8.473				
	Tutuklu/Hükümlü	13	30.85	6.817				
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu	Çocuk/Genç	49	38.91	6.314	5	5.226	.389	
	Kadın/Aile	42	38.45	6.648				
	Engelli/Yaşlı	42	39.35	7.301				
	Göç	17	41.82	4.720				
	Bağımlılık/Sağlık	39	40.61	5.284				
	Tutuklu/Hükümlü	13	38.00	5.597				
Toplam Puan	Çocuk/Genç	49	210.18	36.171	5	16.066	.007	Çocuk/Genç* Göç (.012) Tutuklu/Hükümlü* Göç (.032)
	Kadın/Aile	42	217.17	30.440				
	Engelli/Yaşlı	42	222.50	30.434				
	Göç	17	238.64	14.088				
	Bağımlılık/Sağlık	39	228.08	25.300				
	Tutuklu/Hükümlü	13	211.62	15.693				

$p < .05$

Tablo 4.18.'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının çalışma alanı ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden alınan toplam puan ortalamaları($X^2=16.066$, $p < .05$) ve işbirlikçi hareket($X^2=21.128$, $p < .05$), müracaatçının güçlendirilmesi($X^2=13.395$, $p < .05$) boyutlarından alınan toplam puan

ortalamları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bununla birlikte araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nin sosyal/politik savunuculuk ve müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutlarından alınan toplam puan ortalamalarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > .05$).

Kruskal Wallis Analizi sonucunda araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları ile çalışma alanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek üzere Kruskal Wallis 1-way ANOVA analizi yapılmıştır. Buna göre:

- “Göç” alanında görev yapmakta olan sosyal hizmet uzmanlarının “Çocuk/Genç”, “Kadın/Aile” ve “Tutuklu/Hükümlü” alanlarında görev yapmakta olan sosyal hizmet uzmanlarına göre işbirlikçi hareket boyutundan aldığı toplam puan ortalamalarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir ($p < .05$).
- “Göç” alanında görev yapmakta olan sosyal hizmet uzmanlarının “Çocuk/Genç” alanlarında görev yapmakta olan sosyal hizmet uzmanlarına göre müracaatçının güçlendirilmesi boyutundan aldığı toplam puan ortalamalarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir ($p < .05$).
- “Göç” alanında görev yapmakta olan sosyal hizmet uzmanlarının “Çocuk/Genç” ve “Tutuklu/Hükümlü” alanlarında görev yapmakta olan sosyal hizmet uzmanlarına göre Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamalarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir ($p < .05$).

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal hizmet mesleğinde çalışma süresi ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını tespit etmek üzere Kruskal Wallis testi yapılmıştır.

Tablo 4. 19: Çalışma Süresi İle Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Alınan Toplam Puan Ortalamalarının İncelenmesi

	Çalışma Süresi	<i>N</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>	<i>Sd</i>	X^2	<i>p</i>	<i>p</i> (Kruskal Wallis 1-way Anova)
İşbirlikçi Hareket	5 yıldan az	101	96.09	14.288	2	.811	.667	
	6-15 yıl arası	54	94.61	14.705				
	15 yıldan fazla	47	97.43	12.344				
Müracaatçının Güçlendirilmesi	5 yıldan az	101	46.86	5.448	2	1.450	.484	
	6-15 yıl arası	54	45.17	7.543				
	15 yıldan fazla	47	46.57	5.348				
Sosyal/Politik Savunuculuk	5 yıldan az	101	31.86	5.347	2	8.830	.012	5 yıldan az *15 yıldan fazla(.014) 6-15 yıl arası*15 yıldan fazla(.047)
	6-15 yıl arası	54	32.04	8.921				
	15 yıldan fazla	47	36.51	9.165				
Müracaatçı/ Toplum Savunuculuğu	5 yıldan az	101	37.31	6.028	2	.627	.731	
	6-15 yıl arası	54	36.65	7.248				
	15 yıldan fazla	47	38.79	6.065				
Toplam Puan	5 yıldan az	101	219.64	29.134	2	1.120	.571	
	6-15 yıl arası	54	216.20	32.829				
	15 yıldan fazla	47	225.72	29.335				

$p < .05$

Tablo 4.19.'da görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal hizmet mesleğinde çalıştığı süre ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları ve işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutlarından aldığı toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). Bu sonuçlardan farklı olarak araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal/politik savunuculuk boyutundan aldığı toplam puan ortalamaları ile sosyal hizmet mesleğinde çalıştığı süre arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulgusu edilmiştir ($X^2=8.830, p<.05$)

Kruskal Wallis Analizi sonucunda, araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nin sosyal/politik savunuculuk boyutundan aldığı toplam puan ortalamaları ile çalışma süresi arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek üzere Kruskal Wallis 1-way ANOVA analizi yapılmıştır. Tablo 4.19.'da görüldüğü üzere “15 yıldan fazla” süredir sosyal hizmet mesleğinde görev yapmakta olan sosyal hizmet uzmanlarının; “5 yıldan az” ve “6-15 yıl arası” süreden beri sosyal hizmet mesleğinde görev yapan sosyal hizmet uzmanlarına göre sosyal/politik savunuculuk boyutundan aldığı toplam puan ortalamalarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir ($p<.05$).

4.4. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden Aldığı Puanların Korelasyon Sonuçları

Bu bölümde araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını anlamak üzere Spearman korelasyon testi uygulanmıştır. Korelasyon testi sonucunda sayısal değişkenler arasında korelasyon(ilişki) yönünün pozitif olması iki sayısal değişken arasındaki ölçüm değerlerinin birlikte arttığını ya da azaldığını, korelasyon (ilişki) yönünün negatif olması ise iki değişken arasındaki ölçüm değerlerinden biri artarken diğerinin aynı oranda azaldığını göstermektedir (Büyüköztürk, 2016: 185).

Tablo 4. 20: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeğinin Değerlendirilmesi

	1	2	3	4	5	6
1.İşbirlikçi Hareket Boyutu	*	.802**	.553**	.591**	.920**	.156*
2.Müracaatçının Güçlendirilmesi Boyutu		*	.364**	.550**	.782**	.152*
3.Sosyal/Politik Savunuculuk Boyutu			*	.454**	.744**	.174*
4.Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Boyutu				*	.755**	.204**
5.Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği Toplam Puan					*	.211**
6.Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Toplam Puan						*

** $p < .01$ * $p < .05$ 0-0.3 arası düşük; 0.3-0.7 arası orta; 0.7-1.0 arası yüksek düzey ilişki ifade eder.

Tablo 4.20.'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalaması ile işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk ve müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutlarından aldığı toplam puan ortalamaları arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < .01$). Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutundan aldığı toplam puan ortalaması ile işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi ve sosyal/politik savunuculuk boyutlarından alınan toplam puan ortalamaları arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < .01$). Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal/politik savunuculuk boyutundan aldığı toplam puan ortalaması ile işbirlikçi hareket ve müracaatçının güçlendirilmesi boyutlarından alınan toplam puan ortalamaları arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < .01$). Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının işbirlikçi hareket boyutu ile müracaatçının güçlendirilmesi boyutundan alınan toplam puan ortalamaları arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < .01$).

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalaması ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalaması ve müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutundan alınan toplam puan ortalamaları arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<.01$). Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalaması ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nin işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi ve sosyal/politik savunuculuk boyutlarından aldığı toplam puan ortalamaları arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<.05$).

BEŞİNCİ BÖLÜM

GENEL DEĞERLENDİRME VE TARTIŞMA

Bu bölümde yürütülen tez çalışmasından elde edilen bulgular literatür eşliğinde tartışılmıştır. Alanyazın taraması yapıldığında sosyal hizmet uzmanlarına yönelik toplumsal cinsiyet ve sosyal adalet savunuculuğuna ilişkin yerli ve yabancı çalışmaların yürütüldüğü görülmektedir. Ancak sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişkiye yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durum yürütülen çalışmanın orijinalliği açısından değerli bulunmuştur.

Bu araştırma, Mersin ilinde görev yapmakta olan sosyal hizmet uzmanları ile yürütülmüştür. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular kişisel bilgi formu, Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden elde edilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının demografik özelliklere göre dağılımına bakıldığında yaş ortalaması 34.37 olup çoğunluğu kadın(%53.5), lisans mezunu(%84.7) ve yaşamının büyük çoğunluğunu büyükşehirde(%49.4) geçirmiştir.

Araştırmada katılımcıların çalışma özelliklerine göre dağılımına bakıldığında sosyal hizmet uzmanlarının çoğunluğunun herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üyeliği bulunmamaktadır(%56.4). Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının çoğunluğu kamu sektöründe(%67.3), çocuk ve genç alanında(%24.3) ve 5 yıldan az süredir(%50) sosyal hizmet mesleğini sürdürmektedir.

5.1. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısına Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Bu çalışma kapsamında Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden elde edilen bulgulara bakıldığında araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının aldığı en yüksek puan 125 olup ölçekten aldıkları toplam puan ortalaması 111.32'dir. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının eşitlikçi cinsiyet algısına sahip olduğu söylenebilir. Eşitlik, sosyal adalet, farklılıklara saygı gibi değerleri olan sosyal hizmet mesleğinin, eşitlikçi cinsiyet algısına sahip meslek profesyonellerine sahip olması çalışmanın

olumlu sonuçlarındandır. Bu araştırmanın sonuçlarını destekler nitelikte Sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısının ölçüldüğü bir çalışmada da sosyal hizmet uzmanlarının yüksek düzeyde eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısına sahip olduğu bulgusu elde edilmiştir (Güzel, 2020: 95).

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının cinsiyeti ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulgusu elde edilmiştir. Araştırmaya katılan kadın sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalaması erkek sosyal hizmet uzmanlarının toplam puan ortalamasından anlamlı bir şekilde yüksek çıkmıştır.

Sosyal hizmet bölümü öğrencileriyle yapılan toplumsal cinsiyet çalışmalarında, kadın öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir (Korkmaz, 2020; Bölükbaş, 2021; Kalkıncı, 2021). Güzel'in (2020: 90) sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısını incelediği çalışmasında da kadın sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısından elde edilen puanların erkeklere göre anlamlı şekilde farklılaştığı ve daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir. Başka bir çalışmada sosyal hizmet uzmanı olmayanlara kıyasla sosyal hizmet uzmanı olanların bir sosyal hizmet uzmanından yardım arama olasılığı cinsiyet ve sosyal hizmet uzmanından yardım aramaya ilişkin damgalanmanın yaygınlığı açısından incelenmiş, kadın sosyal hizmet uzmanlarının bir sosyal hizmet uzmanından yardım arama olasılığının erkek sosyal hizmet uzmanlarına göre daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir (Kagan ve Itzick, 2020: 400).

Sonuç olarak bu çalışmada her ne kadar sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı yüksek olsa da biyolojik cinsiyetin toplumsal cinsiyet algısının oluşmasında belirleyici bir değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal hizmet mesleğinin her türlü grup ve topluluğa eşit ve ayrımcılık karşıtı bir konumda olması, toplumsal cinsiyet algısının çocukluktan itibaren kazanıldığı düşünüldüğü zaman sosyal hizmet uzmanlarının özellikle korunma ihtiyacı olan çocukların benlik gelişiminde önemli bir role sahip olması, toplumsal hayatta cinsiyete dayalı ayrımcılık ve baskıya maruz kalan kadınların sosyal hizmet uzmanlarının çalışma gruplarından biri olması, sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçı grubunda cinsiyete bağlı olarak ön yargılı bir tutum sergileme ihtimalini doğurabilir. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal

cinsiyet algısına yönelik çalışmaların çoğaltılması cinsiyete dayalı farkındalıklarını artırılabilir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yaşları ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Güzel'in (2020: 90) sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısını incelediği çalışmasında 30 yaş ve altı sosyal hizmet uzmanlarının, 31 yaş ve üstü sosyal hizmet uzmanlarına göre daha olumlu düzeyde toplumsal cinsiyet algısına sahip olduğu görülmüştür. Bu çalışma özelinde toplumsal cinsiyet algısının yaş farkı gözetmeksizin yüksek olması her yaş grubundan sosyal hizmet uzmanının toplumsal cinsiyete ilişkin aynı algıya sahip olduğunu düşündürebilir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının eğitim durumu ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulgusu elde edilmiştir. Araştırmaya katılan yüksek lisans mezunu sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamalarının lisans mezunu sosyal hizmet uzmanlarının toplam puan ortalamalarından anlamlı bir şekilde yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir. Karataş'ın (2019: 95) sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet tutum ve görüşlerini ele aldığı çalışmasında, sosyal hizmet uzmanlarının eğitim durumuna göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının farklılaşmadığı görülmüştür. Bu çalışma özelinde, sosyal hizmet uzmanlarının eğitim durumu ile toplumsal cinsiyet algısı arasında anlamlı bir farklılık oluşması, eğitim durumunun cinsiyet algısını değiştirebileceğini göstermiştir. Gelecekte yapılacak çalışmalar açısından bakıldığında toplumsal cinsiyet eğitiminin yaygınlaştırılması ve sosyal hizmet kuruluşlarında hizmet içi eğitimlerle cinsiyet eşitliğine dayalı farkındalık çalışmalarının düzenlenmesi toplumsal cinsiyet algısına yönelik olumlu tutum ve davranışları arttırabilir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının medeni durumu ile Toplumsal Cinsiyet Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Her ne kadar anlamlı farklılık bulunmadıysa da Güzel'in (2020: 90) sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısını incelediği çalışmasında evli ve bekâr sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algıları eşinden boşanmış olanlara göre anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında medeni

durumun toplumsal cinsiyet algısını etkileyebileceği düşünülse de bunun tersi bir sonuç ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yaşamının çoğunluğunu geçirdiği yerleşim birimi ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Korkmaz'ın (2020: 106) sosyal hizmet öğrencilerinin farklılıklara saygı düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında da en fazla yaşanan yerleşim biriminin toplumsal cinsiyet algısına herhangi bir etkisi bulunmamıştır. Ayrıca Karataş'ın(2019:64) sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet tutum ve görüşlerine ilişkin çalışmasında da sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet tutum ve görüşleri ile en uzun yaşanan yerleşim birimi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Araştırmada sosyal hizmet uzmanlarının çalıştığı sektör ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalaması arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu çalışma kapsamında sosyal hizmet uzmanlarının çalıştığı sektörle toplumsal cinsiyet algısı arasında anlamlı bir farklılık çıkmasa da Güzel'in (2020: 90) sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısına yönelik çalışmasında, kamu sektöründe çalışan sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı, özel sektörde çalışanlara göre anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının sivil toplum üyeliği, çalışma alanı ve çalışma süresi ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları arasında ilişki bulunmamıştır. Bu çalışma özelinde sosyal hizmet uzmanlarının mesleki çalışma özelliklerine göre farklılaşmaksızın yüksek düzeyde olumlu toplumsal cinsiyet algısına sahip olması sosyal hizmet mesleğine ilişkin temel beceri ve değerleri taşıdığını göstermektedir.

5.2. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğuna İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Bu çalışma kapsamında araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Sosyal Adalet Ölçeği'nden aldığı puanlara bakılmıştır. Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden alınabilecek en düşük puan 41, en yüksek puan 287'dir. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalaması 220.13'tür. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yüksek

düzyeyde sosyal adalet savunuculuğuna sahiptir. Elmalı'nın (2020: 68) sosyal hizmet uzmanlarının çeşitlilik ve sosyal adalet düzeylerini incelediği araştırmasında, sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet düzeyinin orta seviyede olduğu çeşitli gruplarla çalışan sosyal hizmet uzmanlarının mesleki faaliyet süreçlerinde müracaatçılara ön yargılı tutumlar sergileyebildiği, bu durumu gidermek üzere sosyal hizmet lisans eğitimlerinde sosyal adalet ve farklılıklara saygı düzeyini arttıracak eğitim modelleri geliştirilmesi ve çalışma hayatında olan sosyal hizmet uzmanları için süpervizyon desteğinin gerekliliği üzerinde durmuştur. Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet düzeylerinin farklılaşabilmesi de sosyal adalet konusu üzerinde daha kapsamlı durulması gerektiğini işaret etmektedir.

Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nin alt boyutlarından işbirlikçi hareket boyutundan alınan toplam puan ortalamalarına göre araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının işbirlikçi hareket düzeyinin yüksek olduğu belirtilebilir. Sosyal adaletsizlik, insanların haklarını elde etmesine engel olan bir dizi eylem ya da ihmali içerebilir. Sosyal hizmet uzmanları toplum içerisinde özellikle ihmal ve istismara açık olan hassas topluluklar, çeşitli nedenlerden dolayı baskıya maruz kalmış gruplar (cinsiyet, ırk, etnik köken) adına savunuculuk yaparak sosyal adaleti sağlar. Sosyal adaleti sağlamak adına üstlendiği savunuculuk rolü sosyal hizmet uzmanlarına mesleki müdahale ve uygulamalarında işbirlikçi bir misyon yükler (Beaucamp ve Childress, 2001: 266). Bu çalışma doğrultusunda, sosyal hizmet uzmanlarının yeterli düzeyde işbirlikçi hareket kabiliyetine sahip olması sosyal hizmetin temel mesleki değerleriyle örtüşmektedir.

Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nin alt boyutlarından müracaatçının güçlendirilmesi boyutundan alınan toplam puan ortalamalarına göre araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yüksek düzeyde müracaatçı güçlendirme yeterliliğine sahip olduğu belirtilebilir. Bireyler toplum içerisinde baskı, damgalama, ayrımcılık gibi farklı nedenlerden dolayı sorunlar yaşayabilmektedir. Genel anlamda her türlü müracaatçı grubunu özellikle de baskı gruplarını güçlendirmek sosyal hizmet mesleğinin temel prensiplerindendir. Sosyal hizmet uzmanları birey, grup ve toplumun yaşanan her sorun karşısında bu sorunu çözüme kavuşturmak üzere muhakkak bir takım güçlere sahip olduğunu, her sorunun zorluklarla beraber içinde fırsat kaynağı da barındırdığını ve bu fırsatların müracaatçılarla işbirliği yapılarak ortaya çıkarılabileceğini mesleki perspektifinde ilke edinmiştir (Saleebey, 2013: 20).

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçı güçlendirme yeterliliğine sahip olması meslek profesyonellerinin müracaatçıların güçlü yanlarını ortaya çıkarmak ve geliştirmeyi ilke edindiğini göstermektedir.

Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nin sosyal/politik savunuculuk boyutundan alınan toplam puan ortalamalarına göre araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının orta düzeyde sosyal/politik savunuculuk yeterliliğine sahip olduğu belirtilebilir. Eren'in (2019: 50-64) sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri ile çocuk ihmal ve istismarına bakış açıları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal/politik alt ölçek sorularından orta düzeyde puan aldığı bulgusu elde edilmiştir. Bununla birlikte Biga'nın (2021: 53) sağlık yöneticilerinin sosyal adalet savunuculuğu düzeylerinin belirlenmesine ilişkin çalışmasında da sosyal/politik savunuculuk düzeyi sağlık yöneticilerinin çalıştığı unvan ve statüye göre farklılaşmakla beraber orta seviyede olduğu görülmüştür.

Sosyal/politik savunuculuk, toplumsal sorunların ortadan giderilmesi amacıyla oluşturulması gereken yasal ve politik düzenlemelerin savunuculuğuna odaklanır. Bu savunuculuk biçimi sistematik bir adaletsizlik veya ihmal gerçekleştiğinde yasal veya politik müdahaleyi gerektirir (Toporek vd., 2009: 263). Bu çalışmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarında ve diğer çalışmalarda da sosyal/politik savunuculuk düzeyinin orta düzeyde olması bu alanda sosyal hizmet uzmanlarının geliştirilmesine yönelik çalışmaların gerekliliğine işaret edebilir. Sosyal/politik savunuculuk düzeyi yüksek sosyal hizmet profesyonelleri toplumsal sorunlar karşısında hedeflediği sosyal değişimi gerçekleştirmek noktasında daha geniş etki alanına sahip olacaktır.

Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nin alt boyutlarından müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutundan alınan toplam puan ortalamalarına göre araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yüksek düzeyde müracaatçı/toplum savunuculuğu yeterliliğine sahip olduğu söylenebilir. Müracaatçı/toplum savunuculuğu, müracaatçının sorununu çözmeye yönelik ihtiyaç duyduğu kaynak ve fırsatlara erişemediği durumlarda sosyal hizmet uzmanlarının mesleki konumu dolayısıyla müracaatçı adına ulaşabileceği kaynak ve fırsatlara yönelik savunuculuk faaliyetlerini ifade eder. Bu kaynakları müracaatçının ihtiyacı doğrultusunda değerlendirmek, belirlemek ve eylem planı oluşturmak sosyal hizmet uzmanının görevidir (Toporek

vd., 2009: 263). Bu çalışmada, sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçı/toplum savunuculuğunun düzeyinin yüksek çıkması sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçının ihtiyaç duyduğu kaynaklara hâkim olduğunu ve bu kaynakları harekete geçirebilecek kabiliyeti olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları ve işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk boyutlarından alınan toplam puan ortalamaları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutundan alınan toplam puan ortalamalarının erkek sosyal hizmet uzmanları ile kadın sosyal hizmet uzmanları arasında anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulgusu elde edilmiştir. Erkek sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçı/toplum savunuculuğu yetkinliklerinin kadın sosyal hizmet uzmanlarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Müracaatçı/toplum savunuculuğu müracaatçıların öz-savunma çabalarını arttırmayı, güçlü yönlerini ortaya çıkarırken karşılaştığı tehditleri kolaylaştırmayı içerir. Müracaatçının öz savunma becerisini geliştirmenin yanı sıra müracaatçı adına savunuculuk yapmak da müracaatçı/toplum savunuculuğunun bir parçasıdır (Ratts vd., 2007: 92). Biga'nın (2021: 38) sağlık yöneticilerinin sosyal adalet savunuculuğuna yönelik çalışmasında, kadın sağlık yöneticilerinin erkek sağlık yöneticilerine göre müracaatçı/toplum savunuculuğu yetkinliklerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bozdemir'in (2020: 80) kamu kurumlarında ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğunu ele aldığı çalışmasında, müracaatçı/toplum savunuculuk düzeyi ile cinsiyet arasında bir ilişki bulunmamıştır. Bu çalışma özelinde erkek sosyal hizmet uzmanlarının kadın sosyal hizmet uzmanlarına göre müracaatçı adına savunuculuk faaliyetleri konusunda daha yetkin müdahaleler gerçekleştirebileceğini düşündürse de erkek sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçı/toplum savunuculuk düzeyinin kadınlardan farklı çıkmasının sebepleri araştırılabilir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yaşı ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları ve işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutlarından alınan toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bununla birlikte sosyal hizmet uzmanlarının yaşı ile sosyal/politik savunuculuk boyutundan aldığı toplam puan ortalamaları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Reçber'in (2018:

176) çocuk ve kadınlara verilen hizmetlerin insan hakları ve sosyal adalet açısından değerlendirilmesi üzerine sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişimi uzmanı ve öğretmenlerden oluşan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çalışanlarına yönelik doktora çalışmasında da Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nin toplam puan ve alt boyut puanları incelendiğinde yalnızca sosyal/politik savunuculuk boyutu ile yaş arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Prior ve Quinn'in (2012: 183) sosyal hizmet öğrencilerinin maneviyat ve sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişkiye yönelik tutumlarını incelediği çalışmasında, sosyal hizmet öğrencilerinin yaşı ile sosyal adalet savunuculuk düzeyi arasında ilişki bulunmamıştır. Sosyal/politik savunuculuk, toplumda sosyal değişim yaratmak üzere yasal ve politik düzeyde gerçekleştirilen savunuculuk faaliyetlerini içerir. Bu çalışma özelinde sosyal hizmet uzmanlarının yaşı arttıkça toplumsal sorunların makro düzeyde çözümüne yönelik yasal, politik müdahale ve düzenlemeleri geliştirme kabiliyetinin de artacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının eğitim durumu ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden alınan toplam puan ortalamaları ve işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk, müracaatçı/toplum savunuculuğu boyut puanlarından alınan toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Eren'in (2019: 106) sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleriyle çocuk ihmal ve istismarına bakış açısı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, sosyal hizmet eğitimi ile sosyal adalet savunuculuk yetkinliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Demirören'in (2021: 60) hemşirelik lisans öğrencilerinde savunuculuk eğitiminin sosyal adalet savunuculuğu becerisi ve etik duyarlılık üzerine etkisini araştırdığı doktora çalışmasında, hemşirelik öğrencilerine verilen vaka çalışmaları ve savunuculuk eğitimi sonrasında çalışmaya katılanların sosyal adalet savunuculuğu becerisinin arttığı ortaya konmuştur. Bu çalışma özelinde eğitim durumu, sosyal adalet savunuculuğu üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadıysa da meslek tercihleriyle birlikte eğitim durumu sosyal adalet savunuculuğu yetkinliğini etkileyebilir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının medeni durumu ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları ve işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk ve müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutlarından alınan toplam puan ortalamaları açısından anlamlı bir

farklılık bulunmamıştır. Biga'nın (2021: 38) sağlık yöneticilerinin sosyal adalet savunuculuğu düzeyine ilişkin araştırmasında da sağlık yöneticilerinin medeni durumları ile sosyal adalet savunuculuğu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının çalıştığı sektör ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nin müracaatçının güçlendirilmesi ve müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutlarından alınan toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının çalıştığı sektör ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları ve işbirlikçi hareket, sosyal/politik savunuculuk boyutlarından alınan toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Yerel yönetimlerde görev yapan sosyal hizmet uzmanlarının kamu kurumlarında görev yapan sosyal hizmet uzmanlarına göre sosyal adalet savunuculuğu, işbirlikçi hareket ve sosyal/politik savunuculuk yetkinlikleri anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bozdemir'in (2020: 82) sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuklarını incelediği çalışmasında, sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğunun ve işbirlikçi hareket düzeyinin kamu kurumlarında çalışanlara göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Biga'nın (2021: 49) sağlık yöneticilerinin sosyal adalet savunuculuğu yetkinliklerine ilişkin çalışmasında, kamu-özel ortaklığı statüsündeki hastanelerde çalışan sağlık yöneticilerinin kamu kurumlarında ve özel sektörde çalışanlara göre işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk ve sosyal adalet savunuculuğu yetkinliklerinin daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Bu çalışma özelinde kamu kurum ve kuruluşlarında, özel sektörde, yerel yönetimlerde veya sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının her biri kendi içinde farklı tehdit ve fırsatlara sahip olsa da kamu sektöründe çalışan sosyal hizmet uzmanlarının savunuculuk faaliyetlerini gerçekleştirirken birtakım sınırlamalarla karşılaşabileceği düşünülmektedir.

Çalışılan sektöre göre sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçının güçlendirilmesi ve müracaatçı/toplum savunuculuğu yetkinlikleri açısından anlamlı bir farklılık olmaması sektör ayırt etmeksizin sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçıları güçlendirerek geliştirdiği ve onların ihtiyaçları doğrultusunda savunuculuk faaliyetlerini başarılı bir şekilde gerçekleştirdiği söylenebilir. Sosyal hizmet uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nin müracaatçının/güçlendirilmesi ve müracaatçı/toplum

savunuculuğu boyutlarından alınan toplam puan ortalamalarının yüksek olması da bu durumu destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının sivil toplum üyeliği ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları ve işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk, müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutlarından alınan toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üyeliği bulunan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ve işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk, müracaatçı/toplum savunuculuğu düzeyleri herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üyeliği olmayan sosyal hizmet uzmanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının çalışma alanı ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları ve işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi boyutlarından alınan toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

“Göç” alanında görev yapmakta olan sosyal hizmet uzmanlarının “Çocuk/Genç”, “Kadın/Aile” ve “Tutuklu/Hükümlü” alanında görev yapan sosyal hizmet uzmanlarına göre işbirlikçi hareket düzeyinin daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir.

“Göç” alanında görev yapmakta olan sosyal hizmet uzmanlarının “Çocuk/Genç”, alanında görev yapan sosyal hizmet uzmanlarına göre müracaatçının güçlendirilmesi düzeyinin daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir.

“Göç” alanında görev yapmakta olan sosyal hizmet uzmanlarının “Çocuk/Genç”, “Tutuklu/Hükümlü” alanında görev yapan sosyal hizmet uzmanlarına göre sosyal adalet savunuculuğu yetkinliğinin daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının çalışma süresi ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği'nden aldığı toplam puan ortalamaları ve işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, müracaatçı toplum savunuculuğu boyutlarından alınan toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bununla birlikte “15 yıldan fazla” süredir sosyal hizmet mesleğini yapmakta olan sosyal hizmet uzmanlarının “5 yıldan az” ve “6-15 yıl arası” süredir sosyal hizmet uzmanı olarak görev yapan sosyal hizmet uzmanlarına göre sosyal/politik savunuculuk yetkinliğinin

anlamli bir Şekilde farklılaştığı ve yüksek olduğu görülmüştür. Çalışmada daha önce yer verildiği üzere sosyal hizmet uzmanlarının yaşı ile sosyal adalet savunuculuğunda arasında da sadece sosyal/politik savunuculuk boyut puanı açısından pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. Elde edilen diğer bulgulardan da hareketle sosyal hizmet uzmanlarının yaşı arttıķa sosyal hizmet mesleğinde çalışma sresinin de artmasıyla birlikte mesleki tecrübelerinin ve meslek içerisinde oluşan sorunlara çözüm geliştirme kapasitelerinin geniŐlemesiyle toplumsal sorunlar karşısında birey ve toplum adına yasal ve politik düzenlemelerde bulunarak değişim yaratma gücünün arttığı söylenebilir.

5.3.Sosyal Hizmet Uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı İle Sosyal Adalet Savunuculuğu Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu arasında pozitif yönlü anlamli bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk ve müracaatçı/toplum savunuculuğu boyutları arasında da pozitif yönlü anlamli bir ilişki bulunmuştur. Bu alıŐma özelinde sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı arttıķa sosyal adalet savunuculuğunun da arttığı görülmüştür. Toplumda sosyal adaleti sağlama misyonuna sahip bir mesleğin profesyonelleri olarak sosyal hizmet uzmanları toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak üzere kadın ve erkeğin toplumsal hayattaki rollerini yeniden düzenleyecek, cinsiyete dayalı kalıpyargıları iyileştirici savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirmekle sorumludur. Çalışma sonucunda sosyal hizmet uzmanlarının yüksek düzeyde olumlu toplumsal cinsiyet algısına ve sosyal adalet savunuculuğuna sahip olması sosyal hizmet uzmanlarının cinsiyet temelli eŐsitsizlikleri giderebilecek önemli birer aktör olabileceğini göstermektedir.

Alanyazın taramasında doğrudan sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte akar'ın(2015:92) ğretim üyelerinde toplumsal cinsiyetin örgütsel adalet algısına etkisine yönelik çalışmasında yükseköğretim kurumlarında çalışan öğretimin toplumsal cinsiyet kalıpyargılarından kaynaklı sebeplerden kaynaklı olarak kadın katılımcıların örgütsel adalet algılarının

erkeklere oranla daha güç olduğu görülmüştür. Örs ve Kaya'nın (2021:1713) yaşamboyu öğrenme ile toplumsal cinsiyet eşitliği ve sosyal adalet kavramları arasındaki ilişkiyi incelediği nitel araştırmasında toplumlara uygulanabilecek yaşamboyu öğrenme programlarının sosyal adalet yaklaşımıyla oluşturmasının toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik edebileceği vurgulanmıştır.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada kapsamında sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişkinin incelenmesi ve sosyal hizmet uzmanlarının demografik ve çalışma özelliklerinin toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal adalet savunuculuğuna etkisi ortaya konmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyetin sosyal hizmetle ilişkisi, sosyal adalet, savunuculuk, sosyal adalet savunuculuğu, sosyal adalet savunuculuğunun sosyal hizmetle ilişkisi kavramsal ve kuramsal çerçevede aktarılmıştır. Çalışmanın ileride yapılan araştırmalara fikir vereceği, sosyal hizmet alanına ve uygulayıcılarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmaya Mersin ilinde görev yapmakta olan 202 sosyal hizmet uzmanı katılım sağlamıştır. Araştırmada sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı olumlu düzeyde yüksek çıkmıştır. Kişiye saygı, yargılayıcı olmayan tutumlara sahip olma, eşitlik, koşulsuz olumlu kabul, sosyal adalet gibi temel değerleri olan sosyal hizmet mesleğinin toplumsal cinsiyet algısı yüksek meslek profesyonellerine sahip olması çalışmanın dikkate değer sonuçlarından. Her türlü baskı ve ayrımcılığa karşı mücadele eden sosyal hizmet uzmanlarının cinsiyet ayrımcılığıyla mücadelede en fazla müdahale gerçekleştiren meslek elemanlarından.

Toplumsal cinsiyet algısı yüksek çıkmasına rağmen erkek sosyal hizmet uzmanlarının kadınlara göre daha düşük düzeyde toplumsal cinsiyet algısına sahip olduğu görülmüştür. Bu durum, topluma yerleşmiş kadın ve erkek rollerinin belirgin düzeyde varlığını sürdürdüğünü göstermektedir. Toplumsal cinsiyet algısının toplumun sosyal yapısı ve kültürel farklılıklarına göre şekillendiği düşünüldüğü zaman toplumsal cinsiyet algısına yönelik eşitliğin sağlanması toplumsal bir bilinç oluşturmakla mümkündür. Çalışmada sosyal hizmet uzmanlarının eğitim durumlarına göre toplumsal cinsiyet algılarının farklılaştığı görülmüştür. Yüksek lisans mezunu sosyal hizmet uzmanlarının lisans mezunu sosyal hizmet uzmanlarından yüksek düzeyde toplumsal cinsiyet algısına sahip olması, daha önce bahsedildiği üzere cinsiyet eşitliğine dayalı toplumsal bilincin oluşturulmasında toplumsal cinsiyet eğitiminin ve farkındalığının yaygınlaştırılmasına katkı sağlayacaktır.

Çalışmada sosyal hizmet uzmanlarının yaş, medeni durum, yaşamın büyük çoğunluğunun geçirildiği yerleşim birimi gibi demografik özellikleri ve sivil toplum üyeliği, çalışılan sektör, çalışma alanı, çalışma süresi gibi çalışma özelliklerine göre toplumsal cinsiyet algısının farklılaşmaması tüm bu değişkenlerden bağımsız olarak sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısının yüksek olduğunu destekler niteliktedir. Her türlü ayrımcılıkla mücadele eden, toplum içerisinde özel ihtiyaç sahibi gruplarla çalışan, müracaatçılarının eşit hak ve fırsatlara sahip olması için müdahaleler uygulayan ve geliştiren sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet eşitliğinin temel sağlayıcılarından biri olması dikkate değerdir. Toplumsal cinsiyet algısının çocukluk dönemiyle başladığı düşünüldüğü zaman korunma ihtiyacı bulunan çocuklarla çalışan sosyal hizmet uzmanlarının gelecek nesillere yönelik cinsiyet temelli eşitliği odağına alan bir konumda olması önemlidir. Bununla birlikte sosyal hizmet uzmanları, toplumsal cinsiyete yönelik eğitici faaliyetlerin yaygınlaştırılmasında okul öncesi dönemden başlayarak okul sosyal hizmeti uygulayan toplumlarda katma değer yaratabilir.

Araştırmada, sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ve işbirlikçi hareket, müracaatçının/güçlendirilmesi, müracaatçı/toplum savunuculuk düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu yetkinliklerinin yüksek olması çalışmanın memnuniyet verici sonuçlarından biridir. Sosyal hizmet mesleği çeşitli sebeplerden hak mahrumiyeti yaşayan ve toplum içerisinde sosyal dışlanmaya maruz kalmış toplumlarla çalışır. Sosyal hizmet uzmanları çalışma sahalılarında çoğunlukla ihmal ve istismar mağduru bireylere ve toplumlara sosyal hizmet müdahalesi gerçekleştirir. Bu nedenle bu çalışmada, yaşamının tamamını sosyal adaletsizliklere karşı savunuculuk yapmak üzere geçirecek sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuk yetkinliğinin yüksek düzeyde bulunması sağlıklı bir toplum inşa edebilmek açısından kıymetlidir. Araştırmada, sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu arttıkça işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk ve müracaatçı/toplum savunuculuk yetkinliği de yüksek düzeyde artmaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçı/toplum savunuculuk yetkinliği arttıkça işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi ve sosyal/politik savunuculuk yetkinliği orta düzeyde artmaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal/politik savunuculuk yetkinliği arttıkça işbirlikçi hareket ve müracaatçının güçlendirilmesi yetkinliği orta düzeyde artmaktadır. Sosyal

hizmet uzmanlarının işbirlikçi hareket yetkinliği arttıkça müracaatçının güçlendirilmesi yetkinliği yüksek düzeyde artmaktadır.

Bununla birlikte sosyal hizmet uzmanlarının sosyal/politik savunuculuğu orta düzeydedir. Sosyal/politik savunuculuğun sistematik bir toplumsal sorunun çözümüne yönelik yasal ve politik faaliyetlerini ifade ettiği düşünüldüğünde sosyal hizmet uzmanlarının sosyal/politik savunuculuk faaliyetlerini iyileştirici çözümlerin arttırılması topluma makro düzeyde katkı sağlayacaktır.

Araştırmada dikkate değer başka sonuçlar da çıkmıştır. Sosyal hizmet uzmanlarının yaşı ve meslekte geçirdiği süre arttıkça sosyal/politik savunuculuk yetkinliği de artmaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının çalışma süresiyle mesleki deneyimlerinin de artması birey ve toplum sorunlarına kalıcı çözümler üretecek politikalar geliştirebilecek yetkinliği kazandırmaktadır. Bu yetkinlikle sosyal hizmet uzmanlarının yasa yapıcı pozisyonda olabilmesi önemlidir. Çalışılan sektör açısından yerel yönetimlerde çalışan sosyal hizmet uzmanlarının kamu kurumlarında çalışan uzmanlardan daha yüksek sosyal/politik savunuculuğa sahip olduğu görülmüştür. Kamu kurumlarında görev yapan sosyal hizmet uzmanlarıyla birlikte yerel yönetimlerde, sivil toplum kuruluşlarında ve özel sektörde çalışan uzmanların da toplumsal sorunlara ilişkin sosyal politika üretim sürecinde karar alma mekanizmalarına dâhil edilmesi dikkate değer olacaktır.

Araştırmada erkek sosyal hizmet uzmanlarının kadınlara göre müracaatçı/toplum savunuculuklarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Sosyal hizmet uzmanlarının eğitim durumu, medeni durumu, yaşamın büyük çoğunluğunu geçirdiği yerleşim birimi açısından sosyal adalet savunuculuklarının farklılaşmadığı görülmüştür. Bu durum Türkiye’de verilen sosyal hizmet eğitiminin sosyal adalet ve savunuculuk faaliyetlerine duyarlı bir yapıda olduğunu göstermektedir.

Araştırmada, sosyal hizmet uzmanlarının çalıştığı sektör ile müracaatçının güçlendirilmesi ve müracaatçı/toplum savunuculuğu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçının güçlendirilmesi ve müracaatçı toplum savunuculuğu düzeyinin yüksek olduğu düşünüldüğü zaman müracaatçı odaklı bir mesleğin uzmanlarının sektör ayırt etmeksizin müracaatçıyı öncelikli tutması memnuniyet vericidir. Bununla birlikte yerel yönetimlerde çalışan

sosyal hizmet uzmanlarının işbirlikçi hareket, sosyal/politik savunuculuk ve sosyal adalet savunuculuğunun kamu kurumlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarına göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Araştırmada, sivil toplum kuruluşlarına üyeliği bulunan sosyal hizmet uzmanlarının işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk, müracaatçı/toplum savunuculuğu ve sosyal adalet savunuculuğunun sivil toplum üyeliği olmayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Sosyal hizmet uzmanlarının sivil topluma katılımının artırılması sosyal adalet ve savunuculuk becerilerini ve yetkinliklerini arttıracaktır.

Araştırmada, sosyal hizmet uzmanlarının çalışma alanı ile sosyal/politik savunuculuk ve müracaatçı/toplum savunuculuğunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bununla birlikte göç alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının çocuk/genç, kadın/aile ve tutuklu hükümlü alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarına göre işbirlikçi hareket düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Yine göç alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının çocuk/genç alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarına göre müracaatçının güçlendirilmesi noktasında daha yetkin olduğu görülmüştür. Ayrıca göç alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının çocuk/genç ve tutuklu/hükümlü alanında çalışan uzmanlara göre sosyal adalet savunuculuğunun da daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Göç alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları son yıllarda en temel toplumsal sorunlardan biri olan mülteci krizi ile toplum içerisinde sosyal uyum sorunu yaşayan ve sosyal dışlanmaya maruz kalan sığınmacılar, düzensiz göçmenlerle çalışmasının diğer alanlara oranla sosyal adalet savunuculuk faaliyetlerinde farklılaşmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Son olarak; araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğunun birlikte artmakta veya azaltmakta olduğu görülmüştür. Kadın ve erkeğin biyolojik farklılıklarından bağımsız olarak kültürel kodlarla inşa edilmiş rollerini ve davranış kalıplarını ifade eden toplumsal cinsiyet algısı, bir toplumda kadın ve erkeğe yönelik eşit ve adil rol dağılımı sağlandığında olumlu düzeyde yükselmektedir. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısının yüksek olmasıyla birlikte sosyal adalet savunuculuğu ile pozitif yönlü bir ilişki içerisinde olması çalışmanın önemli ve memnuniyet verici sonuçlarındandır. Sosyal adalet savunuculuğu toplumsal cinsiyet ayrımcılığını

önlemeye yönelik sosyal adaleti sağlayacak savunuculuk faaliyetlerini de içine alır. Bu çalışmada toplumsal cinsiyet algısı olumlu anlamda yüksek sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuk düzeylerinin de aynı yönde yüksek bulunması toplumsal cinsiyet bağlamında sosyal hizmet uzmanlarının cinsiyete dayalı ayrımcılıklara ve eşitsizliklere yönelik savunuculuk rolünü yerine getirdiğini göstermektedir.

Araştırmanın sonuçları ve tartışma amacıyla yapılan değerlendirmeler ile bu çalışma doğrultusunda verilecek öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı demografik ve çalışma özelliklerinin çoğunluğundan etkilenmeksizin yüksek düzeyde olumludur. Sosyal hizmet meslek elemanları toplumsal cinsiyet eşitliğine dair ortak bir bilinç oluşturma ve sosyal farkındalık yaratma noktasında topluma fayda sağlayacaktır.
- Sosyal hizmet uzmanlarının cinsiyet ve eğitim durumu açısından toplumsal cinsiyet algısının farklılaştığının görülmesi üzerine lisans eğitiminden başlayarak sosyal hizmet uzmanlarına yönelik toplumsal cinsiyet eğitimi yaygınlaştırılmalı ve lisans eğitiminde var olan toplumsal cinsiyet eğitimleri güncellenmelidir.
- Cinsiyet ayrımcılığıyla mücadele eden ve toplumla çalışan diğer meslek gruplarıyla da toplumsal cinsiyet çalışmaları yapılması ve bu meslek gruplarından elde edilen bulguların karşılaştırılması önerilmektedir.
- Sosyal hizmet uzmanlarının demografik bilgileri ve çalışma özelliklerine göre sosyal adalet savunuculuk yetkinlikleri farklılaşabilmektedir. Bu farklılıklara neden olan sebepler daha ayrıntılı olarak çalışılmalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal sorunların çözümüne ilişkin yasal ve politik savunuculuk faaliyetlerini arttıracak çalışmalar yapılmalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanlarının yaşı ile birlikte çalışma süresi arttıkça, çalışma alanına ilişkin yetkinliğinin ve çözüm üretme kapasitesinin arttığı göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adaleti sağlayacak savunuculuk faaliyetlerini gerçekleştirebileceği fırsatlar arttırılmalıdır.

- Sosyal hizmet uzmanlarının savunuculuk becerilerini arttıracak sivil toplum kuruluşlarına dahil edilebilmesini sağlayacak uygulamalar hayata geçirilmelidir.
- Her ne kadar savunuculuk faaliyetlerine yönelik yasa yapıcı pozisyonunda çoğunlukla kamu kurumlarında çalışan sosyal hizmet uzmanları olsa da, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve özel sektörde sosyal hizmet uzmanlarının politika üretim aşamasındaki söz hakkını arttıracak uygulamalar hayata geçirilmelidir.
- Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuk yetkinliklerinin çalışma alanına göre farklılaşmasına neden olan faktörlere ilişkin daha kapsamlı çalışmalar yapılmalıdır.
- Toplum içerisinde çeşitli sebeplerden dolayı eşitsizliklere maruz kalan gruplarla çalışan farklı meslek gruplarının sosyal adalet savunuculuğuna dair çalışmalar yapılmalı ve elde edilen bulgular karşılaştırılmalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişkinin düzeyini arttıracak faktörler araştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abu-Bader, Soleman H. (2005). Gender, Ethnicity, and Job Satisfaction among Social Workers in Israel. *Administration in Social Work*.
- Akbar, K. M. (2021). *Does gender identity influence the emulation of gender-typed attachment styles* (PhD Dissertation). Alliant International University, ABD.
- Akgül, A. (2022). *İstatistiksel Analiz Teknikleri: SPSS'te İşletme Yönetimi ve İktisat Uygulamaları* (3. baskı). İstanbul: Alfa.
- Altınova, H. H. ve Duyan, V. (2013). Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 24(2): 9-22.
- Ardahan, M. (2003). Hemşirelerin Savunuculuk Rolü. *CÜ Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 7(2): 23-27.
- Asakura, K. & Maurer, K. (2018). Attending to Social Justice In Clinical Social Work: Supervision As a Pedagogical Space. *Clinical Social Work Journal*, 46(4): 289-297.
- Acker, J. (1992). From Sex Roles to Gendered Institutions. *Contemporary Sociology*, 21(5): 565-569.
- Barker, R. L. (2003). *The Social Work Dictionary* (5th ed.). Washington, D.C.: National Association of Social Workers.
- Başçılar, M. (2021). Toplumla Çalışma Bağlamında Savunuculuk. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 5(2): 90-101.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. New Jersey: Prentice Hall.
- Beauchamp, T. L. & Childress, J. F. (2001). *Principles of Biomedical Ethics*. (5 th ed.). New York: Oxford University Press.
- Bem, S. L. (1981a). Bem Sex Role Inventory. *Journal Of Personality And Social Psychology*
- (1981b). Gender Schema Theory: A Cognitive Account of Sex Typing. *Psychological Review*, 88(4): 354-364.

- Biga, M. (2021). *Sağlık yöneticilerinin sosyal adalet savunuculuğu düzeylerinin belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bozdemir, R. ve Ceyhan, E. K. (2020). Kamu ve Sivil Toplumda Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(12): 956-970.
- Bölükbaş, M. (2021). *Sosyal hizmet öğrencilerinin toplumsal cinsiyet tutumları ile empati becerileri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Buss, D. M. (1995). Psychological Sex Differences. Origins Through Sexual Selection. *The American Psychologist*, 50(3): 164-168.
- Bussey, K. & Bandura, A. (1999). Social Cognitive Theory of Gender Development and Differentiation. *Psychological Review*, 106(4): 676-713.
- Butler, J. (2008). *Cinsiyet Belası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Büyükbodur, A. Ç. ve Kayma, D. (2020). Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinde Empati Düzeyinin Sosyal Adalet Savunuculuğuna Etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(70): 910-920.
- Büyüköztürk, Ş. (2016) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (22. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2020) *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı* (28. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cankurtaran, Ö. ve Beydili, E. (2016). Ayrımcılık Karşıtı Sosyal Hizmet Uygulamasının Gerekliği Üzerine. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(1): 145-160.
- Campbell, Patricia B. & Jo Sanders (1997). Uninformed but Interested: Findings of a National Survey on Gender Equity in Preservice Teacher Education. *Journal of Teacher Education*.
- Chen-Hayes, S. F. (2001). Social Justice Advocacy Readiness Questionnaire. *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 13(1-2) :191-203.

- Choi, P. P. (2015). Patient Advocacy: The Role of the Nurse. *Nursing Standard* (2014+), 29(41): 52.
- Cohen, D., De la Vega, R. & Watson, G. (2001). *Advocacy for Social Justice: A Global Action and Reflection Guide*. Kumarian Press.
- Comack, Elizabeth (1990). Making Sense of Class, Race, Gender and Social Justice. *The Journal of Human Justice*.
- Cox, L. E., Tice, C. J. & Long, D. D. (2017). *Introduction to Social Work: An Advocacy-Based Profession*. (2th ed.). Sage Publications.
- Çakar, N. D. (2015). Toplumsal cinsiyet temelinde örgütsel adalet algısı: etik iklimin rolü. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1(2): 79-93.
- Çakır, M. (2017). Social justice: From past to Present. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(2): 560-572.
- Çetin, İ. (2021). *Engelli kadınların cinsiyet algısı, yaşam doyumu ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Çıngı, H. (1994). *Örnekleme Kuramı*. (2. baskı). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Çoban, R. (2017). Sosyal Adalet, Eşitlik ve Sosyal Hizmet. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4): 252-260.
- Çiçek, M. (2020). Aristoteles'in Adalet Anlayışı. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(4): 1-11.
- Dean J. (2009). *Quantifying social justice advocacy competency: development of the social justice advocacy scale*. (PhD Dissertation). Georgia State University, ABD.
- Demirören, N. (2021). *Hemşirelik lisans öğrencilerinde savunuculuk eğitiminin sosyal adalet savunuculuğu becerisi ve etik duyarlılık üzerine etkisi: randomize kontrollü çalışma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Dickey Lore M. & Anneliese A. Singh (2017). Social Justice and Advocacy for Transgender and Gender-Diverse Clients. *Psychiatric Clinics of North America*.
- Dominelli, L. (2002). *Feminist Sosyal Hizmet Teorisi ve Pratiği*. Macmillan Uluslararası Yüksek Öğrenim.
- Dökmen, Z. Y. (2010). *Toplumsal cinsiyet, sosyal psikolojik açıklamalar*. (10. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dural, F. N. (2021). *Geçici koruma statüsüne sahip suriyeli kadınların toplumsal cinsiyete ilişkin deneyimleri ve sosyal hizmet uygulamaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uşak.
- Durrani, N. & Anjum H. (2018). Dynamics of Gender Justice, Conflict and Social Cohesion: Analysing Educational Reforms in Pakistan. *International Journal of Educational Development*.
- Eagly, A. H. (1995). The Science and Politics of Comparing Women and Men. *American Psychologist*, 50(3): 145-158.
- Eagly, A. H. & Steffen, V. J. (1984). Gender Stereotypes Stem from the Distribution of Women and Men into Social Roles. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46(4): 735-754.
- Elmalı, R. R. (2020). *Sosyal hizmet uzmanlarının kültürlerarası duyarlılık ile çeşitlilik ve sosyal adalet düzeylerinin incelenmesi: sosyal hizmet uzmanları derneği örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Enros, B. M. (2005). *Mental health social workers: strategies for social justice advocacy in a hospital setting*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). McGill University, School of Social Work, Montreal.
- Erbay, E. (2019). Güç ve Güçlendirme Kavramları Bağlamında Sosyal Hizmet Uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(42): 41-64.
- Erbay E. ve Tuncay T. (2006). Sosyal Hizmetin Temel Hedefi: Sosyal Adalet Güçlendirmeyle Retorikten Pratiğe. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 17(1):53-70.

- Eren, G. S. (2019). *Sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri ile çocuk ihmal ve istismarına bakış açıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Esen, E., Soylu, Y., Siyez, D. M. ve Demirgürz, G. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Algısının Toplumsal Cinsiyet Rolü ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi. *e-International Journal of Educational Research*, 8(1):46-63.
- Ezell, M. (1994). Advocacy Practice Of Social Workers. *Families in Society*, 75(1): 36-46.
- Galvin, Ray (2015). The Rebound Effect, Gender and Social Justice: a Case Study in Germany. *Energy Policy*.
- Germon, J. (2009). *Gender: A Genealogy of an Idea*. New York: Palgrave Macmillan.
- Greenleaf, A. T. & Williams, J.M. (2009). *Journal for Social Action in Counseling and Psychology*, 2(1): 1-14.
- Güldü, Ö. ve Kart, M. E. (2009). Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(03): 97-116.
- Güney, O. (2012). *5-6 yaş çocuklarında algılanan cinsiyet kalıp yargılarına ilişkin ebeveyn beklentileri ile oyuncak tercihleri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gürey, B. (2017). *Sosyal Hizmet Uzmanı Adaylarıyla Yapılan Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarında Yaratıcı Drama Yönteminin Kullanılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güzel, B. (2020) Türkiye'deki Sosyal Hizmet Uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısının Belirlenmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, (16):82-100.
- Hanks, R. G. (2010, April). The Medical-Surgical Nurse Perspective of Advocate Role. In *Nursing Forum*, 45(2): 97-107.

- Hansson, L. (2012). 9. Gender Role Attitudes. *In The Russian Second Generation in Tallinn and Kohtla-Järve*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 183-202.
- Hepworth, D, H. & Larsen, J. A. (1986). *Direct Social Work Practice: Theory and Skills* (2nd ed.). Homewood IL: Dorsey Press.
- Hewitt, J. (2002). A Critical Review of the Arguments Debating the role of the Nurse Advocate. *Journal of Advanced Nursing*, 37(5): 439-445.
- Hofer, R. (2019). *Advocacy Practice for Social Justice*. (4th ed.). Oxford: Oxford University Press.
- İslamoğlu, H. ve Alınçık Ü. (2019) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (6. baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Kaçar, E. (2019). 48-72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyarguları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Kagan, M. & Itzick, M. (2020). The Effect of Gender And Stigma on the Self-Reported Likelihood of Seeking Social Workers' Help by Social Workers Versus Non Social Workers. *The British Journal of Social Work*, 50(2): 389-404.
- Kalaycı E. (2016). *Sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal adalet yetkinlikleri ile LGBTİ bireylere yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kalaycı, E. (2018). Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Sosyal Adalet Savunuculuğu Yetkinlikleri ile LGBTİ Bireylere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(5): 1419-1425.
- Kalkıncı, S. (2021). *Baskı ve ayrımcılık karşıtı sosyal hizmet çerçevesinde sosyal hizmet öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların belirlenmesi: Ankara örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, Niyazi (2020), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (35. baskı). Ankara: Nobel.

- Karataş, C. P. (2018). *Sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutum ve görüşleri: İstanbul Araştırması örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Karkıner, N. (2016). Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyete Farklı Kuramsal Yaklaşımlar. S. Y. Güder (Der.), *Erken Çocuklukta Cinsel Eğitim ve Toplumsal Cinsiyet*, Ankara: Eğiten Kitap, 51-77.
- Kohlberg, L. A. (1966). A Cognitive-Developmental Analysis of Children's Sex Role Concepts and Attitudes. *The Development of Sex Differences*, 82-173.
- Korkmaz, K. (2020). *Sosyal hizmet öğrencilerinin farklılıklara saygı düzeyleri ile toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Lewis, J., Arnold, M. S., House, R. & Toporek, R. (2002). *Advocacy Competencies: American Counseling Association Task Force on Advocacy Competencies*. Retrieved May 27, 2006.
- Liben, L. S., vd. (2002). The Developmental Course of Gender Differentiation: Conceptualizing, Measuring, and Evaluating Constructs and Pathways. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 67(2): 22-40.
- Lopez-Baez, S. I. & Paylo, M. J. (2009). Social Justice Advocacy: Community Collaboration and Systems Advocacy. *Journal of Counseling & Development*, 87(3): 276-283.
- Maccoby, E. E. & Jacklin, C. N. (1974). Myth, Reality and Shades of Gray: What We Know and don't Know about Sex Differences.
- Mallik, M. (1997). Advocacy in Nursing-a Review of the Literature. *Journal of Advanced Nursing*, 25(1): 130-138.
- Martin, C. L. & Ruble, D. (2004). Children's Search For Gender Cues: Cognitive Perspectives On Gender Development. *Current Directions In Psychological Science*, 13(2): 67-70.
- Miller, D. (1999). *Principles of Social Justice*. MA: Harvard University Press.
- NASW, (2021) [Etik Kurallar: İngilizce \(socialworkers.org\)](https://www.socialworkers.org/About/Ethics/CodeofEthics/CodeofEthics.aspx), [Code of Ethics: English \(socialworkers.org\)](https://www.socialworkers.org/About/Ethics/CodeofEthics/CodeofEthics.aspx)

- Neuman WL. (2009). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel Ve Nicel Yaklaşımlar*. (2. Cilt). Ankara: Yayınodası.
- Novak, M. (2009). Social justice: not What You Think It Is. *Heritage Lectures*. Washington DC: The Heritage Foundation
- Oakley, A. (1985). *Sex Gender and Society*. (8th ed.). England: Gower Publishing Company.
- O'Manique, C. & Pieter F. (2016). Affirming Our World: Gender Justice, Social Reproduction and the Sustainable Development Goals. *Dialogue*.
- Örs, M. & Kaya, H. E. (2021). Yaşamboyu Öğrenme Bakış Açısından Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Sosyal Adalet. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(3): 1703-1716.
- Özateş, Ö. S. (2007). Sosyal Hizmet Bakış Açısıyla Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı Nedeniyle Temel Eğitimden Kopan Kız Çocukları Sorunu. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(2): 77-88.
- Özkan, E. (2018). *Tıbbi sosyal hizmet uzmanlarının işyerinde sosyal destek algısı, mesleki benlik saygısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa
- Payne, M. (2020). Güçlendirme ve Savunuculuk. (A. Taşci ve K. Karataş Çev.). K. Karataş (Ed.), *Modern Sosyal Hizmet Kuramı*, Ankara: Nika.
- Pehlivan, P. V. (2017). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kuramsal Yaklaşımlar: Bir Literatür Taraması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(31): 497-521.
- Prior, K. & Quinn, S. (2012) The Relationship between Spirituality and Social Justice Advocacy: Attitudes of Social Work Students, *Journal of Religion & Spirituality in Social Work: Social Thought*, 31(1-2): 172-192.
- Ratts, M.J., DeKruyf LChen-Hayes SF. (2007) The ACA Advocacy Competencies: a Social Justice Advocacy Framework for Professional School Counselors, *Asca Professional School Counseling*, 11(2): 90-97.
- Rawls, J. (1999). *A Theory of Justice: Revised Edition*. Harvard University Press.

- Reichelt, M., Makovi, K. & Sargsyan, A. (2021). The Impact of COVID-19 on Gender Inequality in the Labor Market and Gender-Role Attitudes. *European Societies*, 23(1):228-245.
- Reçber B. (2018). *İnsan hakları ve sosyal adalet açısından devletin çocuklara ve kadınlara yönelik sunduğu hizmetler: aile ve sosyal politikalar bakanlığı çalışanları örneği*. (Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Rogers, Adam A., McKay Boyack, Rachel E. C. & Emma A. (2021). School Connectedness and STEM Orientation in Adolescent Girls: the Role of Perceived Gender Discrimination and Implicit Gender-Science Stereotypes. *Sex Roles*.
- Rooney, G. D., Rooney, R. H., Hepworth, D. H. & Strom-Gottfried, K. (2017). *Direct Social Work Practice: Theory and Skills*. Cengage Learning.
- Saleebey, D. (2013). Introduction: Power in People, in D. Saleebey (Ed.), *The Strengths Perspective In Social Work Practice*. (6th ed.). MA: Pearson, Boston.
- Saravia, F. & Saavedra, J. (2018). Desigualdades Generacionales, de Género Y Etnia Entre Trabajadores Sociales Chilenos. *Revista Katálisis*, 21(3): 554-563.
- Segev, E. & Lander, A. (2019). The Gender-Related Experience of Frontline Israeli Male Social Workers. *Journal of Social Work*, 19(4): 529-544.
- Serpen, A. S. B., Duyan, V. ve Aldoğan, E. U. (2014). Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 25(1): 21-34.
- Sheafor, W. B. & Horejsi, J. C. (2014). *Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler*. (A. Bilgen vd., Çev.). Nika: Ankara
- Shin, Hyun-Young & H. Aie Lee (2020). The Current Status of Gender Equity in Medicine in Korea: an Online Survey About Perceived Gender Discrimination. *Human Resources for Health*.

[Sosyal Hizmet Okulları Derneği \(sosyalhizmetokullari.org\)](http://sosyalhizmetokullari.org)

- Sparks-Cooke, V. N. (2015). *Social workers' experiences, gender and attitudes toward same sex couples raising children*. (Doctoral Dissertation). Capella University).
- Stoller, R. J. (1984). *Sex And Gender: The Development of Masculinity and Femininity*. London: Karnac.
- Şıvgın, N. (2015). *Cinsiyet rolleri eğitim etkinliklerinin anasınıfına devam eden 60-72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargılarına etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Thomas, M. & Pierson, J. (2010). *Dictionary of Social Work: the Definitive a to Z of Social Work and Social Care: the Definitive a to Z of Social Work and Social Care*. McGraw-Hill Education (UK).
- Thompson, N. (2013). *Kuram ve Uygulamada Sosyal Hizmeti Anlamak* (B. Yıldırım vd., Çev.). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Thompson, N. (2016). *Güç ve Güçlendirme*. (...., Çev.). Ankara: Nika Yayınları.
- Tobin, D. D., Menon, M., Menon, M., Spatta, B. C., Hodges, E. V., & Perry, D. G. (2010). The Intrapyschics of Gender: a Model of Self-Socialization. *Psychological Review*, 117(2): 601-622.
- Tomanbay, İ. (1999). *Sosyal Çalışma Sözlüğü*. Ankara: Selvi Yayınevi.
- Topakkaya, A. (2008). Adalet Kavramı Bağlamında Aristoteles-Platon Karşılaştırması. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (6): 27-46.
- Toporek R.L., Lewis J.A. & Crethar H.C. (2009). Promoting Systemic Change Through the ACA Advocacy Competencies. *Journal of Counseling & Development*, (87): 260-268.
- Udoudom, M. D. & Basse, S. A. (2018). Plato and John Rawls on Social Justice. *Researcher World*, 9(3):110-114.
- Van Voorhis, R. M. & Hostetter, C. (2006). The Impact of MSW Education on Social Worker Empowerment and Commitment to Client Empowerment Through Social Justice Advocacy. *Journal of Social Work Education*, 42(1): 105-121.

- Vargel Pehlivan, P. (2017). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kuramsal Yaklaşımlar: Bir Literatür Taraması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(16):497-521.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (35): 29-56.
- West, C. & Zimmerman, D. H. (1987). Doing Gender. *Gender & Society*, 1(2): 125-151.
- Yanardağ, U. (2019). *Toplumla Sosyal Çalışmaya Giriş*. Ankara: Maya Akademi.
- Y. Dökmen, Z. (2009). *Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar* (10. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Zastrow, C. (2018). *Sosyal Hizmette Giriş* (Aykara, A., Beyazova, A. ve Yakut Çakar, B., Çev.). Ankara: Nika.
- Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EKLER

EK-1

Etik Kurul Onayı

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

Sayı : E-20292139-050.01.04-20563
Konu : Etik Kurul Kararları

Sayın Elif GÜRHAN DURAN
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Sosyal Hizmet Yüksek Lisans Öğrencisi

"Sosyal Hizmet Uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı araştırmanız kurumumuzun 31.12.2021 tarihi ve 2021/12 sayılı toplantısında değerlendirilerek etik açıdan uygun bulunduğu katılanların oy birliği ile karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Nasuh USLU
Kurul Başkanı

Ek-21-Elif Gürhan DURAN Etik Onay Belgesi (1 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: *BEE21JRN7* Fik. Kodu: 61512
Adres: İktisadi Caddesi No: 381 Kağıthane/İstanbul
Telefon: 444 97 98 Faks: +90 (212) 693 82 29
e-Posta: bilgi@iza.ada.tr Web: www.iza.ada.tr
Kap. Adres: iza@h01.kap.tr

Belge Takip Adresi : <http://ebys.iza.ada.tr/iz/VizyonDogrulama/000>

Belgi için: Zeynep Funda TEZ
Ünvanı: Yürütücü Katip
T4 No: +902126929606

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
ETİK KURULU

ETİK ONAY BELGESİ

Tarih	31.12.2021
Sayı	2021/12
Araştırmanın Niteliği	Yüksek Lisans Tezi
Araştırmanın Adı	<i>Sosyal Hizmet Uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısı ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi</i>
Sorumlu Araştırmacının Adı Soyadı	EhF GÖRHAN DURAN
Diğer Araştırmacılar/Danışman Adı Soyadı	Doç. Dr. Emel YURTSEVER
Karar	UYGUNDUR

(İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurulu'nun kararı tavsiye niteliğinde olup, Üniversitemizle ilgili etik ilkelerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla taşınmaktadır.)

Prof. Dr. Nevah USLU
Başkan

Prof. Dr. Metin TOPRAK
Üye

Prof. Dr. Mustafa ATEŞ
Üye

Prof. Dr. Mehmet Emin KÖNTAŞ
Üye

Prof. Dr. Ayşe Neşise BAHÇECİK
Üye

Prof. Dr. Yahya Kemal YOGURTÇU
Üye

Av. Bilal ŞAMAT
Üye

Kurul Yemini Kâhibi

Zeynep Funda TEZ

EK-2

Anket Formu

Değerli katılımcı,

Bu araştırma sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla planlanmıştır. Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans tez çalışmam kapsamında kullanılacaktır.

- Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır.
- Soruların dikkatli ve eksiksiz olarak yanıtlanması araştırma açısından büyük önem taşımaktadır.
- Anket sorularına verdiğiniz yanıtlardan elde edilen veriler sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacak ve araştırma raporunda kimliğinizi deşifre edecek hiçbir bilgiye yer verilmeyecektir.
- Araştırmadan en verimli sonucun alınabilmesi katılımcıların sorulara vereceği yanıtların samimiyetine bağlıdır.
- Anket üç bölümden oluşmaktadır ve anket sorularının yanıtlanması yaklaşık 10 dakika sürmektedir.

Araştırmaya gösterdiğiniz katkı ve yardımlarınız için teşekkür ediyorum.

Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formunu Okudum. Hiçbir Baskı ve Zorlama Olmadan Araştırmaya Katılmayı Kabul Ediyorum.

Tarih:

Adı Soyadı:

İmza:

EK-3

Kişisel Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()
2. Yaşınız:
3. Eğitim Durumunuz: Lisans () Yüksek Lisans () Doktora ()
4. Medeni Durumunuz: Bekar () Evli () Diğer ()
5. Yaşamınızın büyük çoğunluğunu geçirdiğiniz yerleşim birimi
Büyükşehir () Şehir () İlçe () Köy ()
6. Hangi sektörde çalışmaktasınız?
Kamu () Sivil Toplum () Özel Sektör () Yerel Yönetim
7. Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üyeliğiniz var mı?
Evet () Hayır ()
8. Çalışmakta olduğunuz sosyal hizmet alanı nedir?
Çocuk ()
Genç ()
Kadın ()
Aile ()
Engelli ()
Yaşlı ()
Göç ()
Bağımlılık ()
Sağlık ()
Tutuklu veya Hükümlü ()
Diğer
9. Sosyal hizmet mesleğinde kaç yıldır çalışmaktasınız?
1 yıldan az() 1-5 yıl arası() 6-10 yıl arası() 11-15 yıl arası() 15 yıldan fazla()

EK-4

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

Aşağıda yer alan ifadelere ne derece katıldığınızı “Kesinlikle katılmıyorum”, “Kısmen katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Kısmen katılıyorum”, “Kesinlikle katılıyorum” seçeneklerinden birini x işareti ile belirtiniz. Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız.

		Tamamen katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1.	Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.					
2.	Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır.					
3.	Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.					
4.	Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.					
5.	Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.					
6.	Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.					
7.	Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.					
8.	Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.					
9.	Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır.					
10.	Kocasız izin vermiyorsa kadın çalışmamalıdır.					
11.	Kadınlar yönetici olabilir.					
12.	Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir.					

13.	Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.					
14.	Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.					
15.	Kocasız kadın sahipsiz eve benzer.					
16.	Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır.					
17.	Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.					
18.	Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir.					
19.	Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır.					
20.	Erkek her zaman evin reisi olmalıdır.					
21.	Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır.					
22.	Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir.					
23.	Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmek için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.					
24.	Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır.					
25.	Ailedeki önemli kararları erkekler vermelidir.					

EK-5**Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği**

1	2	3	4	5	6	7
Kesinlikle doğru değil	Doğru değil	Kısmen doğru değil	Kararsızım	Kısmen doğru	Doğru	Kesinlikle doğru
						Katılma derecesi
1. Sosyal adalet konuları ile ilgili ortak kaygıları olan toplum grupları ile iletişim ağı kurarım.						
2. Müracaatçılarla birlikte, onların refahına engel olan durumları ortadan kaldırmak için eylem planları geliştiririm.						
3. Müracaatçıların ihtiyaçları için yasa yapıcılarla (bürokratlar, milletvekilleri) iletişim kurarım.						
4. Karşıma çıkma olasılığı olan, farklı nüfus gruplarını ilgilendiren yasalar ve ilgili politikalar konusunda bilgim azdır.						
5. Çalıştığım nüfus gruplarını etkileyen mevcut yasaları ve politikaları yakından takip ederim.						
6. Müracaatçıları etkileyen sosyal konularla ilgili olarak yasa yapıcılarla (bürokratlar, milletvekilleri) hiç iletişim kurmadım.						
7. Müracaatçı sorunlarını etkileyecek kanun tasarıları hakkındaki görüşlerimi iletmek yasa yapıcılarla (bürokratlar, milletvekilleri) iletişim kurarım.						
8. Müracaatçıları etkileyen konular hakkında farkındalığı artırmak için yazılı materyaller hazırlarım.						
9. Müracaatçıları, onları ilgilendiren yasaları ve politikaları araştırmaları konusunda teşvik ederim.						
10. Sosyal değişim için potansiyel müttefiklerim ile işbirliği yaparım.						
11. Yasa yapıcılarla (bürokrat, milletvekili) ve/veya diğer politika yapıcılarla lobi faaliyetleri yürüten herhangi bir danışman tanımıyorum.						
12. Kendi kendilerinin savunucuları olmaları için gereksinim duyacakları iletişim becerilerini geliştirmelerinde müracaatçılara yardımcı olmam.						
13. Müracaatçıları etkileyen konularda kamu farkındalığı yaratmak için çalışırım.						

14. Marjinal grupları etkileyen hukuki ve politik eylemlerde yer alırım.	
15. İçinde bulunduğum kurum ve kuruluşlarda önyargıların kaynaklarını tanımaları için meslektaşlarıma bilgi veririm.	
16. Müracaatçılar ile kurumlar arasında aracılık yapmak meslek elemanları için uygun bir rol değildir.	
17. Meslek elemanlarının müracaatçılarına merkezi ve yerel yönetimlere ulaşmak ve diğer bürokratik yolları aramaları konusunda yol göstermeleri uygun değildir.	
18. Sorunların müracaatçılar üzerindeki etkilerini anlayabilmek için onları sistem yaklaşımından ele almaya çalışırım.	
19. Genel olarak, çalıştığım işle toplum arasındaki etkileşimin sonuçları ile ilgili geri bildirim almak isterim.	
20. Müracaatçılarımın refahına engel olan faktörleri ortadan kaldırmak için eylem planları yürütürüm.	
21. Çalıştığım toplum içinde güvenilir kişi ve kuruluşlarla ilişki kurarım.	
22. Sosyal adalet ile ilgili kamu politikalarını etkileyebilmek için meslek örgütleri ile çalışırım.	
23. Baskının etkilerinden korumak için müracaatçı kaynaklarını harekete geçiren müdahalelerde bulunurum	
24. Sosyal adalet konusunda çalışan kuruluşlarla aktif olarak çalışmıyorum.	
25. Müracaatçıların sorunlarına ve algıladıkları haksızlıklara dikkat çekmek için yaratıcı yollar kullanırım.	
26. Araştırma alanım hizmetlerden daha az yararlanan nüfus gruplarının seslerini duyurmaları üzerinde odaklanmaktadır.	
27. Toplum grupları ile çalışırken, değerlendirmelerimi toplum üyelerinin bakış açılarını göz önünde bulundurarak yaparım.	
28. Müracaatçılarımdan onlar adına yaptığım çalışmaların etkileri ile ilgili geri bildirim isterim.	

29. Halkı bilgilendirme/farkındalık yaratma çalışmalarımın etkisini değerlendiririm.	
30. Müracaatçılarımın kendi kendilerini savunma çabalarını desteklerim.	
31. Toplum gruplarının amaçlarını anlayabilmek için etkili dinleme becerilerini kullanırım.	
32. Müracaatçılar üzerindeki çoklu baskıların etkilerini anlarım.	
33. Müracaatçıları sosyal sorunlardan etkilenen bireyler olarak algılamak için çaba gösteririm.	
34. Toplum/örgüt grupları ile çalışırken, sorunların gelişim süreci hakkında bilgi toplarım.	
35. Müracaatçıların kaygılarının, baskıya yönelik bir tepki olarak ortaya çıkıp çıkmadığını değerlendiririm.	
36. Müracaatçıları olumsuz yönde etkileyen mevcut yasa ve yönetmelikleri değiştirmek için çalışırım.	
37. Çalıştığım kurumlara sosyal değişim ihtiyacını gösterebilmek için veri toplarım.	
38. Sosyal ve politik savunuculuk yolu ile daha iyi çözülebilecek sorunları ayırt edemeyeceğime inanıyorum.	
39. Bir danışman olarak becerilerimi toplum grupları ile çalışmaya uyarlayamam.	
40. Toplumla etkileşimimin etkilerini değerlendiririm.	
41. Başkalarının savunuculuk çabalarımla ilgili değerlendirmeleri konusunda geri bildirim almak için kendimi hazır hissetmiyorum.	
42. Müracaatçılarımın refahlarının önündeki engelleri ortadan kaldırmak için potansiyel müttefikler belirlerim.	
43. Farklı kesimlerden gelen müracaatçılara yönelik müdahalelerim onların farklılaşan kimliklerini güçlendirmeyi içermemektedir.	

EK-6

Ölçek İzinleri

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Hakkında > Gelen Kutusu x

Elif Gürhan

Saygıdeğer Veli Hocam merhabalar, İsmim Elif GÜRHAN DURAN. Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde sosyal hizmet bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Sosyal hizmet ...

1 Kas 2021 Pzt 14:23

Veli Duyan

Alıcı: ben

Sayın Gürhan

Ölçeği çalışmanızda kullanmanızdan memnuniyet duyuyorum iyi günler iyi çalışmalar dilerim. Sağlıcakla kalın

iPhone'umdan gönderildi

1 Kas 2021 Pzt 23:04

Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği

Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği Hakkında > Gelen Kutusu x

Elif Gürhan

Saygıdeğer Ayşe Hocam merhabalar, İsmim Elif GÜRHAN DURAN. Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde sosyal hizmet bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Sosyal hizme...

26 Eki 2021 11:40

Ayşe Sezen Serpen

Alıcı: ben

Merhabalar...

Ölçeği kullanmanız uygundur. İyi çalışmalar, kolaylıklar dilerim...

Prof.Dr. Ayşe Sezen SERPEN

Ankara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Fakültesi

Sosyal Hizmet Bölümü

26 Eki 2021 14:42

ÖZGEÇMİŞ

Elif GÜRHAN DURAN

A.EĞİTİM

Yüksek Lisans: : İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Sosyal Hizmet Bölümü, 2022, İstanbul.

Lisans: Yalova Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü, 2016, Yalova.

B.MESLEKİ DENEYİM

08.02.2016 -13.05.2016 – Yalova Denetimli Serbestlik İl Müdürlüğü, Stajyer.

17.01.2017/15.12.2019-Mersin Bahar 2 Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi, Sorumlu Müdür (Sosyal Hizmet Uzmanı).

16.12.2019 / ... - Çağ Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmetler Programı, Öğretim Görevlisi.